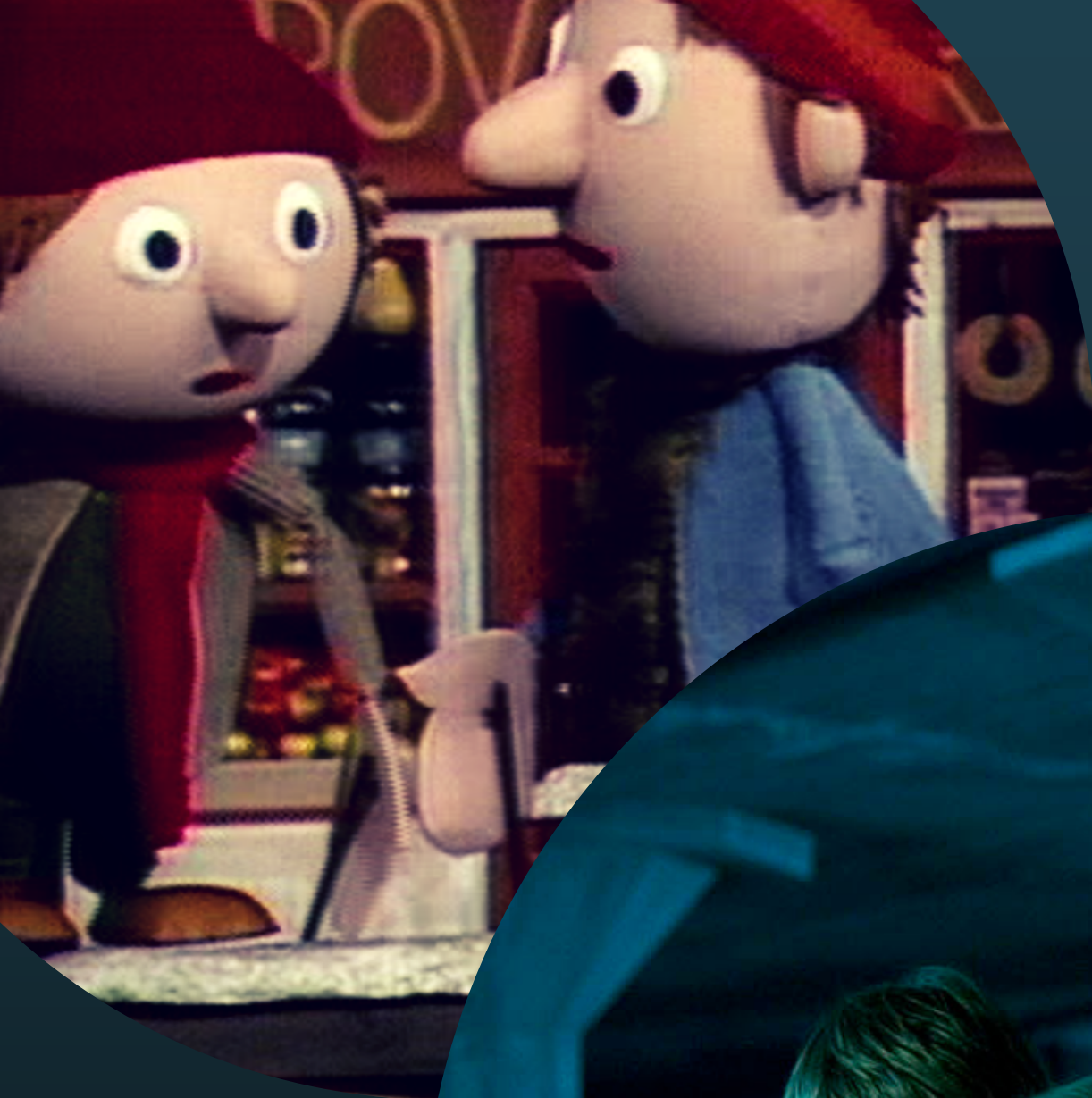

**DANSK TV-
JULEKALENDER
TIL TIDEN
FRA DUKKER TIL DRAMA**

Abstract

The main purpose of this master thesis, “Dansk tv-julekalender til tiden – fra dukker til drama” (Danish TV Christmas Calendars at any Time – from Puppets to Drama) (2018), is to define the Danish TV Christmas calendar as a genre and to set periods for its development from 1962 to 2017. The definition will be based on Rick Altmann’s theory of genre from *Film/Genre* (1999). Essentially and relationally the genre has been defined semantically, syntactically and pragmatically. It is a part of the Danish Christmas, takes a mythical starting point, and contains a supernatural dimension. The genre has a recognisable and repetitive expression, both visually and auditory. The Danish TV Christmas calendar builds on the almanac and on a countdown to Christmas Eve. It is a closed serial containing 24 episodes, one each day, with a plot with multiple story lines, which gradually has become tradition and is characterised by the mono myth. Streaming, in the last ten years, has affected this structure. Both DR and TV 2 follow the same tendencies, refer to the shows as Christmas calendars for the entire family, and have an unspoken cooperation regarding airtime and production. DR produces the shows themselves, whereas TV 2, in accordance with its enterprise model, outsources the production of an idea to a production company. DR’s oldest productions have become cultural heritage. From the beginning TV 2 attracts the highest number of viewers the and dominated the field, but since 2014 both channels have received good reviews and attracted great ratings.

This thesis divides the history of the Danish TV Christmas calendar into five periods of time: Dukkernes storhedstid/The Heyday of the Puppets (1962-1978), Den moderne tv-julekalenders begyndelse/The beginning of the modern Danish TV Christmas calendar (1979-1994), TV 2’s dominans/TV 2’s Superiority (1994-2002), Komplekse quests/Complex Quests (2003-2013), and Vinterdramaer/ Winter Dramas (2014-). Each period is initiated by a breakthrough: *Historier fra hele verden/Stories from Around the World* (1962, DR), *Jul i Gammeby/Christmas in Old Town* (1979, DR), *Alletiders jul/The Best Christmas Ever* (1995, TV 2), *Jesus og Josefine/Jesus and Josefine* (2003, TV 2), and *Tidsrejsen/The Time Travel* (2014). Each analysis determines the tendencies in each period. These will be illustrated with a deeper analysis of: *Jullerup Færgeby/Jullerup Ferry Town* (1974, DR), *Jul på slottet/Christmas at the*

Castle (1986, DR), *Alletiders nisse/The Best Elf Ever* (1995, TV 2), *Absalons hemmelighed/Absalon's Secret* (2006, DR1), and *Tinkas juleeventyr/Tinka's Christmas Adventure* (2017, TV 2).

Each paragraph consists of a closing discussion of the periods circumstances.

The thesis concludes that the Danish TV Christmas calendar has developed from little, short, and relatively incoherent stories with puppets in a time of broadcasting monopoly. To gradually longer stories about Christmas, now with only humans on screen. To now great, complex and dramatic adventures with children in the leading roles in a cross-media entertainment universe. The digitalisation and streaming possibilities have been influencing this development and extended the genre for a long time.

Nothing points to the fact that the Danish TV Christmas calendar as a genre has reached its end of development. The genre will endure, and transformations will happen, as it has been the case in the last 55 years.

Indholdsfortegnelse

1.0 Indledning	3
2.0 Materiale	6
2.1 Registrant – opbygning og kilder	6
2.2 Opgavens mediesystem – definition og afgrænsninger	7
3.0 Definition af den danske tv-julekalender – et teoretisk grundlag	12
3.1 Genre – hvad, hvordan, hvorfor?	13
3.2 Tv-julekalenderens semantik	15
3.2.1 En del af julen	15
3.2.2 Et mytisk afsæt	18
3.2.3 Et overnaturligt univers	20
3.2.4 Et genkendeligt og gentageligt udtryk	23
3.3 Tv-julekalenderens syntaks	28
3.3.1 Julens serialitet	28
3.3.2 Sideløbende historier i en fast struktur	30
3.4 Tv-julekalenderens pragmatik	34
3.4.1 Julekalenderens historie i nedslag	34
3.4.2 Modtagernes dom	37
3.5 Definitionen bliver	41
4.0 Metode	42
4.1 Periodisering	42
4.2 Selektion af analyseobjekter	45
5.0 Analyse	47
5.1 1962-1978 Dukkernes storhedstid	47
5.1.1 Danmarks første tv-julekalender	47
5.1.2 En fragmenteret tid – fra lågeåbning til sammenhæng	48
5.1.3 Turen går til <i>Jullerup Færgeby</i>	53
5.1.4 Kaos eller kulturarv?	57
5.2 1979-1993 Den moderne tv-julekalenders begyndelse	60
5.2.1 Ny jul i Gammelby	60
5.2.2 Perioden – etablering og tendenser	61
5.2.3 Det' sørme det' sandt et eventyr – <i>Jul på slottet</i>	65
5.2.4 Fortællinger om nisser – nu også på TV 2	74
5.3 1994-2002 TV 2's dominans	76
5.3.1 Alletiders nybrud – parallelle verdner, primetime og popularitet	76
5.3.2 Perioden kort – vækst og tendenser	78
5.3.3 Pyrus gør det igen – <i>Alletiders nisse</i>	82
5.3.4 To tendenser – nisser eller børn	90
5.4 2003-2013 Komplekse quests	93
5.4.1 Kristendom på julekortet	93
5.4.2 Nye tider for genren	94
5.4.3 Hemmeligheder under Magasin – <i>Absalons hemmelighed</i>	100
5.4.4 DR1 og TV 2 hver for sig og sammen	108
5.5 2014- Vinterdramaer	111
5.5.1 Tilbage til fremtiden og væk fra julen	111
5.5.2 Samtiden – vigtige spørgsmål i store fortællinger	112
5.5.3 Magien fornyes – <i>Tinkas juleeventyr</i>	117

5.5.4 Julekalender eller tv-drama?	127
6.0 Konklusion	132
7.0 Litteraturliste	138
7.1 Julekalendere	138
7.2 Litteratur	142

1.0 Indledning

”Selektivt står hvert kalenderår i gæld til de foregående i samme åndedrag som kalenderbegrebet udvides og på den måde modificerer tidligere kalenderår” (Nielsen, 1989, 194), konkluderer Ulla Hjorth Nielsen nøje i sit speciale fra 1989 om den danske tv-julekalenders udvikling fra 1962-1987. Siden da er tv-julekalenderen som en selvstændig genre vokset til et stort og mangfoldigt underholdningsunivers for hele familien. Der er kommet mange nye julekalendere til, og efter TV 2’s etablering i 1988 er DR ikke længere alene om at løfte opgaven. Nielsens meget præcise konklusion viser sig at være gældende 30 år senere: I dag er tendenserne fra begyndelsen stadig tydelige, men hvert års tv-julekalender tilbyder nye perspektiver, som ændrer på opfattelsen af de tidligere og forventningen til de efterfølgende.

Hele familien sidder traditionen tro klar foran skærmen i december og følger med i de årlige fortællinger, som tilsammen består som kulturinstitution. På højde med juletræ, salmesang og gaveindkøb er tv-julekalenderen efterhånden en lige så vigtig bestanddel af den danske jul. Julekalenderseningen har opnået rituel karakter og fører uundgåeligt mange reaktioner med sig i løbet af måneden. Der har både været kæmpesucceser og store fiaskoer, men begge dele har vist potentiale til at blive kult. Meningerne er mange, men én ting er helt sikker: Tv-julekalenderen er med til at holde danske myter, jul og kultur i live (Nielsen, 2012, 29).

På trods af funktionen som nationalt kultur- og identitetsbærende, og selvom langt de fleste danskere hurtigt kan nævne en yndlingsjulekalender og næsten lige så hurtigt udpege én, som burde glemmes, er genren begrænset analytisk berørt i akademisk eller mere populær litterær sammenhæng. Faktisk kan feltet skæres ned til meget få julekalenderkendere. I 1989 skriver Hjorth Nielsen specialet om den danske tv-julekalenders udvikling fra småbørns-tv til familie-tv, men hendes grundige arbejde er desværre aldrig udgivet, og desuden ender hendes forskning i 1987. I 2018 er rækken af akademiske behandlinger af tv-julekalenderen i Danmark stadig forsvindende lille. Gunhild Agger står bag artiklen ”Danish TV Christmas calendars: Folklore, myth and cultural history” (2013) og flere anmeldelser og analyser af enkelte tv-julekalendere på *Kommunikationsforum*. Brian Iskov udarbejder i 2012 en lang række blogindlæg i anledning af DR-julekalenderens 50-års jubilæum og igen i 2015, da TV 2’s julekalender fylder 25 år. Nina Sahl dedikerer i 2013 et afsnit i sin bog *Fjernsyn for børn* til julekalenderen. Det bliver til en overfladisk, men alligevel bred beskrivelse af nogle af

de mest markante danske tv-julekalendere på DR og TV 2 med begyndelse i 1967 og afslutning på den anden side af årtusindskiftet. Det er dog blevet en tradition, at diverse aviser og dagblade bruger spaltepads på anmeldelser, kronikker og debatindlæg om årets nye tv-julekalender fra 1. til 24. december. Holdninger er der mange af, men grundigere analyser og forskning mangler altså i høj grad. Det samme gør en definition af genren og en kortlægning af dens forandringer.

Som børn af halvfemserne er vi vokset op med Pyrus, Bamse og Brødrene Mortensen samt gensyn med Antons revnede bukser og Luntens risengrød som genkommende december-underholdning. I de tidlige 2000'ere har vi drømt os væk med Josefine, Sofie og Cecilie gennem portaler til store eventyrlige fortællinger i Nazaret, Valhal og Absalons København. Som voksne har vi senest ladet os imponere af Brødrene Grimms dystre univers i *Den anden verden* og redefinitionen af nissen i *Tinkas juleeventyr*. Tv-julekalenderen har manifesteret sig som genre i vores bevidsthed, og vi har bemærket ændringerne over tid. Det har skabt grobunden for en enorm personlig interesse, der har (for)fulgt os hele vejen til dette speciale.

Tanken om et julekalenderspeciale virker for mange uambitiøs. "Kan man overhovedet det?" og "Hvordan gør man det?" har spørgsmålene efterhånden lydt mange gange det seneste halve år fra både tilhængere og skeptikere. De fleste forbinder tv-julekalender med noget hyggeligt, folkeligt og endda barnligt i positiv såvel som negativ forstand. For os står det klart: Tv-julekalenderen indtager en stor plads i det danske mediebillede, spejler og har indflydelse på dansk kultur, samfund og tv-drama og samler hvert år en stor seerskare 24 dage i træk. Den er relevant og kan noget helt særligt, og emnevalget er for os oplagt og berettiget.

Motivationen for denne opgave har således til dels rod i manglen på dybdegående og bredt dækkende materiale og til dels afsæt i en langvarig personlig interesse. Desuden har det kun forstærket motivationen, at reaktionerne til valget af emne har været mange og forskellige.

Hovedformålet med dette speciale er at definere og periodisere den danske tv-julekalender. Det kræver først og fremmest en registrering af alle tv-julekalendere på DR og TV 2 fra 1962 til den seneste i 2017 og efterfølgende en afgrænsning, hvilke præsenteres indledende. Ud fra denne har vi opstillet en genredefinition med udgangspunkt i Rick Altmans tredelte genreforståelse. Definitionen udgør opgavens teoretiske grundlag og danner baggrund for analysen. I bestemmelsen af tv-julekalenderens genremarkører i indhold, struktur og afsender-/modtagerforhold bliver det tydeligt, når forandringer finder sted på et eller flere

af parametrene. Dette resulterer i fem perioder: Dukkernes storhedstid (1962-1978), Den moderne tv-julekalenders begyndelse (1979-1993), TV 2's dominans (1994-2002), Komplekse quests (2003-2013) og Vinterdramaer (2014-), som vil blive behandlet i hver sit analysekapitel af samme navn. Registranten findes på Bilag A og danner udgangspunkt for hele opgaven. Dernæst er en adskillelse af nyproduktioner og genudsendelser nødvendig for at opstille perioder på baggrund af tid og modus. Bilag B er derfor en liste over nyproducerede tv-familiejulekalendere på begge kanaler, mens Bilag C viser de enkelte julekalenders genudsendelsesår. Bilag D er en rangering af de mest sete tv-julekalendere på begge kanaler siden 1992.

2.0 Materiale

2.1 Registrant – opbygning og kilder

En registrant har været en nødvendighed for, at vi kunne redegøre for tv-julekalenderen som genre og efterfølgende inddele den i perioder. Den er vores grundlæggende arbejdsredskab og har givet os et bredt overblik over tv-julekalenderen i Danmark (Bilag A). Det følgende præsenterer dens fundament og opbygning.

Overordnet er registranten opdelt i to: Første del strækker sig fra 1962-1991, mens anden del falder fra 1992-2017. Skellet er sat i 1992 af den simple årsag, at Gallup her gør det muligt at måle præcise seertal. Derfor indeholder anden halvdel af registranten flere nøjagtige informationer om modtagerforhold. Starttidspunktet for vores registrant er 1962, hvor den første danske tv-julekalender ruller over skærmen på Danmarks Radio. Vi kunne potentielt have påbegyndt registranten i enten 1967, hvor den første sammenhængende tv-julekalender ser dagens lys, eller i 1990, da TV 2 går ind i konkurrencen og sender kanalens første tv-julekalender. For at skabe distance til materiale og perioder samt at undgå streamingtjenesternes påvirkning på seertallene kunne 2011 have været endestationen for registranten (DR Medieforskning, 2012). Sluttidspunktet er dog valgt ud fra et ønske om også at medtage det sidste nye inden for genren og aktualisere opgaven mest muligt.

Informationer i registranten består som en kombination af flere kilder, som supplerer hinanden. Oplysninger om sendetidspunkter, afsnitlængde, seertal og programoversigter stammer fra LARM.fm, Gallups tv-meter, Statsbibliotekets tjeneste Mediestream, DR Bonanza, TV 2 Play, DR TV og DR's og TV 2's egne afdelinger. Omtaler, anmeldelser og julekalenderoversigter stammer fra *Information*, *Politiken*, *Berlingske Tidende*, *Jyllandsposten*, *BT*, *Ekstra-bladet* og *Kommunikationsforum*, diverse dvd-omslag, juleweb.dk, danskefilm.dk, DFI.dk og Brian Iskofs blog *Bries Blog-O-Rama*. Derudover har vi hentet informationer fra Ulla Hjorth Nielsens udgivede speciale fra 1989: *Børnenes Julekalender. Fra småbørns-TV til familie-TV* og Nina Sahls "Glædelig julekalender" i *Fjernsyn for børn* fra 2013. Vi har valgt at medtage anmeldelser og omtaler fra en bred række aviser og dagblade, da tv-julekalenderen er målrettet en stor del af den danske befolkning, og for at tegne et varieret billede af modtagelsen af forskellige julekalendere. Iskofs store redegørende arbejde har været særligt behjælpelig, da han i sin gennemgang inddrager informationer om handling, produktion og modtagelse. Iskov an-

erkendes som en af få specialister med akademisk baggrund på tv-julekalenderområdet i Danmark. Udover at stå bag den omfattende blog har han været konsulent på DR's julekalenderudstilling siden 2012 og researcher på DVD'en *Julenes Jul* (2008) og holder desuden foredrag om tv-julekalendere (Danske Filmkritikere, 2016). Juleweb.dk er udelukkende brugt til at skabe et overblik over udsendte julekalendere hvert år. Alle informationer fra siden er sammenholdt med oplysninger fra andre kilder, da vi er opmærksomme på sidens lave akademiske niveau.

Registranten indeholder for det første produktionsmæssige og formelle oplysninger om titel, kanal, produktionsselskab, sendetidspunkt, manuskript, instruktion, gennemsnitlige seertal, omtaler, anerkendelser og antal genudsendelser. For det andet medtages strukturelle oplysninger i form af afsnitlængde, antal afsnit samt serialitet. Registranten indeholder for det tredje informationer om indholdets hovedkarakterer, handling, tema og særlige kendetegn. I fællesskab giver disse oplysninger et bredt overblik over hele genren og et indblik i de enkelte tv-julekalendere.

Registranten indeholder alle de programmer, som siden 1962 er blevet betegnet som tv-julekalendere og har været tilgængelig for os. Efterfølgende har vi indsnævret materialet til en liste bestående af dansk- og nyproducerede familiejulekalendere og genudsendelser på hovedkanalerne DR og TV 2 (Bilag B og C). Ud fra oplysninger om seertal på de to kanaler har vi rangeret alle familiejulekalenderne fra den gennemsnitligt mest sete siden 1992 og frem til i dag (Bilag D). Vi citerer løbende tv-julekalendere med egne screenshots og påberåber os fair use.

2.2 Opgavens mediesystem – definition og afgrænsninger

I registreringen af danske tv-julekalendere er flere kilder samordnet og der er særlige afgrænsninger. Dette afsnit beskriver og begrundet vores valg og fravalg. Vores analytiske fokus ligger på danske nyproduktioner af tv-julekalendere de pågældende år for hele familien, som først og fremmest er produceret til fjernsynsmediet. Det drejer sig om tv-julekalendere med episoder op til 30 minutters varighed sendt på DR(1) og TV 2 i tidsrummet 18.00 til 20.30. Desuden er en dobbelt målgruppe af både børn og voksne påkrævet.

I afgrænsningen benytter vi begrebet *mediesystem*, som defineret af Pia Majbritt Jensen i "Mediesystemer" (2018). Vi kigger på et begrænset mediesystem, der består af DR og TV 2 og dermed den største del af den danske mediesektor, som tilsammen har en seerandel på 70%

(35,8% til TV 2 og 34% til DR) (Jensen, 2018, 187). Man kan sige, at seerne med valget af kanaler har skabt et duopol i det danske mediebillede. MTG Danmark (TV3, TV3+, TV3 Puls m.fl.) og Discovery Networks Danmark (Kanal 4, 5, 6 og 9 m.fl.) er fravalgt, da ingen af dem er danskejede, sendes fra London og dermed ikke underlagt dansk lovgivning. Både DR og TV 2 er ejet af den danske stat og består hver i sær af seks kanaler, henholdsvis DR1, DR2, DR3, DRK, DR Ramasjang og DR Ultra samt TV 2, TV 2 Zulu, TV 2 Charlie, TV 2 Fri, TV 2 Sport og TV 2 News.

Diversiteten i dette mediesystem er stor med mange forskellige genrer, kanaler og målgrupper. Begge kanaler karakteriseres som public service-institutioner og tilbyder alt fra nyheder, dokumentarer og debatter til drama og underholdning. Der er stor forskel på, hvordan de to kanaler er finansieret: DR gennem licenspenge og TV 2 ved hjælp af annoncer og abonnementer. TV 2 er et offentligt ejet selskab, hvilket skiller de to kanalers ansvarsområder fra hinanden. DR har et ansvar for borgerne som licensbetalere og public service-kontrakten (Jensen, 2018, 187-190). I den gældende public service-kontrakt fra 2015 specificeres blandt andet fire kerneaspekter for DR's produktion af tv. Formålet med DR's public service-virksomhed er: at styrke borgernes handleevne i et demokratisk samfund, at samle og afspejle Danmark, at stimulere kultur og sprog samt at fremme viden og forståelse. DR skal årligt i gennemsnit sende minimum 20 timers nyproduceret dansk dramatik, hvilket cirka svarer til to nye serier om året (Kulturministeriet, 2015). TV 2 har et ansvar over for de organisationer og virksomheder, der betaler for reklametid, og skal sørge for, at reklamerne når ud til flest mulige seere. TV 2's hovedkanal skal opfylde en række public service-krav, som er specificeret i *Tilladelse til TV 2 Danmark til at udøve public service-programvirksomhed* (Jensen, 2018, 190). I tilladelsen står blandt andet, at kanalen skal sende "et bredt udbud af programmer omfattende nyhedsformidling, sport, oplysning, kunst, kultur og underholdning. Der skal i udbuddet tilstræbes kvalitet, alsidighed og mangfoldighed" (Kulturministeriet, 2014, 3). I tilladelsen står beskrevet, at TV 2 skal sende programmer af høj kvalitet til børn og mindst 42 timers dansk dramatik om året (Kulturministeriet, 2014, 4-5).

Grundlæggende ligner DR og TV 2 hinanden. Men kanalerne er ikke helt ens, og "især to forskelle springer i øjnene, nemlig at DR sender langt mere oplysning og kultur, og at der sendes mere danskproduceret fiktion" (Søndergaard, 2000, 48). Dog sender TV 2 samlet mere fiktion end DR, det er bare ikke dansk. Henrik Søndergaard karakteriserer i "TV 2 som hybridkanal" DR1 som "en oplysningskanal med en betydelig fiktions- og underholdningsandel,

mens TV 2 til gengæld må betegnes som en underholdnings- og fiktionskanal med en betydelig andel af oplysende programmer” (Søndergaard, 2000, 48). Søndergaard beskriver ydermere, hvordan TV 2 går til public service-opgaven på en anden måde end DR, hvilket udspringer i et ønske om at være et klart alternativ til den anden kanal. I 1980’erne bliver DR kritiseret for at mangle underholdning og være for højpandet. Netop denne kritik vælger TV 2 at imødekomme ved stiftelsen i 1988 og op gennem 1990’erne (Søndergaard, 2000, 49). Tendensen har formet kanalens folkelige profil og har den dag i dag stadig indflydelse på sendefladen og programudvalget. Dette står i kontrast til DR’s mere kulturelle og dannende profil, som understreges af public service-kontraktens indhold. DR beskriver selv hovedkanalen således: ”DR1 er som hovedkanal samlingspunktet for alle danskere. DR1 vil med et bredt programudbud oplyse, underholde og samle danskerne om de vigtigste nyheder, dagsordensættende journalistiske formater, stor dansk dramatik og de fælles oplevelser og begivenheder” (DR, 2016). Det er påfaldende, at ”oplyse” står nævnt først, og det må pege i retning af DR’s hovedformål, som netop er det samme.

Der er i denne opgave tale om hele eller delvise egenproduktioner for DR’s vedkommende. Da TV 2 ikke har egenproduktion, omhandler det her samarbejder med andre produktionsselskaber, hvor kanalen ofte opfordrer til programmet og har stor indflydelse. For at skabe et produktionsmiljø med små selvstændige enheder, producere billigere programmer og skabe større diversitet i idéudviklingen er TV 2 organiseret efter en enterprisemodel. Dette medfører, at kanalen skal skaffe sit danske indhold gennem enterpriseaftaler med eksterne produktionsselskaber. Dette gælder alt dansk programudbud undtagen nyheder og aktualitetsstof. For TV 2 betyder det, at forholdet mellem kanalen og produktionsselskabet bliver tæt, men at kanalen ikke er egenrådige i selve produktionen (Bruun & Frandsen, 2007, 10-11). Fra 1995 begynder DR også at udlicitere produktioner til andre selskaber (Fink & Sørensen, 2007, 83).

Arbejdet med definitionen og periodiseringen af den danske tv-julekalender fokuserer således på danske nyproduktioner for hele familien. Dette betyder, at produktioner fra andre lande ikke er medtaget i vores opgaves periodisering og analyse. Med nyproduktion forstår vi hovedkanalernes nye produktioner de pågældende år. Havde vi undersøgt genudsendelser, havde det været umuligt at skabe kronologiske perioder, da tidligere tiders tendenser ville komme igen. Derfor er genudsendelser adskilt fra periodiseringen, men medtaget i registranten, da vi mener, at disse kan belyse forskellige aspekter i mediebilledet vedrørende tv-

julekalenderen. I de tidlige år kan en genudsendelse ses som et symptom på manglende midler til at producere en ny julekalender. Efter TV 2's indtræden kan genudsendelserne også ses som et tegn på aftalen mellem kanalerne om at skiftes til at producere en ny hvert år. Det er en fælles betingelse for begge kanaler, at nyproduktioner er dyre, og at der aldrig er sikkerhed for, at de bliver velmodtaget. De mange repriser peger også på et ønske om diversitet i december sendeplade med en bred række udsendelser, der har mulighed for at tilfredsstille så mange målgrupper som muligt – særligt efter årtusindeskiftet og streamingtjenesternes indtog.

Da opgavens hovedformål er at kortlægge udviklingen af den danske tv-julekalender, som sigter mod den samlede familie, er både tv-julekalendere for småbørn og for voksne fravalgt efter 1990. Det berettiger fravalget af kanaler som TV 2 Zulu, TV 2 Charlie, DR2, DR3, DR Ultra og til dels DR Ramasjang i selve opgaven. Disse kanaler har forskellige profiler, hvilket kan ses i tv-julekalenderne sendt på dem. Før 1990 må DR's ene årlige tv-julekalender betragtes som en familiejulekalender grundet sendetidspunktet og de manglede alternativer. TV 2 Zulu bliver betegnet som TV 2's comedy-kanal fra 2000 (TV2, u.å. b). Det ses i det sparsomme julekalenderudbud; *Natholdets julekalender* (2017) og *CWC: World* (2005), som ikke henvender sig til børn. Det samme gør sig gældende for den folkelige TV 2 Charlie, der med *Andersens julehemmelighed* (2016) henvender sig til voksne over 50 år (TV 2, u.å. a). DR2 har aldrig sendt en familiejulekalender og fokuserer på satiriske voksenjulekalendere som den mest kendte *Jul på Vesterbro* (2003). DR3 er fravalgt, da den tilbyder en alternativ form for julekalender. Det kan være julespinoffs af andre programmer som *Fuckr med dn jul* (2014). Kun DR Ramasjangs genudsendelser af tidligere familiejulekalendere er inddraget i opgaven, mens kanalens egne børnejulekalendere ikke er bearbejdet. Udsendelser som *Ramajetternes jul* (2017) og DR Ultras *JULTRA* (2013) ville fjerne fokus fra opgavens hovedformål.

Det har ikke været mulig for os at behandle alle pragmatiske forhold, da der mangler data på området. Vi har eksempelvis udeladt en receptionshistorie og kigger på tilgængelige seertal, anmeldelser og udtalelser. Her mangler vi en systematisk inddragelse af anmeldelser, og derfor bygger flere af vores betragtninger om modtagelse på ikke-samtidige kilder. Jo tættere vi kommer på nutiden, des nemmere har det været at opspore reaktioner på tv-julekalenderen fra forskellige modtagere, både fra seere og anmeldere. Derfor er der flere informationer knyttet til de helt nye julekalendere. De tv-julekalendere, som vi har medtaget i periodiseringen og analysen, opfylder alle en række krav: De er produceret af danske produk-

tionsselskaber for DR og TV 2. De er lanceret som nye det pågældende år. De er omtalt som julekalender for hele familien af kanalerne selv. De er fiktion og indeholder 24 afsnit udsendt dagligt fra den 1. til den 24 december.

3.0 Definition af den danske tv-julekalender – et teoretisk grundlag

For at kunne redegøre for tv-julekalenderens historie og udvikling i Danmark samt at påpege forskellige tendenser i løbet af årene er det nødvendigt for os at definere den danske tv-julekalender som en selvstændig genre. Tv-julekalenderen tager udgangspunkt i flere forskellige traditioner, både indholdsmæssige, strukturelle og institutionelle, og det er væsentligt for os at karakterisere dem. Rick Altman opererer i *Film/Genre* (1999) med en tredelt forståelse af genrebegrebet og definerer en filmgenre ud fra et semantisk, syntaktisk og pragmatisk aspekt. Vi overfører Altmans filmteori til tv-mediet med hovedformålet at definere den danske tv-julekalender ud fra forskellige genresignaler og -markører, som tilsammen skaber en forventningshorisont. Definitionen skal tjene som opgavens teoretiske grundlag. Afsnittene følger Altmans tredelte genreopfattelse.

I det første afsnit forklarer vi Altmans genredefinition og uddyber betydningen af en films semantik, syntaks og pragmatik. Herefter beskriver vi, hvad den danske tv-julekalender består af, hvordan den er sammensat, og hvilke motivationer, som ligger bag udsendelserne.

Andet afsnit omhandler tv-julekalenderens indhold og fokuserer på genrens tematisering af julen, dens oprindelse, traditioner og genkomne figurer. Afsnittet indeholder ydermere en beskrivelse af tv-julekalenderens mytiske indhold, herunder kulturelle, historiske og religiøse beretninger og figurer. Fantasygenrens elementer beskrives herefter som en del af tv-julekalenderen, som ofte indeholder en tøven og en bevægelse mellem to verdner. Vi beskriver derudover tv-julekalenderens genkendelige stil ud fra iscenesættelse, cinematografi, lyd, visuelle effekter og klipning. Derudover indeholder afsnittet en overvejelse om julekalenderens inddragelse af elementer fra andre genrer.

I tredje afsnit beskæftiger vi os med tv-julekalenderens struktur. Her bestemmes dens generelle format og serialitet. Ydermere beskriver vi hjemme-ude-hjem-modellen, som overvejende er til stede i tv-julekalenderens fortællinger. Denne uddybes med quest-strukturen.

Fjerde afsnit indeholder en redegørelse af DR1's og TV 2's forskellige julekalenderhistorier. Vi undersøger udviklingen af sendetidspunkter, episodelængder og antallet af nyproduktioner og genudsendelser på hver kanal. Undervejs kigger vi på modtagelse af de forskellige tv-julekalendere i forhold til seertal og anmeldelser.

3.1 Genre – hvad, hvordan, hvorfor?

Altman opererer i *Film/Genre* med tre grupperinger af genrekategorisering: *en semantisk, en syntaktisk og en pragmatisk*. Disse kombinerer og forener han i én tilgang, hvormed enhver genre kan defineres. Hans teori tager udgangspunkt i en generel kritik af flere forskellige genreopfattelser, som ofte modsiger hinanden. Ifølge Altman er der blandt genreteoretikere og -kritikere som Vladimir Propp, Claude Lévi-Strauss, Northrop Frye og Tzvetan Todorov en tendens til at anlægge et for snævert syn på genre ved enten at fokusere udelukkende på semantiske eller syntaktiske aspekter. Disse opdelte tilgange er i Altmans optik for ensidige, og den generelle genre teori er omtåget af usikkerhed, forvirring og modsigelser (Altman, 1999, 216).

For det første findes ingen fælles måde, hvorpå man kan bestemme en genres korpus. Oftest anlægges enten et inkluderende eller ekskluderende perspektiv. Med en inkluderende tilgang risikerer man ved udelukkende at undersøge træk i én bestemt film og definere den ud fra generiske markører at nå frem til en alt for generel beskrivelse af genrens korpus. I modsætning til dette vil man med en ekskluderende tilgang altid vende tilbage til de samme kanoniserede film, som passer nærmest perfekt til én genre og på denne måde udelukke en stor mængde af andre film. Altman mener, at en film ud fra visse parametre kan være en del af en bestemt genre, men på samme tid udelukkes fra samme grundet andre parametre (Altman, 1999, 216-217).

For det andet glemmer teoretikerne ifølge Altman et diakront perspektiv og genreens historiske udvikling ved udelukkende at fokusere på en synkron og ahistorisk bestemmelse af genre. Ved kun at fokusere på genrens nuværende form til fordel for dens tilblivelse ofrer man en fyldestgørende forståelse af den enkelte genre. Med denne tilgang opstår et stort skel mellem genre teori og -historie (Altman, 1999, 217-218).

For det tredje mener Altman, at genreteoretikerne overser det gensidige forhold mellem publikum og producenter i definitionen af genre. Nogle anlægger en rituel tilgang og anser publikum som den motiverende faktor bag produktionen af bestemte genrefilm, hvilket betyder, at producenterne anskues som styret af publikums krav. Andre anlægger derimod en ideologisk tilgang, hvor producenterne selv har en dagsorden og forsøger at få publikum til at se en bestemt genre. Ved at samle en semantisk, syntaktisk og pragmatisk tilgang i én forsøger Altman at løse de ovenstående tre problemer. Han skaber en internt, diakron og kontekstuel

baseret genredefinition, som afstemmer og omfavner alle aspekterne, hvilket fører til en mere dækkende tilgang (Altman, 1999, 218-219).

Ifølge Altman består genrebegrebet netop af en kombination af semantik, syntaks og pragmatik på fire forskellige måder: For det første fungerer genre som rettesnor i selve produktionen. For det andet agerer den som en formel struktur, som en given film er opbygget omkring. For det tredje er genre en kategoribetegnelse, som kan bruges i formidling af og kommunikation om en hvilken som helst film. For det fjerde kan den anses som en kontrakt mellem filmen og dens publikum, der angiver måden, hvorpå den skal modtages (Altman, 1999, 14). For Altman er genrer brugbare kategorier defineret af industrien og genkendt af publikum. De har både tydelige identiteter og grænser og er transhistoriske. De udvikler sig over tid, men er altid lokaliserede i bestemte temaer, strukturer eller korpora. Genrer deler fælles fundamentale karakteristika og opfylder publikums efterspørgsel (Altman, 1999, 29).

Den semantiske del af Altmans genredefinition omhandler filmens indhold såsom indstilling, karakterer, iscenesættelse, lyd og tema, og han beskriver selv disse som filmens byggeklodser (Altman, 1999, 219). Det drejer sig om, *hvad* filmen er opbygget af. Den enkelte tv-julekalenders indhold er særligt kendetegnet ved en tematisering af jul, en inddragelse af fantasielementer, en henvisning til et mytisk univers og en bestemt stil og stemning. Det syntaktiske aspekt af Altmans genreteori karakteriserer filmens narrative struktur og forholdet mellem de semantiske variable såsom forløb, fortælleforhold, klip og kamerabevægelser, og for ham handler det om, *hvordan* byggeklodserne arrangeres (Altman, 1999, 219). Tv-julekalenderen har rødder i almanakken og bevæger sig med sine 24 afsnit inden for en fast strukturel ramme. Måden hvorpå de forskellige serielle fortællinger forvaltes varierer dog fra julekalender til julekalender, fra år til år. Den pragmatiske del af tilgangen betyder ifølge Altman et fokus på institutionen og publikum, og *hvorfor* en film produceres og modtages (Altman, 1999, 210). I Danmark produceres familiejulekalenderne for de to hovedkanaler DR1 og TV 2, som har to forskellige historier og motivationer bag sig. Det varierer fra kanal til kanal og julekalender til julekalender, hvem den er tiltænkt og hvem og hvor mange, der egentlig ser den.

Altmans tredelte genreteori er i høj grad anvendelig for os, idet den er en udtømmende genredefinition, som skaber overblik og mulighed for nedslag. Ved siden af indhold og struktur tager teorien højde for den ofte oversete pragmatiske side og forstår nødvendigheden i at definere genre eksternt ved at forholde afsender til produkt og publikum. Samtidig oprethol-

des et internt fokus på indhold, forløb og derimellem stil. Genreteoretikere som eksempelvis Propp, John G. Cawelti, Todorov og Frye medtager ikke det pragmatiske aspekt og forsøger i stedet at finde frem til strukturerne bag genrene og definere deres essens og de former, som de kan reduceres til. Det er væsentligt at påpege, at sådanne teorier kan anvendes i beskrivelsen af en genres semantik og syntaks. Således mener vi, at Altman er en velfungerende overordnet ramme, hvorunder andre teorier og teoretikere kan benyttes og nuancere de tre aspekter.

3.2 Tv-julekalenderens semantik

3.2.1 En del af julen

Som navnet antyder, hænger den danske tv-julekalender uløseligt sammen med julen. Dette både fordi den helt konkret bliver sendt i december måned fra den 1. til den 24. som nedtælling til juleaften, men også i høj grad fordi den indeholder en tematisering af højtiden, dens traditioner og figurer.

I tv-julekalenderens begyndelse i 1960'erne fylder juletemaet ikke meget i den overordnede fortælling, men fungerer nærmere som ramme for en række mindre historier, som det er tilfældet med *Historier fra hele verden* (1962)¹, *Kender du Decembervej?* (1967), *Vinterbyøster* (1973), *Jullerup Færgeby* (1974) og *Kikkebakke Boligby* (1977). Fra slutningen af 1970'erne indtræder de danske juleværdier i selve julekalenderuniverset, hvor julemanden, nissen og julens mange traditioner begynder at spille en aktiv rolle. I *Jul i Gammelby* (1979) hjælper nisserne med at skabe julestemning i borgmestergården. Nissebanden skal i *Nissebanden i Grønland* (1989) hjælpe julemanden. *Krummernes jul* (1996) beskæftiger sig med troen på julemanden blandt både børn og voksne. Både *Jesus og Josefine* (2003) og *Jul i Valhal* (2005) indrager julens oprindelse som katalysator for hele månedens fortælling. Omkring 2000'ernes ende forlader tv-julekalenderen igen højtidens karakteristika og vender tilbage til kalenderfunktionen. I *Tidsrejsen* (2014), *Juleønsket* (2015) og *Den anden verden* (2016) udspiller et større drama sig blot i december. Men kigger vi på det seneste års tv-julekalender *Tinkas juleeventyr* (2017) og dens eventyrlige nisselandskab, ser det ud til, at juletemaet melder sin genkomst.

Lørn Piø skriver i *Bogen om julen* (1990), at julen i Danmark overordnet kan defineres ud fra et religiøst, kulturelt og kommercielt aspekt:

¹ I litteraturlisten findes julekalendere angivet efter forfatter, instruktør og årstal.

Julen er stadig for mange en af årets store kirkelige højtider – for de fleste nok den største – men for flertallet er julen et bakkeagtigt tivoli, hvor Jesus-barnet, Jomfru Maria og Josef og de tre hellige konger lader sig opleve sammen med juleengle, julenisser og julemænd formet og designet i mere eller mindre hjemmebakke kager, søde og sjove figurer, liflig og lækker popmusik, festlig og farverig juletræsdynt, ja i alt hvad der kan købes på det store julemarked (Piø, 1990, 7-8).

Ordet jul er af uvis oprindelse, men menes at stamme fra hedenske fester langt før danerne bliver kristne, hvor julens traditioner i dag også tager sit udgangspunkt: Man spiste og drak godt, legede, fortalte spøgelseshistorier og bagte brød (Piø, 1990, 11). Da kalenderen og mere præcise astronomiske måleenheder kommer, begynder fejringen af solens genkomst at finde sted i december. I middelalderen får kristendommen for alvor tag i Danmark, men fejringen af de hedenske højtider vedbliver i mange hjem, og af praktiske årsager bliver Jesu fødsel slået sammen med solhvervsfesten den 25. december (Piø, 1990, 12). Op gennem 1800-tallet lider den danske nationalitet flere knæk, og borgerskabet begynder som compensation at skabe nye skikke omkring julen, som bliver til dem, vi kender i dag som traditionel dansk jul: Juletræstraditionen importeres fra Tyskland, nissemytologien kommer til fra nord, og julemanden er fra Amerika, men sammensat af mange forskellige landes sagn (Olsen, 2003, 31-32).

Efter nederlaget i 1864 kommer Dannebrog og de rød-hvide farver til at symbolisere den særligt danske jul. I 1900-tallet bliver julen i høj grad kommercialiseret, og den begynder at skabe en øget omsætning, der gør befolkningen til juleforbrugere (Piø, 1990, 23-24). I dag fejrer vi fortsat julen og vedholder de tidligere tiders traditioner og værdier. Julen bringer os år efter år sammen med vores familie og minder os om vores ophav. Den kæder os sammen med forrige generationer, da vi spiser den samme mad, synger de samme sange og fortæller de samme historier, som vores bedsteforældre. Vi holder fast i traditionerne og ritualerne, da de har en fælles værdi for hele nationen og de enkelte familier. Julen betyder familie, tradition og fællesskab (Rasmussen, 2015).

Flere tv-julekalendere tager udgangspunkt i den danske juls opståen og udvikling. *Alletiders jul* (1994) handler ligefrem om, at både menneskene og nisserne i Rigsarkivet skal undersøge og kortlægge julen i Danmark. De meget danske juletraditioner fra 1800-tallet bliver inkorporeret i fortællingen i *Jul i Gammelby*, som blandt andet beskriver juletræets og salmernes indtog i Danmark. Hvor disse to går kulturelt og historisk til værks, går både *Jesus og Jo-*

sefine og *Jul i Valhal* religiøst til opgaven ved at forklare julens oprindelse henholdsvis ud fra et kristent og et hedensk synspunkt. Hvor den første fortælling om Pyrus er generel i sin behandling, tager de to efterfølgere *Alletiders nisse* (1995) og *Alletiders julemand* (1997) fat i mere specifikke juleelementer og julens to mest centrale figurer.

Julenissen er et skandinavisk produkt, der stammer fra gamle nordiske legender om vætter på gårdene (Olsen, 2003, 77). Grundlæggende stammer nissen fra gammel overtro om det overnaturlige væsen gårdboen: En beskytter, som bor og passer på gården. Han stammer fra Island, hvor han kaldes årmanden. Han bliver betragtet som en slags maskot for gården, der er god ved én, hvis man er god ved ham. Ofte kaldes han Nis, hvorfra nissenavnet stammer. Det er en fælles opfattelse, at han oprindeligt er en lille, gammel mand i slidt arbejdstøj (Piø, 1990, 158-159). Julemandens historie derimod tager sin oprindelse i Myra i Lilleasien, hvor han som Skt. Nikolaus angiveligt er biskop i byen. Der er mange legender om, hvordan han redder både børn og sømænd og derfor er deres helgen (Piø, 1990, 97-99). Skt. Nikolaus bliver en populær helgen, og hans popularitet fortsætter op gennem tiden. Figuren opstår som en kombination af en katolsk biskop, den nordiske nisse, den hollandske Sinterklaas og den amerikanske Santa Claus (Olsen, 2003, 90).

Flere tv-julekalendere gør de to julefigurer til centrale karakterer, hvor de to er tæt knyttet i et forhold med julemanden som et slags overhoved og nissen som hjælper. Det er trilogien *Nissebanden* (1984), *Nissebanden i Grønland* og *Nissernes ø* (2003) samt serierne *Ludvig og julemanden* (2011) og *Tvillingerne og julemanden* (2013) gode eksempler på. I andre tv-julekalendere eksisterer de to figurer hver for sig, hvor især nissen har bevaret en dominant rolle i de forskellige fortællinger. *Mikkel og guldkortet* (2008), *Pagten* (2009), *Julestjerner* (2012) og *Tinkas juleeventyr* har eksempelvis alene nissen med i handlingen, hvorimod *Brødrene Mortensens jul* (1998) og *Olsen-bandens første kup* (1999) på hver sin måde

Nisserne i *Nissebanden i Grønland* (1989, DR) og julemanden Nicholas i *Ludvig og Julemanden* (2011, TV 2).

inkorporerer julemanden som den eneste af julens figurer, dog i en noget alternativ udgave. I begge tilfælde optræder han som en moderne stormagasinsjulemand, der påpeger julens kommercielle aspekt.

Julen er og har altid været en intim højtid i Danmark knyttet til hjemmet og familien. Det berettiger tv-julekalenderens eksistens i tv'et midt i de danske hjem, hvor den skildrer mange forskellige familieforhold. Hvert hjem har dets egne juletraditioner, der alle bygger på samme overordnede grundlag (Piø, 1990, 10). I 1800-tallet bliver julen en samling af hele familien med juletræet som samlingspunkt. Det nationale og det kristne hænger uløseligt sammen, hvor blandingen af nisser og jesusfiguren kan ses som en form for "dagligstuekristendom" (Piø, 1990, 26). Den danske tv-julekalender samler også familien og nationen i december. Den er i sig selv blevet en værdi og tradition i den danske jul, hvor en god historie som nedtælling til juleaften er det centrale.

3.2.2 Et mytisk afsæt

Det er kendetegnende for den danske tv-julekalender, at den indeholder et mytisk element. Dette kan både være i form af enkelte mytiske figurer og/eller hele beretninger. Desuden kan det mytologiske have et kulturelt, religiøst eller historisk afsæt. Vi benytter os af en bred forståelse af mytebegrebet med henblik på at kunne give elementerne én fælles betegnelse.

Ordet myte stammer fra det græske *mythos*, som oprindeligt betyder en fortælling eller historie om guder eller helte (Geertz & Brostrøm, 2018). Roland Barthes beskriver mytebegrebet semiotisk i *Mytologier* (2017) og ser det som et kommunikationssystem indeholdende et budskab (Barthes, 2017, 241). Myterne understøtter idéer om rigtig og forkert medmenneskelig adfærd og samfundsmæssige praktiske principper ved hjælp af modsætningsforhold mellem karikeret godt og ondt. Derudover bruges myterne til at indstifte ritualer, som mennesket skal gennemgå ved vigtige punkter i løbet af året og livet heriblandt kalenderceremonier og overgangsritualer.

Myter har i religiøse sammenhænge en forklarende eller opklarende funktion i forbindelse med eksempelvis verdens eller menneskers oprindelse. Myten formulerer ofte et bestemt verdensbillede, der forklarer dennes indretning, givne fænomener eller almenmenneskelige problemer. Mytebegrebet kan også inkludere andre fortællinger uden religiøs tilknytning dog stadig med et oplysende eller forklarende aspekt. Myten foregår i en ubestemt tid på et ubekendt sted, hvorfor den er foranderlig og findes i flere versioner. De forskellige udgaver

vil dog altid bygge på den samme kernehistorie og pointe. Den vigtigste forudsætning for mytens eksistens er, at den genfortælles og accepteres, selvom den hverken er sand eller falsk (Geertz & Brostrøm, 2018). Også dette er Fryes forudsætning for mytens eksistens: Så længe myten reaktualiseres og revitaliseres bibeholder den sin betydning og skaber kulturel identitet. Ifølge Frye lever vi i et mytologisk univers, som er eksistentielt betingende. Det ligger primært i vores underbevidsthed og genkendes i kunst og litteratur (Frye, 1981, xviii).

I sin tematisering af jul indeholder den danske tv-julekalender først og fremmest et kulturelt mytisk aspekt, da julens traditioner og figurer tager udgangspunkt i overleverede fortællinger, som er oplysende og forklarer, hvorfor der er særlig grund til fejring, og hvorfra skikkelserne kommer. Hverken julemanden eller nissen kan dateres præcist, hvilket understøtter den mytiske egenskab: De har udviklet sig over tid og i flere forskellige retninger, men har begge bibeholdt deres grundlæggende kvaliteter. De tre fortællinger om Nissebanden, de første tre om Pyrus, og familierne Kromborg og Mortensen indeholder eksempelvis et kulturelt mytisk aspekt ved at koncentrere sig om julen, nissen og julemanden.

Anderledes forholder det sig i *Jul på Kronborg* (2000), *Absalons hemmelighed* (2006) og *Pagten*, hvor det mytiske aspekt er af historisk karakter. I *Jul på Kronborg* kombineres de mange faktiske fortællinger om slottet med sagnfiguren Holger Danske, den litterære Hamlet, myten om elverkongen og nissefiguren. I *Absalons hemmelighed* blandes de historiske begivenheder om biskoppen med englefiguren ved arkæologiske udgravninger. Grundtvig skrives ind i et univers med nisser styret af en isheks, der til forveksling minder om H. C. Andersens snedronning, i *Pagten*.

Andre tv-julekalendere trækker også på kunst- og folkeeventyr i mere direkte forstand. I *Pyrus i alletiders eventyr* (2000) må Pyrus lære de enkelte idylliske eventyr at kende sammen med seeren. Knap to årtier senere tager *Den anden verden* selvsamme emne under behandling. Denne gang handler det om Brødrene Grimms eventyrunivers i sin oprindelige mere dystre version. Eventyret har ikke samme funktion som myten, da førstnævnte udelukkende er klart opdigtet underholdning og ikke tilknyttet et ritual (Simonsen, 2018).

Ved at tematisere julens religiøse ophav er både *Jesus og Josefine* og *Jul i Valhal* mytiske i deres udgangspunkt. På interessant vis beskriver den første en ellers ukendt tid i Jesu liv, hvor han som 12-årig kæmper med vægten af menneskehedens skæbne på sine skuldre. I den anden danner den nordiske mytologi baggrund for fortællingen, hvor hovedkaraktererne skal fange Loke og forhindre ragnarok. Også i den nyere *Juleønsket* har religiøse mytologiske figu-

rer en central betydning, da flere af hovedkaraktererne er engle på jagt efter en tyranniserende dæmon.

Tv-julekalenderens varierende mytiske indhold understreger Johannes Sløks mytedefinition i "Mytens funktion i historien" (2016). Her beskriver han i lighed med Barthes og Frye, at mytens grundlæggende funktion er kulturbærende: "myten er enhver kulturs uomgængelige mulighedsbetingelse" (Sløk, 2016, 72). Den er altså med til at etablere en virkelighed og kultur, som vil eksistere, så længe menneskene i den accepterer de opstillede regler og betingelser. Derfor er mytens accept afgørende for en kulturs udformning: Hvis myten ændres eller bortkastes, vil det påvirke det omkringliggende samfund, da selve betingelserne ændres (Sløk, 2016, 74).

Ved at videreformidle mytiske fortællinger og undervise seerne om dansk religion, historie og ikke mindst jul er tv-julekalenderen med til at holde dansk kultur i live. Den er ved siden af den gode fortælling dannelse, for "tv-julekalenderen er ikke bare harmløs underholdning. Som pebernødder på sidebenene sætter den sig tungt på børnenes nationale identitet" (Nielsen, 2012, 29). Således beskriver Jesper Tang Nielsen den danske tv-julekalender i "Tv-julekalenderen – national identitet i børnehøjde" (2012). Myterne i deres forskellige former får karakterer og seere til at sætte større pris på de forskellige nationale traditioner. Der er således både et erkendelses- og udviklingsmæssigt aspekt til stede, hvor særligt hovedkarakteren lærer at værdsætte sig selv og dansk kultur (Nielsen, 2012, 29-31).

3.2.3 Et overnaturligt univers

Med et indhold bestående af overnaturlige begivenheder og væsner læner størstedelen af danske tv-julekalendere sig op ad fantasygenren. Men at kalde julekalenderen for en fantasyfortælling er ukorrekt, da julekalenderen i virkeligheden består som sig selv med karakteristika fra mange forskellige genrer. Der er dog ingen tvivl om, at to af fantasygenrens mest centrale kendetegn er at finde i tv-julekalenderen: den fantastiske tøven og fantasygenrens parallelle verdner adskilt af portaler. Det er ofte i denne forbindelse, at tv-julekalenderens mytiske afsæt optræder.

Definitionen af fantasygenren er uklar og grænserne til andre genrer er uskarpe. Der er dog bred konsensus om, at fantasy bestemmes af to centrale betingelser: forholdet mellem læser og tekst og en dualisme i tekstens univers (Riber, 2009, 6) – to betingelser som også definerer tv-julekalenderen i Danmark.

Den første betingelse har rødder i Todorovs begreb *tøven*, som er defineret i *Den fantastiske litteratur – en indføring* (2007). Her definerer han en fantastisk modus ud fra modtagerens læsning af en tekst. Når der i tekstens almindelige verden indtræder en hændelse, som ikke kan forklares af denne verdens love, har læseren, som oplever hændelsen, to muligheder: Enten er der tale om indbildning eller også foregår det overnaturlige i virkeligheden. Så snart teksten påkalder en af mulighederne og tøven afsluttes, forlades det fantastiske til fordel for det uhyggelige eller vidunderlige. Det er netop vaklen hos læseren, som definerer det fantastiske: Tidsrummet hvor læseren vurderer, om teksten er uhyggelig eller vidunderlig (Todorov, 2007, 42). Det fantastiske og dennes tøven er ikke identisk med fantasy, men er en vigtig del af genren og er også central i tv-julekalenderen.

Andreas Gregersen præsenterer i "Todorovs fantastiske tøven – en håndfuld tvetydige filmfortællinger" (2003) Todorovs litterære definition og overfører den til filmmediet. Gregersen tager udgangspunkt i, at "den kvintessentielt fantastiske fortælling for Todorov er den historie, der stædigt fastholder både læseren og de fiktive personer i en tvivlstilstand og aldrig afslører, om de skildrede hændelser vitterligt var af en anden verden eller blot var indbildning eller misforståelser" (Gregersen, 2003, 24). Gregersen understreger, at det overnaturliges tilstedeværelse i fortællingen ikke er en tilstrækkelig betingelse for det fantastiske – en tøven er påkrævet (Gregersen, 2003, 24-25). Hvor ordet og sproget i litteraturen kan fremsætte tøven, er det i filmen audiovisuelle elementers opgave at iscenesætte tvivlstilstanden. Det udføres eksempelvis ved, at vidensniveauet følger hovedpersonen, så seeren kun overværer de begivenheder, som denne har fysisk adgang til. Desuden kan filmen lade de fiktive karakterer repræsentere en tøven ved at fremstille dem som benægtende overfor begivenhederne (Gregersen, 2003, 28-29).

I *Jesus og Josefine* samt *Jul i Valhal* følger seeren Josefines og Sofies opdagelse af og rejse gennem en magisk portal. Sammen med hovedkarakteren tøver seeren et øjeblik, inden begivenhederne accepteres. Det er fælles for de fleste tv-julekalendere, at tøven bevares til og med det 24. afsnit, da flere af de fiktive karakterer ofte tvivler til det sidste, selvom hovedpersonen og seeren har overgivet sig. Dette hænger sammen med tøven som en kulturel ramme, hvor barnetro og julens mytiske elementer følges ad. Dette sættes i modsætning til en voksen skepsis, hvilket bevarer tøven. Bliver vi i *Jesus og Josefine*, repræsenterer Josefines forældre tvivlen ved at have rationelle forklaringer til de mange overnaturlige hændelser eller skyde skylden

på børnenes fantasi. I tv-julekalenderen bliver tvivlen således opretholdt mellem to poler: troen på overnaturlige hændelser og en række rationelle forklaringer.

Hvor forholdet mellem læser og tekst består som et temporalt aspekt af modtagelsen, indeholder betingelsen om dualisme i tekstens univers en spatial dimension. I J. R. R. Tolkiens essay "On Fairy-stories" (2008) er det tydeligt, at definitionen af fantasy afhænger af stedet og i særdeleshed bevægelsen mellem to steder: menneskenes verden og eventyrernes verden (Tolkien, 2008, 32). Fantasy opstår i læserens rejse fra dennes egen *primære verden* ind i fortællingens *sekundære*. Det er således i receptionen af teksten, at bevægelsen finder sted, og indgangen til fortællingens sekundære verden er gennem en vilje til "suspension of disbelief" – troen på det overnaturlige. Forfatteren kan på denne måde give læseren en oplevelse af en anden verden, som er rationel under nogle andre regler end dem i den normale verden (Tolkien, 2008, 60-61). Hos Tolkien er fantasy således defineret af en accept af det overnaturlige, og forud for denne må læseren nødvendigvis fravælge den tøven, som Todorov beskriver.

Senere udvides dualismen, og Tolkiens primære og sekundære verden indoptages i selve fortællingen. Her opstår to undergenrer: high og low fantasy. *High fantasy* er defineret ved udelukkende at indeholde den sekundære verden, som er imaginær med fantastiske hændelser og væsener som det er tilfældet i Nissebanden-fortællingerne og *Jul på slottet* (1986). *Low fantasy* er derimod karakteriseret ved både at indeholde en for modtageren genkendelig primær verden og tekstens sekundære verden adskilt af en portal. Det gør sig gældende i Pyruskalenderne, *Krummernes jul*, *Jesus og Josefine*, *Jul i Valhal*, *Absalons hemmelighed*, *Mikkel og guldkortet*, *Tidsrejsen*, *Den anden verden* og *Tinkas juleeventyr* (Claesen, 2013). Nogle julekalendere kan hverken karakteriseres som det ene eller andet, da de indeholder overnaturlige væsner, som lever skjult for menneskene i én verden. Her er der eksempelvis tale om *Jul på Kronborg*, *Pagten* og *Ludvig og julemanden*.

Repræsentationen af hovedelementer fra fantasygenren spiller en stor rolle i tv-julekalenderen, hvilket dog ikke gør den til en klassisk fantasyfortælling. Overnaturlige væsner som nissen, mytiske fortællinger fra Grønland, gemte verdner og magiske egenskaber som trylleri er de mest gennemgående træk, hvilket ofte får karaktererne og derigennem seeren til at tøve og skaber et dualistisk billede af Hverdagsdanmark.

3.2.4 Et genkendeligt og gentageligt udtryk

Stilistisk er den danske tv-julekalender kendetegnet ved special- og visuelle effekter, musikalske indslag, karakteristiske kostumer og afbildninger af det danske vinterlandskab. Desuden indeholder tv-julekalenderen gentagelser og følger andre aktuelle medietendenser. Den skaber tryghed og genkendelighed hos seeren ved ikke at benytte sig af udfordrende eller eksperimenterende kameraindstillinger, -bevægelser eller -vinkler, men skiller sig ud i brugen af effekter. Specialeffekter, visuelle effekter, kostumedesign og farver er med til at skabe et helt bestemt visuelt udtryk i tv-julekalenderen. Det er altså ud fra parametrene: iscenesættelse, cinematografi, lyd, visuelle effekter og klipning, at vi vil beskrive tv-julekalenderens stil (Hansen, 2015, 134).

Tv-julekalenderen er karakteriseret af en dominerende rød farve i billedet, som klart er tilknyttet nisserne sammen med en form for hue og andet vintertøj. Menneskerne er derimod i reglen karakteriseret ved at være klædt i tidssvarende hverdagstøj. Hver gang der er tale om ikke-menneskelige væsner,

En letgenkendelig Odin i *Jul i Valhal* (TV 2, 2005).

understreges det på det kraftigste af kostumerne, der ofte er overdrevne og karikerede. Mytologiske figurer som de nordiske guder, Jesus, nisser, julemanden og engle er klædt, så de efterlever de forventninger, som seeren må have til deres udseende. Det samme gør sig gældende for historiske figurer som vikinger, konger, dronninger og videnskabsfolk. Kostumerne understreger tv-julekalenderens eventyrlige dimension og sætter den i kontrast til menneskene i selvsamme. De gør det lettere for seeren at afkode, om en given karakter hører hjemme i den viste verden. De nogenlunde historisk korrekte kostumer spiller en rolle i seerens forståelse af karaktererne og forstærker det dramatiske og til tider humoristiske aspekt.

De røde og varme nuancer kommer også til udtryk i både menneskenes og nissernes hjem og understreger årstidens obligatoriske hygge. Seeren kan nærmest fornemme familiens nærhed i Borgmestergården i Den gamle by i *Jul i Gammelby*, i Krummernes lille lejlighed i *Krummernes jul* eller naboernes venskab på Svendsens Kaffebær i *Brødrene Mortensens jul*. Det er generelt for tv-julekalenderen, at en særlig hjemlig hygge præger indretningen i de forskel-

Nissebanden lander i Grønland (DR, 1989). Krummerne hygger med kalenderlys i hjemmet (TV 2, 1996).

lige indendørsset. Det gør sig gældende i alle julekalendere, om end de udspiller sig i historiske bygninger, idylliske landområder eller travle storbyer.

Helt karakteristisk udspiller enten dele af eller hele handlingen af tv-julekalenderen sig i Danmark i overensstemmelse med julens og julekalenderens særligt danske konnotationer. Selv når fortællingen ikke foregår i Danmark, er lokationen stadig tæt knyttet til Kongeriget. Nissebanden rejser både til Grønland og Dansk Vestindien. Anderledes forholder det sig, når ka-

raktererne rejser mellem parallelle verdner. Her er den fiktive eller magiske verden ikke på samme måde geografisk forankret, hvorfor det er umuligt at tale om rejser ud af landet. Karaktererne begiver sig til et udefinerbart sted, hvor der stadig tales dansk. Denne verden kan som sagt nærmere betegnes som imaginær, og falder derfor ikke inden for den samme definition som Grønland og Carabien.

Specialeffekter er defineret ved at foregå i produktionen foran kameraet og ændre på den virkelige verden (Hansen, 2015, 137). De ses ofte anvendt i julekalendergenren i forståelsen af størrelsesforholdet mellem mennesker og nisser. I *Jul i Gammelby*, *Jul på slottet*, *Pyrus*-fortællingerne, *Jul på Kronborg* og *Mikkel og guldkortet* er der en gængs forståelse af, at nisserne er små. Nissefar og Nissemor drikker af kæmpe kopper, Fimpe skubber med enormt besvær en kiste rundt på slottet, Pyrus sover i et penaltus, Sixten har et stort julehjerte hængende på væggen og Goddreng, Høvlebænk og Gammelbo går menneskene til navlen. Men det er ikke kun i skildringen af størrelsesforhold, der er benyttet specialeffekter, da også særlige ting og væsner indgår i produktionen. I *Nissebanden i Grønland* er to magiske sten eksempelvis karakteristisk runde og lette, helt sorte med glimmer på. I *Krummernes jul* er nissernes

største frygt en mekanisk fremstillet kæmperotte. Desuden kan specialeffekter bruges i iscenesættelsen af større scener som nissebo, borgen Valhal eller byen Nazaret.

I julekalenderenes hyppigt fremstillede rejser mellem to verdner bliver visuelle effekter ofte benyttet. Disse er i modsætning til specialeffekter defineret ved at ændre på den virtuelle verden, som den allerede er optaget af et kamera (Hansen, 2015, 137). I establishing shots bliver det tydeligt for seeren, at fortællingen bevæger sig over i den sekundære verden. Der er tale om fugleperspektiv og supertotal i visningen af eksempelvis julemandens hus i *Krummernes jul*, Nazaret i *Jesus og Josefine* eller englelandskabet i *Juleønsket*. Fælles for dem alle er, at det er computer-genererede billeder af magiske steder. De

Julemandens hus i *Krummernes jul* (TV 2, 1996). Nazaret i *Jesus og Josefine* (TV 2, 2003).

har alle i overensstemmelse med Gunhild Aggers begreb *imaginære steder* kulturelle og mytiske referencer, men kan ikke defineres som relationelle, historiske steder. De er “places that do not exist, in my terminology imagined places” (Agger, 2015, 302) og er uden identitet. Seeren tøver over deres eksistens, men de rummer mange muligheder for fortællingen (Agger, 2015, 300-303).

Ydermere kan visuelle effekter bruges til understregelse af magi og mystik ved at lade ting lyse og glimte, give spøgelse et gennemsigtigt skær eller give engle vinger og lade omgivelserne suse forbi, når mennesker og genstande flyver. I de senere års julekalendere har der været en tendens til at øge mængden af visuelle effekter, når den fiktive verdens undergang er nært forestående, og de overnaturlige kræfter er på det højeste. Dette stemmer overens med en overordnet tendens inden for fiktion, hvor visuelle effekter med teknologiens udvikling har fået større og større udbredelse (Hansen, 2015, 137). Farverne kan ligeledes ændres i postproduktionen, og i den danske tv-julekalender er de primært kendetegnende på tre måder: I klassiske hyggelige scener dominerer varme orange og røde farver ved pejsen, om juletræet eller ved morgenbordet med kalenderlys. I menneskenes verden dominerer koldere farver,

hvilket begrundet årstiden og understreger den dystre stemning, der hænger sammen med, at julen (og verden) skal reddes. Den magiske verden er karakteriseret ved klare naturfarver, der ofte er grønne eller blålige, hvilket sikrer en oplevelse af, at handlingen udspiller sig et andet imaginært sted.

Special- og visuelle effekter akkompagneres ofte af non-diegetiske lydeffekter. Det gælder især suselyde, når karaktererne rejser gennem tid og rum, lyse og funkende lyde, når der indgår trylleri og korsang, eller rungende, storslåede lyde ved forskellige ritualer og afgørende øjeblikke. Desuden er der ofte en genkendelig underlægningsmusik, der styrer seerens afkodning af handlingen. Musik har generelt siden tv-julekalenderens begyndelse været et centralt element og har spillet en stor betydning for dens indhold og ramme. Fra dukkejulekalenderne i 1960'erne og 1970'erne har musikken været en essentiel del af handlingen med genkendelige sange uden, at de dog handler særligt om jul. De fleste har hørt "Magnus Tagmus" og genkender Morten Posts stemme til tonerne af "Vinterbyøster".

Julekalenderen nærmer sig efterfølgende Stephen Cohans betegnelse af musical som en *umulig genre* i 1980'erne og 1990'erne, hvor musikken går i illusionens tjeneste med et fiktivt univers: "A number is "impossible" when it is motivated, performed, and/or photographed in spatial, temporal, or logical contradiction to the otherwise realistic fictive world of the movie's plot, its diegesis" (Cohan, 2002, 2). Når Nissebanden synger "Det er risengrød", Pyrus synger "Cool Jul" og Kaffe Hanne sammen med Johnny opfører "Flødebolleræs", er musikken parafraserende for episodens handling og kan karakteriseres som musical: Musikken understøtter handlingen og reaktioner, dialogen bliver sunget, karaktererne optræder for og kigger direkte ind i kameraet, der indgår et usynligt orkester, og sangen og dansen overskrider virkeligheden (Cohan, 2002, 2-5).

I starten af 2000'erne er det en tendens, at de musikalske indslag tager form som musikvideoer tilknyttet julekalenderen og dens overordnede tema, men ikke den specifikke handling, som videoen sættes ind i. *Jul på Kronborg*, *Jul i Valhal* og *Mikkel og guldkortet* har alle flere afbrudte musiksekvenser, der tilbyder en form for ekstramateriale til selve julekalenderen med videoer, der kan ses uden for handlingens sammenhæng. I løbet af de seneste ti år har der været en tendens til udelukkende at lade musikken fungere som signatur. Folkekære sangere og musikere er ambitiøst blevet brugt til produktionen af sangene, der nærmer sig pophits og bliver spillet på diverse playlister og radiokanaler hele december. Dicte er stemmen bag "Drømte mig en lille drøm", som indleder *Absalons hemmelighed*. Søs Fenger synger

Nissefar med menneskekop i *Jul i Gammelby* (DR, 1979). Englelandet i *Juleønsket* (TV 2, 2015). Magnus Tagmus med kendingsmelodien til *Kender du Decembervej?* (DR, 1967).

titelsangen "Ludvig og julemanden" og Rasmus Seebach løfter opgaven med "Lille store verden" i *Juleønsket*. Signaturerne er blevet mere episke og dramatiske, indeholdende en tekstuel handling, der spejler hele julekalenderens plot. På denne måde varslers det auditive aspekt, hvad der rent visuelt og narrativt er i vente (Brincker, 1985, 168).

Gentagelsen optræder som element i tv-julekalenderen på flere forskellige måder. Der er helt enkelt et gentagne fokus på genstande i kalenderenes løb. Kaptajns Gus' galionsfigur i *Jullerup Færgeby*, julemandens store bog i *Krummernes jul*, den magiske kam i *Nissernes Ø*, Josefines halskæde i *Jesus og Josefine* og Tinkas amulet i *Tinkas juleeventyr* er alle betydningsbærende ting, der igen og igen bliver sat i fokus og indgår i handlingen. Men gentagelsen kan også udspille sig narrativt som små genkendelige handlingsforløb, der dukker op gang på gang og repræsenterer dagens cyklus. Hr. Mortensen bliver hver nat skubbet ud af den store seng i *Nissebanden*, Bertramsen vågner i sidste øjeblik i *Alletiders jul* og Mikkel vækkes hver morgen af sin lillesøster Marie i *Mikkel og guldkortet*. Ydermere er der jævnlige karakterer, der gentager de samme replikker, hvilket har potentiale til at gøre dem til catchfrases for hele serien: Lunte siger "Hyggehejsa!", Pyrus "Halli hallo og lige et øjeblik", Josefines far udbryder "Gran i håret!" og Gyldengrød "Stempel og blækklut!". Alle disse gentagelser skaber genkendelighed i tv-julekalenderen og er efterhånden blevet en del af dens forventningshorisont. Gentagelsen bliver på samme tid en vigtig del af nedtællingen til juleaften.

Semantisk indeholder tv-julekalenderen altså nogle helt særlige karakteristika. Juletemaet, det mytiske afsæt, fantasyelementerne og den distinkte stil er alle medvirkende til at definere genreens indhold. Her er det væsentligt at pointere, at tv-julekalenderen bygger på i forvejen eksisterende genrer og består som en kombination af dem. Cawelti opstiller i *Adven-*

ture, *Mystery and Romance* (1977) seks transkulturelle, arke- og prototypiske formler, som hver genererer en række genrer, som også er at finde i den danske tv-julekalender.

Caweltis *eventyrformel* er den mest fremtrædende, da der i julekalenderen hyppigt optræder en eller flere protagonister, som overkommer forhindringer og fuldfører en central mission (Cawelti, 1976, 39-41). Det gør sig eksempelvis gældende i *Jul i Valhal*, hvor Sofie og Jonas bekæmper ragnarok. *Gådeformlen* er ligeledes stærkt repræsenteret, når seeren i samarbejde med protagonisten skal opklare et mysterium, hvor gåden ofte er knyttet til en mystisk karakter (Cawelti, 1976, 42-44). I *Juleønsket* viser den mystiske skolepedel sig at være Julies biologiske far. *Romanceformlen* er til stede i form af plotlinjer, der følger karakterer, som til sidst overvinder svære forhindringer i en kærlighedshistorie (Cawelti, 1976, 41-42). Dette kan både være protagonisten selv eller dennes nære relationer. Kærligheden mellem Miamaja og Valentin i *Jul på slottet* bliver nærmest en landeplage i 1986 (Götzsche, Johansen & Mandrup, 2001).

Tv-julekalenderen indeholder den *melodramatiske formel*, hvor godt og ondt stilles op mod hinanden ved seerens adgang til karakterernes oplevelser, indre tanker og følelser. Her er der stor mulighed for engagement i og identifikation med karaktererne og deres problematikker (Cawelti, 1976, 44-47). Seeren engagerer sig i Sofies personlige kvaler, hvilke forstærkes af hendes ensomhed i *Tidsrejsen*. Når de overnaturlige væsner inddrages, optræder de i sammenhæng med *uhyggeformlen*, hvor de forsøger at ødelægge den velkendte trygge verden (Cawelti, 1976, 47-50). Flere tv-julekalendere trækker på dystopiske forestillinger om en verden uden jul. Verden bliver helt uudholdelig i *Jesus og Josefine* samt *Tidsrejsen* på baggrund af ændringer i fortiden. Cawelti koncentrerer sig om ikke-komiske formler, men opstiller alligevel *komedieformlen*, som ofte optræder i bikarakterer, der tilbyder comic-relief (Cawelti, 1976, 39). Det ses i blandt andre karakteren Krusø og hans håbløse forsøg på overvågning af Rigsarkivet i *Alletiders julemand*.

3.3 Tv-julekalenderens syntaks

3.3.1 Julens serialitet

Med sin årlige nedtælling og inddeling af december bygger tv-julekalenderen på almanaktraditionen. Den Store Danske definerer denne som en: "årlig udgivelse, som indeholder en fortegnelse over årets dage med oplysninger om kalendariske og astronomiske forhold; ofte med tillægsstof i form af artikler af praktisk, faglig eller litterær karakter" (Einicke, 2018). Menne-

sket har altid haft behov for anvisninger i forbindelse med årets forløb ved hjælp af himmellegemernes bevægelser og religiøse skrifter. Bogtrykkerkunstens udvikling bevirker, at almanakken kan fordeles blandt en bredere befolkning, og i 1549 udkommer den første danske almanak fra Københavns Universitet med Peter Capeteyn som forfatter. Fra 1636 havde universitetet eneret på udgivelser af almanakken helt frem til 1976, hvilket indikerer en seriøsitet omkring udgivelsen og dens funktion. I løbet af 1800-tallet begynder der at udkomme mange forskellige almanakker med forskellige målgrupper (Agger, 2005, 475).

Den første danske trykte lågejulekalender kommer fra I. Christian Olsens Kunstforlag i København i 1932 eller 1933 efter tysk forbillede. I begyndelsen består papjulekalenderen af to lag med forskellige motiver bag hver låge. Efter anden verdenskrig kommer de tredimensionelle julekalendere, som man selv skal samle, til Danmark (Piø, 1990, 86-87). I dag er både pap-, bog- og pakkejulekalendere og andre afarter almindelige i danske hjem. De giver børnene en fornemmelse af julemånedens længde og visualiserer tiden til juleaften (Olsen, 2003, 144).

Tv-julekalenderen fremstiller almenmenneskelige gøremål, hvilke indikerer tidsrytmer på tre niveauer. For det første betegner den en *dagsrytme*, der begynder om morgenen og slutter om aftenen. For det andet vises en *ugerytme*, der understreges af en differentiering af hverdag og weekend. For det tredje vises en *årsrytme* gør juletemaet opmærksom på, at vi befinder os på et helt bestemt tidspunkt på året, og at julen er en genkommende begivenhed, der på cyklisk vis afslutter det (Agger, 2005, 480). Disse tre rytmer er der utallige eksempler på i tv-julekalenderne gennem årene. Dagsrytmen bliver tydelig af bestemte morgen- og aftenritualer. Morten Post henter breve og pakker ved stationen hver dag i *Vinterbyøster*. I *Brødrene Mortensens jul* løber Beatrice med den daglige raflesejr og får lov til at tænde kalenderlyset. Ugerytmen kommer til udtryk med familien Kromborgs fejring af søndagen, når de glædeligt opdager, at det ikke er hverdag endnu i *Krummernes jul*. Som i så mange andre julekalendere danser Ludvig og hans familie *rundt* om juletræet, mens de synger "Nu er det jul igen" den 24. december, og dermed understreges den årlige rytme i *Ludvig og julemanden*.

Med en længde på efterhånden 22 til 30 minutter kan et nyere julekalenderafsnit kategoriseres inden for Kristin Thompsons kortere seriekategori (Thompson, 2003, 41). Anderledes forholder det sig med julekalenderens overordnede struktur. Tv-julekalenderen skal ses kronologisk, da den som almanak tjener en vigtig nedtællingsfunktion. Med distinkte dage og fortløbende handlingsforløb, der først afsluttes og afklares med sidste afsnit den 24. decem-

ber, kan den danske tv-julekalender defineres med Aggers begreb *den lange føljeton*: Der er over syv episoder, som leder videre til hinanden. Derudover har den lange føljeton mange hovedkarakterer grundet det udstrakte handlingsforløb over flere episoder. Hver episode minder om kapitler i en større fortælling, som først er helt færdig med sidste episodes afsluttende scene (Agger, 2016a, 140).

Allerede i 1967 understreges formatet i *Kender du Decembervej?*, hvor dukkerne Jacob og Ula hver dag henter en ny togvogn til Morten. Først da toget har 24 vogne, er opgaven fuldført. I *Juleønsket* 48 år senere er omdrejningspunkt, at Julie drømmer om at holde jul med hele sin familie. I enkelte afsnit løses de logistiske problemer med karakterernes arbejdsvagter og planer, mens de store spørgsmål om identitet og ophav tager samtlige 24 afsnit at hitte rede på. Pyrus-fortællingerne er måske et af de bedste eksempler på formatet med indsamling af viden om julen eller eventyr hver dag og en endeligt løst mission den sidste.

Tv-julekalenderen kan inden for formatet den lange føljeton fortælle mange historier på utallige måder. Tv-julekalenderen defineres af serialitet og adskiller sig på denne måde fra det enkeltstående værk.

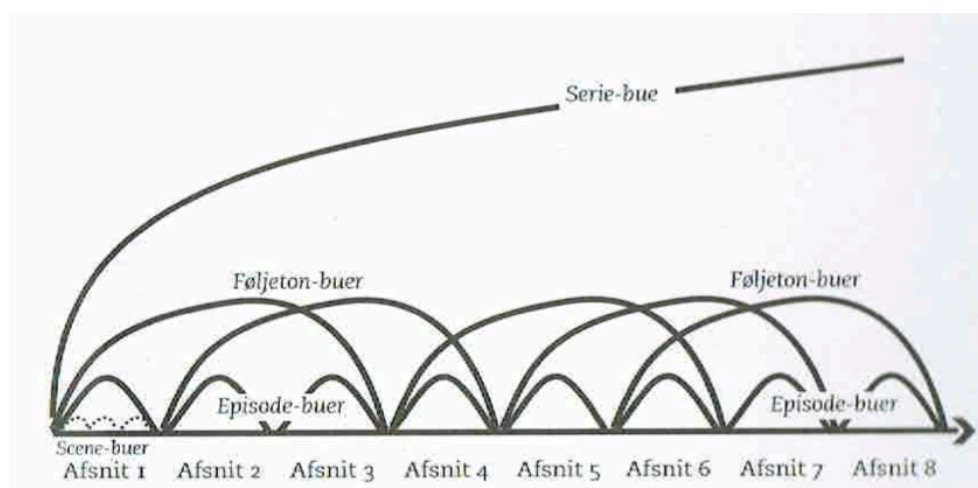
3.3.2 Sideløbende historier i en fast struktur

Langt de fleste tv-julekalendere indeholder flere parallelle plotlinjer, som udspiller sig på tværs, ved siden af og nogle gange uafhængigt af hinanden over enkelte eller flere afsnit. Disse forskellige plotlinjer er med til at fastholde seerens opmærksomhed i hele december (Larsen, 2003, 354-355). Multiplotstrukturen sikrer denne og skaber en fornemmelse af, at der sker meget både i løbet af afsnittet og hele julekalenderen – dagen og julemåneden.

Multiplotstrukturen i en given julekalender kan beskrives ved hjælp af seriebue modellen, som tilbyder en visuel repræsentation over de forskellige plotlinjer på flere niveauer. Modellen består af fire forskellige buer: *scene-*, *episode-*, *føljeton-* og *seriebuer*.

Scenebuen svarer til en af episodes enkelte dele, som tilsammen skaber fortællingens fremdrift. Denne bue afsluttes med et klart vendepunkt, så seerne får lyst til at følge med i den videre handling (Larsen, 2003, 354). De enkelte julekalenders mange gentagelser vil ofte være placeret her. Da Sara i sidste scene den 3. december i *Den anden verden* falder i vandet, og Anna står på kanten i panik, trækker spændingen ud, og seeren må endda vente til næste afsnit for at se det videre forløb – det bliver altså til en cliffhanger. Episodebuen repræsenterer den handling, der forløber over en enkelt episode og er afsluttet ved dens udgang (Larsen,

2003, 354). I tv-julekalenderens tilfælde er det én dag. I *Jul i Gammelby* kæmper borgerne en hel episode med at lukke en dør op, som nisserne drilagtigt har låst. Først i allersidste scene lykkes opgaven. Føljetonbuen karakteriserer en plotlinje, der løber over flere episoder. Den sørger for at fremdrive karakterudviklingen, samtidig med at den opretholder en spænding over længere tid. Der kan være tale om få såvel som mange episoder (Larsen, 2003, 354). Jesus er fanget i 2003 i fire episoder af *Jesus og Josefine*, hvilket kan beskrives som en kortere føljetonbue. Romancer udspiller sig ofte over endnu flere episoder eller sågar over hele fortællingen. *Olsen-bandens første kup* trækker på Keld og Yvones forhold og lader det udspille sig som en sideløbende spænding til jagten på den røde kuffert. Hele tv-julekalenderens overordnede handling kan betegnes med seriebuen, som først afsluttes med den sidste episode den 24. december (Larsen, 2003, 354). Nissebanden finder julemandens gode humør i *Nissebanden*, Krumme redder julen i *Krummernes jul* og Julie samler hele sin familie og finder sin biologiske far i *Juleønsket*.

Figur 1: Seriebue modellen (Larsen, 2003, 356)

Thompson beskriver i *Storytelling in Film and Television* (2003), hvorledes multiplotstrukturen har sin oprindelse i de lange dramaserier, men nu også har påvirket de kortere tv-serier. Her er der blot mindre tid til at udfolde hver enkelt plotlinje (Thompson, 2003, 55-57). Dette er tilfældet i den danske tv-julekalender, hvor et efterhånden stort drama udspiller sig hver dag på mindre end 30 minutter.

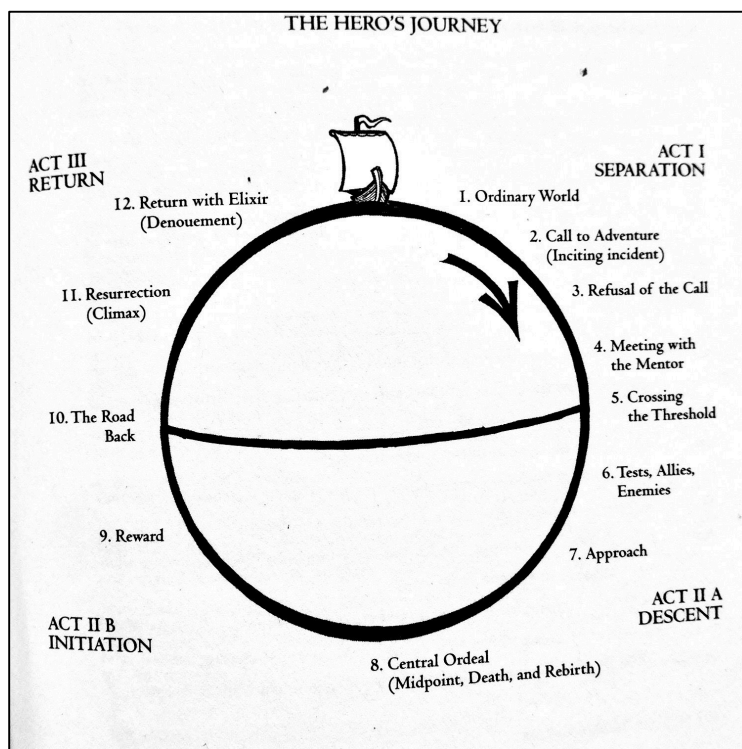
Som udgangspunkt er tv-julekalenderen tiltænkt tv'ets flowstruktur med skiftende programmer, ophold og i nogle tilfælde reklamer før og efter udsendelsen. Flowet skal fastholde seerens opmærksomhed, så de bliver på en given kanal i længere tid (Thompson, 2003, 6).

Men det seneste årtis mange nye muligheder for at tilgå serielt audiovisuelt materiale på internettet har haft stor indflydelse på modtagelsen, opfattelsen og forbruget af de forskellige formater og deres formidling. Ved hjælp af streamingtjenester har seerne nu mulighed for at se flere episoder med det samme uden at vente det traditionelle døgn. Man kan sågar ”binge” hele julekalendere i ét stræk uden for sæson. I 2016 kunne man hver dag se aftenens episode af *Den anden verden* på DR TV, mens det var muligt at se en dag forud af TV 2’s *Ludvig og Julemanden* og *Alletiders jul*. Kanalen havde også lagt *Tvillingerne og julemanden* op til fri afbenyttelse allerede i november (Kjærgaard, 2016). På denne måde har streamingtjenesterne potentiale til at ændre den gængse opfattelse af julekalenderens serialitet og til en vis grad udviske fornemmelsen af nedtællingen til jul.

Tv-julekalenderen bygger med sin ambition om familiesamling og traditionelle stil på *hjemme-ude-hjem-modellen*. Generelt er protagonisten nødsaget til at tage anderledes udfordringer op og bryde med det vante og hjemlige. Denne struktur kan beskrives med Joseph Campbells begreb *monomyten*, som ligner Propps mere detaljerede og strukturelle skematisering af eventyrets funktioner og 31 handlingstrin (Propp, 1975, 64). Monomyten defineres i *The Hero With a Thousand Faces* (1973): “A hero ventures forth from the world of common day into a region of supernatural wonder: fabulous forces are there encountered and a decisive victory is won: the hero comes back from this mysterious adventure with the power to bestow boons on his fellow man” (Campbell, 1973, 30). Ligesom monomyten består tv-julekalenderen altså strukturelt af tre dele: *departure*, *initiation* og *return*. Denne beskriver en typisk *quest-struktur* med en protagonist, som rejser fra sin almindelige hverdag gennem en portal ind i en anden verden med adskillige prøvelser for at vende hjem igen med ny viden og nye kræfter, som kan redde og forbedre hele verden (Campbell, 1973, 245-246).

Christopher Vogler undersøger i *The Writer’s Journey. Mythic Structure for Writers* (1998) forholdet mellem myter og moderne narratologi og forenkler og opdaterer monomyten i forhold til filmmediet. Tredelingen forbliver, men han udvikler 12 understadier hertil: 1) Protagonisten fremstilles i den almindelige verden. 2) Protagonistens problem i denne verden introduceres for publikum. 3) Protagonisten udviser frygt for at påbegynde rejsen. 4) Protagonisten møder en mentor, der hjælper med at overvinde frygten. 5) Protagonisten krydser portalen (Vogler, 1998, 10-12). 6) Protagonisten gennemgår prøvelser, får venner og fjender. 7) Protagonisten samler mod. 8) Protagonisten står over for den største udfordring og risikerer sit liv. 9) Protagonisten får sin belønning (Vogler, 1998, 13-16). 10) Protagonisten bear-

bejder mentalt begivenhederne. 11) Protagonisten gennemgår en sidste prøvelse om liv eller død. 12) Protagonisten vender tilbage til den almindelige verden med noget, der kan forbedre eller redde den. Det hele vil gentage sig, indtil det tolvte stadie er nået. Stadierne skal ikke nødvendigvis være i denne rækkefølge og kan både udelukkes og gentages efter behov (Vogler, 1998, 17-20).

Figur 1. Monomyten (Vogler, 1998, 9).

Jesus og Josefine følger eksemplarisk denne struktur: Den egoistiske Josefine lever i tidstypiske Danmark anno 2003 og er træt af at dele fødselsdag med juleaften. Hun forsøger gennem breve til Kirkeministeriet at ændre julens dato, men uden held. Først da hun møder sin mentor Thorsen, krydser hun portalen med et krybespil og indser, at muligheden for at løse problemet er til stede. Hun bliver venner med Jesus i år 12 og ændrer langsomt på fortiden. Det hele ender katastrofalt, fordi hun pludselig står alene overfor en stor modstand. Årsagerne til julen forsvinder og verden bliver helvedeslignende. For at kunne vende tilbage til en normal tilstand samler hun mod til sig og overvinder skurken Thorsen i en stor duel. Verden bliver tilsyneladende normal igen, og hun accepterer at dele fødselsdag med Jesus, men Josefine savner ham og portalen er endnu ikke lukket. Pludselig står hun overfor Thorsen igen i en altafgørende kamp, og først med denne sejr er verden reddet.

Syntaksen i den danske tv-julekalender retter sig således efter en fast struktur med plads til semantiske afvigelser. Julekalenderen er altid en lang føljeton, hvor en opgave eller mission skal fuldføres på en konkret eller billedlig rejse, der løber over 24 episoder og dage.

3.4 Tv-julekalenderens pragmatik

3.4.1 Julekalenderens historie i nedslag

Tv-julekalenderen har eksisteret i Danmark siden 1962 og er i løbet af årene blevet en selvfølge i det danske medielandskab i december. I løbet af de seneste 55 år har DR(1) sendt 35 forskellige familie-julekalendere og TV 2 16 siden 1992 (Bilag B).

DR beskriver selv julekalenderens premiere således: "Hvert afsnit [...] varede kun 10 minutter, var i sort-hvid og havde ingen gennemgående historie [...] Kun det sidste afsnit – som i øvrigt blev vist den 23. og ikke den 24. december – handlede om julen" (Carlsen & Kirkebæk-Johansson, 2017). Her taler man om Danmarks første tv-julekalender *Historier fra hele verden*, som Thok Søndergaard og Mogens Winkler står bag.

I begyndelsen er julekalenderen, som alt andet børnefernysyn, domineret af dukker og tegnefilm (Sahl, 2013, 320-321). Det er tilfældet i Bob Goldenbaum og Thorkild Demuths *Kender du Decembervej?* og i 1970'ernes dukkebystrilogi med Hanne Willumsen, Jesper Klein og Finn Bentzen som skabere og medvirkende. De fleste husker *Vinterbyøster*, *Kikkebakke Boligby* og især *Jullerup Færgeby*. Med belæg i blandt andet den landskendte vending "Anton! Du har revnet dine busker" kalder DR selv sidstnævnte en "klassiker inden for dukkegenren" (Carlsen & Kirkebæk-Johansson).

I 1979 sender DR *Jul i Gammelby*, der til en afveksling er produceret i provinsafdelingen i Aarhus. Den er skrevet af Franz Berliner, Jørn Birkeholm og Robert Fisker og er en helt ny type julekalender. Den er i virkeligheden mere en føljeton med afsnit på mere end 20 minutter. Daværende programchef for Børne- og Ungdomsafdelingen Mogens Vemmer roser i 2006 fortsat fortællingen, dog med forbehold:

"Jul i Gammelby" – en megaseersucces, en folkekomedie med alle tænkelige, sukrede ingredienser. Tv-provinsafdelingens mesterstykke, en flot fjer i hatten til Gerhard Nielsen – og en kovending for julekalendere. Nu måtte de små, mine oprindelige kerneseere, følge med så godt de kunne eller hoppe af, for nu var hele familien i centrum (Vemmer, 2006, 206).

Historier fra hele verden (DR, 1962). *Jullerup Færgeby* (DR, 1974). *Jul i Gammelby* (DR, 1979) og *Jul på slottet* (DR, 1986).

Standarden for den danske tv-julekalender løftes, og Danmark modtager derfra glædeligt julefortællingerne. To år senere fortsætter tendensen med *Torvet* og i 1986 *Jul på slottet*, Martin Miehe-Renards første af hele otte julekalendere. Tv-julekalenderne udvikler sig stødt til store tv-produktioner med voksne budgetter, ambitioner og forventninger. Nisserne bliver desuden uundværlige i fjernsynets julekalender. I 1984 kommer *Nissebanden*, i 1989 efterfølges den af *Nissebanden*

i Grønland, som når ny rekord med en pris på 18 millioner (Iskov, 2012e). Flemming Jensen beskriver selv projektet således: "Da jeg skrev *Nissebanden i Grønland*, var det et opgør med et materialistisk baseret samfund. Historien er jo, at der falder to ønskesten ned fra himlen, og dem drager Julemanden ud for at finde. Hvis de falder i de forkerte hænder, kan slemme ting ske" (Sahl, 2013, 342).

I 1988 kommer monopolbruddet, og TV 2 satser tidligt på julekalendere til hele familien med en headhuntet Miehe-Renard i spidsen. Den første af slagsen er *Skibet i Skilteskoven* i 1992, men først med Pyrus' indtræden i 1994 manifesterer kanalen sig for alvor som seernes favorit i december (Agger, 2005, 475). Daværende børne- og ungdomsredaktør Preben Vridstoft afslører i *Vild med Fjernsyn - 25 år med TV 2* (2013) opskriften på samtlige Pyrus-
fortællinger:

Resultatet blev et nyt format. Med flere ingredienser. En samlet ramme med en parallelhistorie om mennesker og nisser. Identifikation for både børn og voksne. En ny teknik, hvor nisserne var små og kunne spille ved siden af mennesker i fuld størrelse. Et afsluttet afsnit hver dag, som lagde en lille bid til fortællingen, om hvordan julen blev til, og som gav mulighed for at få stærke skuespillerkræfter ind som *speciel guest stars*. Derudover et oplysende historisk element om vores rødder og juletraditioner og et eventyrligt univers med nisser og magi (Vridstoft, 2013, 162).

I slutningen af 1990'erne fortsætter TV 2 samlingen af familien med karakteradaptioner af Thøger Birkelands *Krummerne* i 1996 (*Krummernes jul*), Bjarne Reuters Børnenes julekalender i 1998 (*Brødrene Mortensen jul*) og Erik Ballings *Olsen-banden* i 1999 (*Olsen-bandens første kup*), som alle repræsenterer kanalens folkelige profil.

Som resultat vender DR i 1996 tilbage til en orientering mod små børn og giver Bamse hovedrollen i en tydelig spa-reproduktion (Agger, 2005, 475). DR anerkender selv nederlaget til TV 2 i disse år, og betegner *Alletiders jul* som "en helt ny måde at lave julekalender på" (Carlsen og Kirkebæk-Johansson, 2017). I 2000 forsøger kanalen dog også at ramme hele familien som målgruppe med Johan Stefans Olsens *Jul på Kronborg*, hvis produktion er udliciteret til Nordisk Film.

Skibet i Skilteskoven (TV 2, 1992). *Alletiders nisse* (TV 2, 1995). *Brødrene Mortensen jul* (TV 2, 1998) og *Jesus og Josefine* (TV 2, 2003).

Efter årtusindeskiftet fornyer TV 2 sin egen tradition med *Jesus og Josefine* i 2003 af Bo hr. Hansen og Nikolaj Scherfig samt *Jul i Valhal* i 2005 af Ina Bruhn, Ida Rydén, Flemming Christian Klem og Stefan Jaworski, begge produceret af Cosmo Film (Sahl, 2013, 361-365). I forbindelse med satsningen på *Jesus og Josefine* udtaler daværende programchef Bo Damgaard til *Kristelig Dagblad*, at: "tv-kanalerne flyder over med programmer, hvor folk realiserer deres ydre drømme i form af en ny bolig eller et velindrettet hjem. Med "Jesus & Josefine" er det lykkedes os at komme ned under overfladen og finde frem til nogle af de oprindelige værdier" og tilføjer profetisk "om der kommer flere satsninger, der går den vej, vil afhænge af udbuddet af ideer og historier" (Nygaard, 2003).

DR redefinerer også sin julekalender med Maya Ilsøes *Absalons hemmelighed* fra 2006 og *Pagten* i 2009 (Sahl, 2013, 369). DR ser selv tilbage på julekalenderne og beskriver dem positivt: "Fortællingen er en del af den tendens, hvor man begyndte at bruge julekalenderen

til at problembearbejde samtidstemaer i et kulturhistorisk lys: Fortiden, fremtiden og historien kan hjælpe med at kurere sygdom i *Absalons hemmelighed*, i *Pagten* er det mobning” (Carlson & Kirkebæk-Johansson, 2017).

I 2011 og 2013 flytter TV 2 produktionen til det nordjyske med Tilde Harkamps *Ludvig og julemanden* og *Tvillingerne og julemanden*, begge produceret af Deluca Film med støtte fra Den Vestdanske Filmpulje. DR's *Tidsrejsen* bliver på Sjælland og foregår i Dragør. Siden 2014 har julekalendere fra både DR og TV 2 modtaget støtte til produktionerne fra FilmFyn. *Juleønsket*, *Tinkas juleeventyr* og *Den anden verden* er alle til dels optaget på øen. De to første er skrevet af Flemming Christian Klem, mens de efterhånden garvede Bo. hr. Hansen og Nikolaj Scherfig står bag sidstnævnte.

3.4.2 Modtagernes dom

Jullerup Færgeby og *Nissebanden i Grønland* er de mest genudsendte familiejulekalendere nogensinde med fire repriser hver. *Nissebanden i Grønlands* første genudsendelse i 1993 høster sågar DR's højeste seertal til en julekalender, og kanalen må se sig langt omkring efter andre julekalenderproduktioner med lignede receptioner (Bilag D). DR har med sit alders- og produktionsmæssige forspring flere genudsendelser, hvilket kan ses i de tre repriser af henholdsvis *Jul i Gammelby*, *Nissebanden* og *Jul på slottet*. På TV 2 er Pyrus-fortællingerne samlet set blevet genudsendt syv gange, hvilket vidner om den lille nisses store popularitet hos seerne, der i ikke mindre end sammenlagt 11 år har kunne nyde hans selskab. Ingen af TV 2's andre julekalendere er blevet genudsendt mere end en enkelt gang, hvilket kan hænge sammen med kanalens yngre alder (Bilag C).

Fælles for DR1 og TV 2 er, at deres mest genudsendte julekalendere ligeledes er deres mest sete siden 1992. *Alletiders jul* har det højest gennemsnitlige seertal af alle tv-julekalendere på 1.382.000, og *Alletiders nisse* følger lige efter med 1.353.000 seere. *Nissebanden i Grønland* er den niende mest sete julekalender, og som sagt DR's mest sete med 1.138.000 seere, hvorefter *Julestjerner* med sine 1.080.000 gennemsnitlige seere ligger på en tiendeplads. TV 2 dominerer klart den øvre del af listen med 17 ud af 20 af de mest sete tv-julekalendere. Kun *Nissebanden i Grønland*, *Julestjerner* og *Tidsrejsen* er på listen og har over en million seere i gennemsnit. Mange af DR's kalendere optræder i bunden, hvor TV 2 kun blander sig med genudsendelser (Bilag D).

De fleste kender formodentlig til DR's *Nissebanden*. Hvis ikke man selv har set første-gangsudsendelsen i 1984, har man måske senere stiftet bekendtskab med de populære agent-nisser i *Nissebanden i Grønland*, som blev en stor seerfavorit i 1990'erne: "En sælslagtning midt i måneden bringer Danmark på kogepunktet. Til gengæld var alle glade for gensynet med Lunte, Puk, Skipper, Gemyse og alle de andre, der var i Grønland for at følge i Julemandens spor og spise risengrød" (Myhre, 1999).

I TV 2's regi må Pyrus siges at være kanalens svar på en klassiker. I 1995 kommer den anden sæson om julen i Rigsarkivet, og det behager seere og anmeldere. Børnebibliotekar Carsten Flink udtaler sig blandt andet i *Politiken* i 1995:

Her viser Martin Miehe-Renard, hvordan det indre billedunivers springer ud af siderne i bøgerne, når de tre nisser tager os på rundtur i nisselitteraturens fantasiland. For det er jo netop, hvad bøger kan – tænde tanker i en fantasiverden, hvor børn og voksne får fælles oplevelser af den bundfældende slags. Og når Pyrus synger, at man skal ku' li' sig selv, finde sig selv og være sig selv, har han ligefrem fat i den eksistentiale ende af børnebogsuniverset. Flot gjort, Martin Miehe-Renard! (Flink, 1995).

Dorte Myhre beskriver allerede i 1999 Pyrus som en tradition i sin julekalenderoversigt i *Berlingske Tidende*: "1995: Alletiders Nisse. Her var Pyrus selvskrevet som gangangeren, der forelskede sig i Kandis" (Myhre, 1999).

I 2006 kan selv en genudsendelse af *Alletiders nisse* overgå DR's nytænkende og mere alvorlige *Absalons hemmelighed*, som trods et gennemsnitligt seertal på 783.000 høster stor ros fra anmelderne. Agger kalder den på *Kommunikationsforum* en fornyelse, men konstaterer i overensstemmelse med seertallene, at seerne nok savner den lettere stemning, som er at finde på TV 2 (Agger, 2006) (Bilag D).

Blandt gode modtagelser er det svært at komme uden om *Jesus og Josefine* i 2003, som med 1.015.000 seere i gennemsnit er uhyre populær blandt en bred del af befolkningen og ikke mindst anmelderne (Bilag D). Dorthe Ravn skriver i *Berlingske Tidende* året efter i forbindelse med eksporten af serien: "Sidste års populære TV 2 julekalender, der satte moderne fokus på Jesu liv og på kristendommen, kan helt usædvanligt for en julekalender sagtens leve op til prædikatet dansk dramaserie – og som sådan er den i topklasse" (Ravn, 2004). En anden seerfavorit på TV 2, *Mikkel og guldkortet* fra 2008, høster ligeledes positive anmeldelser for

blandingen af juletema og samfundsrelevant stof. Dennis Nørmark skriver i *Morgenavisen Jyllands-Posten*:

Mikkel og guldkortet er både en sjov, charmerende og velspillet lille juleleg, og Marco Ilsø er i rollen som Mikkel en bedre skuespiller end resten af holdet tilsammen. Nikolaj Scherfig og Bo hr. Hansen har skrevet en vittig dialog, der også er egnet til forældre, og det samme er de obligatoriske nisser, der ellers ofte er lidt af en tåkrummende prøvelse for den voksne seer. Der er en afslappet atmosfære over serien, der ikke behøver at køre i overspillet gear for at rive publikum med (Nørmark, 2008).

Her ser 1.038.000 seere i gennemsnit med hver dag. På DR i nyere tid er *Julestjerner* en af de ti mest sete, faktisk den næstmest sete på kanalen (Bilag D). Den skiller sig ud fra sine nærmeste konkurrenter ved at have modtaget fremragende anmeldelser, hvilket ellers ikke altid er tilfældet for seerfavoritterne. Ligesom *Mikkel og guldkortet* bliver *Julestjerner* blandt andet rost for sin for tiden alternative tilgang til genren i blandt andet *Information*:

Julekalenderen er for længst rykket ind i primetime, og så kan det hele jo ikke være nissepjank og risengrød, synes ræsonnementet at være. Velskrevne og veludførte er disse alvorstunge adventskalendre, ingen tvivl om det, men alligevel virker Wikke og Rasmussens *Julestjerner* som et vinteråndedrag, der rigtig renser de novembermørke lunger. Humoren er tilbage. Ikke bare som et øjeblikks komisk lindring, men som en stemning, der breder sig i det velkendte magiske Wikke og Rasmussen-univers (Rasmussen, 2012).

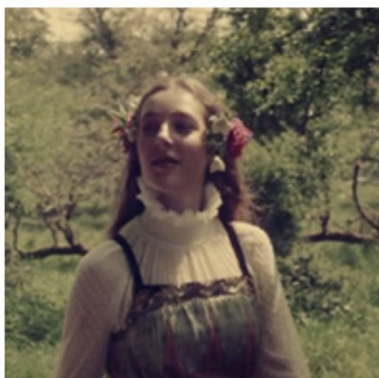
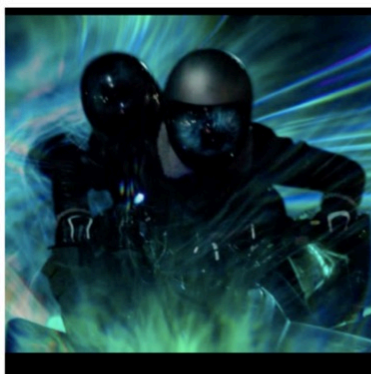
Julestjerner nomineres til en Robert, hvilket vidner om stor kvalitet (Dohrmann, 2013). Den har julestemning, -magi og nisser, noget som mange andre julekalendere mangler ifølge både seere og anmeldere. Den nyere og Robert-nominerede *Den Anden Verden* møder i 2016 kritik for netop det og *Filmmagisnet Ekko* skriver:

Bortset fra, at serien foregår i december, er der ikke meget jul i *Den anden verden* – bortset fra, at pengemanden Søren (Dan Zahle) gerne vil have en masse nisser med i teaterstykket. Og det er dejligt, for det understreger følelsen af, at det er en ungdomsserie mere end en julekalender (Rud, 2016).

En klassisk fortælling i nye rammer er derimod et hit hos modtagerne i 2014, der kvitterer med et gennemsnitligt seertal på 1.020.000, og en glad Timme Bisgaard Munk skriver om *Tidsrejsen* på *Kommunikationsforum*:

I årets DR-julekalender Tidsrejsen er fortiden ikke bare uforudsigelig, men også foranderlig. Tidsrejsen er en klassisk julefortælling iklædt science fiction-outfit, og de familiære og sociale konflikter forløses som sædvanlig i julens kærlighedsbudskab – denne gang er det en Justin Bieber-engel med babyface, der redder julen og din familie fra sig selv. I Tidsrejsen ser du dine forældre som børn. Du er et barn af disse børn (Munk, 2014).

Også hos TV 2 er de nyere julekalendere blevet velmodtaget af både seere og anmeldere. *Juleønsket* fra 2015 får megen ros i *Berlingske Tidende*: "Ritualiseret hygge er en hovedingrediens i julestemningen, og med det in mente fornemmer man allerede ud fra første afsnit af TV 2's "Juleønsket", at et rigtigt julehit er i sin vorden" (Lindberg, 2015). Julekalenderen opnår med 1.064.000 gennemsnitlige seere et højt seertal i en periode, hvor man ellers må formode at flere og flere seere tilgår indhold via streamingtjenester. *Juleønsket* bliver desuden nomineret til en Robert for Årets korte tv-serie (Grønbech, 2016).

Tidsrejsen (DR1, 2014). *Juleønsket* (TV 2, 2015). *Den anden verden* (DR1, 2016). *Tinkas juleeventyr* (TV 2, 2017).

Tinkas juleeventyr vinder for første gang en Robert-pris i selvsamme kategori. Anmelderne er ligeledes hurtige til at anerkende dens kvalitet. Her er det Lasse Kjær Hansen på fyens.dk, der roser den nyeste julekalender:

Med blot én låge åben er der allerede lagt op til en eventyrlig fortælling om det personlige teenagedrama krydret med det mytiske konfliktmysterie, som i fordums tid lagde nisseland øde for sne og magi. Og når først man er havnet på kanalen i kalenderens sendetid, er det svært at spole væk fra de nye, underholdende julevenner, man føler, man kender (Hansen, 2017).

Med et gennemsnitligt seertal på 1.059.000 viser *Tinkas juleeventyr*, at julekalenderen fortsat evner at samle store dele af befolkningen foran tv-skærmen i december.

3.5 Definitionen bliver

Den danske tv-julekalender er en tematiserende fortælling om dansk jul i både et kulturelt, religiøst og kommercielt perspektiv. Den er en del af en national tradition og har en samlingsfunktion for både familier og befolkning. Historien har et mytisk afsæt af religiøs, historisk og kulturel art og er kulturbærende og -formidlende. Den indeholder elementer fra fantasygenren som tøven, parallelle verdner, magi og overnaturlige væsner. Den kendetegnes af julestemning i røde og varme farver og et særegent musisk univers. På samme tid skaber audiovisuelle elementer og effekter en eventyrlig, dramatisk og til tider uhyggelig fornemmelse. Tv-julekalenderen er bestemt af en fast struktur. Den udspiller sig over 24 dage, varer mellem 10 og 30 minutter, er tiltænkt fjernsynets flowstruktur og har funktion som almanak og nedtælling. Den er en lang føljeton bestående af serielle og parallelle handlingsforløb med én overordnet opgave, problematik eller gåde. Familiejulekalenderen vises på DR1 og TV 2 og har etableret sig i et fast tidsrum midt i primetime. Kanalerne selv omtaler den som julekalender for familien.

4.0 Metode

4.1 Periodisering

Vores mål med denne opgave har været at registrere, definere og periodisere den danske tv-julekalender fra dens begyndelse i 1962 frem til i dag. Annelise Ballegaard Petersen definerer i "Periode" i *Om Litteratur* (2003) perioden som "et længere, afgrænset tidsrum, kendetegnet ved en række fællestræk og adskilt fra det, der går forud for og fra det, der følger efter det" (Petersen, 2003, 230) og understreger, at perioder er konstruktioner. Med en periodisering opdeler man tiden og skaber en helhed, som ikke er synlig for de, der befinder sig i selve perioden. Petersen argumenterer for, at *extrinsic* og *intrinsic* organisationsprincipper skal kombineres i en periodisering (Petersen, 2003, 237). I en overensstemmelse med Altman vægter Petersen det eksterne ligeså højt som det interne. Det er vigtigt at bestemme julekalendernes relationer til hinanden internt på det indholdsmæssige og strukturelle plan. Det er ligeledes af betydning at holde værkerne op mod eksterne faktorer som afsender- og modtagerforhold. Da perioder er konstruktioner, er det vigtigt at stille spørgsmål ved de kriterier og valg, der ligger bag inddelingen: "Hvad enten målet er en bred litteraturhistorie fra begyndelse til i dag, en genrehistorie eller en enkelt periodes historie, må hovedkravet være, at valg og fravalg begrundes [...] Hvad forbinder de medtagne forfatterskaber, og hvor adskiller de sig fra hinanden?" (Petersen, 2003, 245). Til trods for at Petersen beskæftiger sig med litteratur, mener vi, at hendes definition og spørgsmål kan benyttes i medieøjemed. Vi undersøger, om der er tale om fælles karakteristika i særlige tidsrum og arbejder med perioder.

Denne opgave tager afsæt i den indledende registrering og ovenstående definition af den danske tv-julekalender. Ud fra udviklingsfaser har vi inddelt tv-julekalenderens historie i fem perioder: 1962-1978 *Dukkernes storhedstid*, 1979-1993 *Den moderne tv-julekalenders begyndelse*, 1994-2002 *TV 2's dominans*, 2003-2013 *Komplekse quests* og 2014- *Vinterdramaer*.

Vores opgave er et *flere-eksemplarstudie* i overensstemmelse med Graakjær og Jessens definition i "Medietekster i udvalg" i *Selektion – om udvælgelse af medietekster til analyse* (2015), da vi har udvalgt fem forskellige tv-julekalendere som analyseobjekter (Graakjær & Jessen, 2015, 30). Da opgavens hovedfokus er at undersøge julekalenderens udvikling, har vi fastsat starten på de forskellige perioder ud fra, at de kan anses som et nybrud i tv-julekalenderens historie. Vi henter inspiration fra historiefagets begivenhedsperiodisering og undersøger brud og kontinuitet over en årrække (Larsen & Smitt, 2011, 57). Dermed anlæg-

ger vi et diakront perspektiv, idet vi ønsker at klarlægge forandringer i tv-julekalendere, der stammer fra forskellige afgrænsede perioder (Graakjær & Jessen, 2015, 31). Vi har udvalgt *Historier fra hele verden*, *Jul i Gammelby*, *Alletiders jul*, *Jesus og Josefine* samt *Tidsrejsen* som brudmarkører. For at kunne tale om et konkret brud har vi opstillet en række kriterier, der i overensstemmelse med Altmans teori kan være af semantisk, syntaktisk og/eller pragmatisk karakter. Forandringerne kan være i indhold og tema eller serialitet, struktur og format. Men de kan også være begrundet af sendetidspunkter, målgruppe og seertal.

Historier fra hele verden er udvalgt som begyndelsen på den første periode af den simple grund, at den er den første af sin slags. Her spiller pragmatikken og udsendelsesåret 1962 den væsentligste rolle. *Jul i Gammelby* er valgt som startskuddet til anden periode fra 1979, da den på semantisk og syntaktisk vis begynder tv-julekalenderen, som vi kender den i dag. Den indeholder jul og nisser og har som noget banebrydende kun mennesker i hovedrollerne. Hvert afsnit varer mere end 20 minutter, og julekalenderen nærmer sig et føljetonformat for hele familien. *Nissebanden*, *Jul på slottet* og *Nissebanden i Grønland* følger de samme tendenser, men er fravalgt som brudmarkører, da de alle udkommer efter *Jul i Gammelby*.

Alletiders jul er valgt som igangsættende for tredje periode, da den som bare nummer fem i rækken i 1994 manifesterer TV 2 som periodens førende kanal i forbindelse med produktion og modtagelse. Med en parallelhistorie i et magisk univers, et undervisningsaspekt om og en tematisering af troen på julens traditioner udvider den tv-julekalendergenren. Desuden fastlægger *Alletiders jul* formatet yderligere: Et afrundet afsnit fra dag til dag med flere længere plot sendt i primetime klokken 20.00 for hele familien. Bruddet er altså semantisk, syntaktisk og pragmatisk begrundet. Skellet er ikke sat ved TV 2's første familie-julekalender i 1992. *Skibet i Skilteskoven* henvender sig ellers til hele familien, men sendes ikke i primetime. Derudover falder *Skibet i Skilteskoven* tematisk uden for tredje periode, da den ikke tematiserer julen i samme grad. Rent pragmatisk ser vi den som TV 2's fundament for familie-julekalenderen.

Jesus og Josefine sætter fjerde periode i gang i 2003 og er som den første i genren et rigtigt familiedrama om skæbne, næstekærlighed og identitet, alt sammen opbygget om en quest-struktur. Den bliver et semantisk og syntaktisk vendepunkt for genren og med den er skabelonen for de mange efterfølgende tv-julekalendere lagt. At placere skellet ved årtusindskiftet og DR's *Jul på Kronborg* havde også været oplagt. Dette er dog fravalgt til fordel for *Jesus og Josefine*, som er mere nyskabende og langt bedre modtaget.

Tidsrejsen er udvalgt som skellet for femte periode i 2014, da tv-julekalenderen her tager endnu et skridt mod tv-dramaet både semantisk, syntaktisk og pragmatisk. Den stiller store og alvorlige eksistentielle spørgsmål og handler ikke om jul, hvilket bliver den tematiske fællesnævner i perioden. Dagsrytmen udviskes og hovedpersonen er ældre. *Julestjerner* kan ligeledes ses som et brud, da den er markant anderledes. Dog følger de senere julekalendere ikke de samme tendenser. Bruddene er således hovedsageligt udvalgt fra et *særegenhedskriterium*, da de skiller sig væsentligt ud fra tidligere års julekalendere (Graakjær & Jessen, 2015, 34). Derudover inddrager vi et *videreførelseskriterium*, da tendenserne i brudjulekalenderen skal bekræftes af de efterfølgende.

I periodiseringen er vi opmærksomme på, at vi ikke kan undgå at blande perioder med bestemte modi. Vi mener, at en historisk periodisering er mest passende, da en kategorisering udelukkende efter modus vil ende med at indeholde det samme korpus fra de samme perioder og et hav af enkelttilfælde, fordi flere julekalendere skiller sig så meget ud, at de vil få behov for deres helt egen kategori. Som Altman beskriver filmgenrer, kan også én julekalender pege i mange forskellige retninger og således på en gang passe til og udskille sig fra en kategori. Én julekalender kan eksempelvis indgå semantisk og syntaktisk i en periode, men adskille sig pragmatisk fra selvsamme.

Perioderne danner grundlag for de efterfølgende, hvorfor der altid vil være tendenser fra tidligere tider at spore løbende i udviklingen. Vi er opmærksomme på, at der kan være afstikkere og mener dermed ikke, at én tid nødvendigvis fordrer en absolut modus. Der er snarere tale om overordnede tendenser for tiden. Da vi undersøger værker fra én bestemt genre, vil mange af medieteksterne indeholde de samme elementer. Derfor giver en periodeinddeling bedst mening, da man ikke kan tale om konkrete genreskift, men nærmere ændringer i indhold, stil, struktur og format. Det er en tendens, at bruddene forekommer tættere og tættere på hinanden, jo nærmere vi kommer samtiden. Det er svært at opnå den samme distance til de julekalendere, der er blevet udsendt senest. Jo tættere vi i analysen kommer på den tid, vi er i, des mere tilbøjelige er vi til at undersøge forskellene og laver derfor hyppigt skel.

Motivationen for valget af denne inddeling bygger altså på en undren over tv-julekalenderens udvikling over tid, hvor baggrunden for de enkelte analyser tager afsæt i et ønske om at belyse periodens karakteristika.

4.2 Selektion af analyseobjekter

Som analyseobjekter har vi til hver periode udvalgt en tv-julekalender, som bekræfter bruddet og understreger kontinuiteten. Medieteksterne er: *Jullerup Færgeby*, *Jul på slottet*, *Alletiders nisse*, *Absalons hemmelighed* og *Tinkas juleeventyr*, som er repræsentative for hver sin periode og viser ændringerne fra 1962 til 2017. I selektionen af disse har en række kriterier også spillet en rolle (Graakjær & Jessen, 2015, 33-34).

Popularitetskriteriet er en væsentlig motivation for udvælgelsen af analyseobjekterne. Vi har først og fremmest valgt dem, der er blevet hyppigst vist og har opnået høje seertal. Dette gør sig særligt gældende for de tidligere julekalendere *Jullerup Færgeby*, *Jul på slottet* og *Alletiders nisse*. Fælles for alle fem er, at de har fået meget omtale. *Jullerup Færgeby* er valgt over *Vinterbyøster* og *Kikkebakke Boligby*, da den er genudsendt flest gange (Bilag C). *Jul på slottet* er hovedsageligt valgt, da omtalen af denne var stor for en julekalender i samtiden (Götzsche, Johansen & Mandrup, 2001). *Alletiders nisse* er valgt til fordel for *Alletiders julemand* og *Pyrus i alletiders eventyr*, da den havde flest seere (Bilag D). Desuden har Miehe-Renard omtalt den som sin personlige favorit (Iskov, 2015b).

Ydermere har *reviewkriteriet* påvirket vores selektion, da alle de udvalgte julekalendere har modtaget gode anmeldelser. Dette gør sig særligt gældende for *Absalons hemmelighed*, der ikke præsterede samme høje seertal som de andre. De fem julekalendere er udvalgt på et *teorikriterium*, da vi ønsker at afprøve vores egen teori og definition af den danske tv-julekalender. *Variationskriteriet* har vi benyttet, da vi har valgt repræsentanter fra både DR og TV 2. Vi ønsker at tegne et bredt billede af en hel genre. *Absalons hemmelighed* er valgt, da vi ønsker at medtage DR's produktioner i en tid, hvor TV 2 opnår højest seertal. Derfor er denne analyseret frem for eksempelvis *Jul i Valhal*, *Mikkel og guldkortet* eller *Ludvig og julemanden*. I udvælgelsen af *Tinkas juleeventyr* inddrages *aktualitetskriteriet* ydermere. Den repræsenterer det nyeste inden for dansk tv-julekalender i 2017 og er valgt i perioden i stedet for de tidligere *Juleønsket* og *Den anden verden*.

Geoff Mulgan definerer i *The Question of Quality* (1990) kvalitetsbegrebet bredt, hvor netop høje seertal, omtaler og variation spiller en rolle. Derudover tilføjer han professionalisme fra afsenderen, tidløshed overfor flygtighed, ritualisering, dannelse og moral som kvalitetsindikatorer. Vi har valgt de fem julekalendere, da de har et højt kvalitetsniveau i Mulgans forstand.

Anerkendte forfattere, instruktører og skuespillere er en del af produktionerne. Folkene bag *Jullerup Færgeby* tæller blandt andet velrenommerede navne som Klein, Willumsen og Bentzen. Miehe-Renard står bag både *Jul på slottet* og *Alletiders nisse*, og er i det hele taget svær at komme uden om, når der er tale om dansk tv-julekalender. Ilsøe har skrevet *Absalons hemmelighed* såvel som *Pagten*, men står også bag større anmelderroste og prisvindende dramaserier som *Sommer* (2008-2009) og *Arvingerne* (2014-2017). *Absalons hemmelighed* og *Tinkas juleeventyr* har anerkendte voksenskuespillere og talentfulde børn på rollelisterne, som blandt inkluderer Sarah Juel Werner, Josephine Chavarria Højbjerg, Ellen Hillingsø, Claus Bue, Birthe Neumann, Troels Lyby, Neel Rønholt og Lars Knutzon.

De første tre udvalgte julekalendere kan siges allerede at være klassikere inden for genre med flere genudsendelser hver. Grundet den lavere alder kan de seneste to endnu ikke omtales som sådanne, men har potentiale til at blive det. Alle fortællingerne er tidløse og vil formodentlig stadig være vedkommende om mange år. De indeholder alle et dannelsesaspekt, som længe vil være relevant og brugbart.

Med konsekvent høje seertal (efter 1992) og genudsendelser evner julekalenderne at samle store dele af den danske befolkning på samme tid. Således er de grobund for dannelse af et fælleskab over hele landet, hvor seningen af de daglige julekalenderafsnit får rituel karakter. Agger beskriver ligeledes ritualiseringen af tv-julekalenderen: "Hvis julekalenderne ikke var der, ville mange med garanti blive skuffede. Siden 1962 har de jo etableret sig som en tradition som noget, man plejer at gøre – og hvis der er noget, man gør i december, så er det jo det, man plejer at gøre" (Taulø-Jacobsen, 2012). Der er altså en stor samlingskraft i den danske tv-julekalender, hvilket i sig selv er en kvalitet.

5.0 Analyse

Den følgende analyse er opdelt i fem afsnit, som følger vores periodisering af den danske tv-julekalender: 1962-1978 Dukkernes storhedstid, 1979-1993 Den moderne tv-julekalenders begyndelse, 1994-2002 TV 2's dominans, 2003-2013 Komplekse quests og 2014- Vinterdraemaer. Hver periode er beskrevet i fire afsnit. Først karakteriseres nybruddene: *Historier fra hele verden*, *Jul i Gammelby*, *Alletiders jul*, *Jesus og Josefine* og *Tidsrejsen*. De er efterfulgt af en beskrivelse af periodens overordnede udvikling og tendenser. Herefter følger en længere analyse af en enkelt julekalender, som illustrerer periodens karakteristika: *Jullerup Færgeby*, *Jul på slottet*, *Alletiders nisse*, *Absalons hemmelighed* og *Tinkas juleeventyr*. Hver periodeafsnit afsluttes med en diskussion, hvor analyseobjektet sættes i relation til hele perioden og særlige tendenser og forhold behandles.

5.1 1962-1978 Dukkernes storhedstid

5.1.1 Danmarks første tv-julekalender

Børnenes julekalender er det officielle koncept bag Danmarks første tv-julekalender, som indtager fjernsynsskærmen i de danske hjem klokken 19.50 lørdag den 1. december i 1962. Den hedder *Historier fra hele verden* og består af 23 små, separate fortællinger. Med denne igangsætter Danmarks Radio den danske tv-julekalenders historie, men der er langt til den tv-julekalender, som vi kender i dag (Iskov, 2012a). Det daglige afsnit foregår i sort/hvid, og handlingen er opdelt i tre: Først bliver dagens låge i papjulekalenderen åbnet. Til billedet bag lågen følger en poetisk historie fortalt af dukker, animationer eller virkelige mennesker. Til sidst vises et indslag om ulandene. I dag er kun fortællingen til sidste låge tilgængelig, og den er som kalenderens eneste præg af julestemning: Her strikker nissemor og nissebørnene strømper til nissefar (Carlsen & Kirkebæk-Johansson, 2017).

Allerede fra begyndelsen manifesteres flere af tv-julekalenderens vedvarende karakteristika. For det første er papjulekalenderens nedtællingsfunktion åbenbar i *Historier fra hele verden*. Handlingen centrerer sig om åbningen af dagens låge. For det andet er undervisningsaspektet klart fra første afsnit, da de små reportagefilm lærer børnene om levevilkår i ulandene. Det daglige afsnit af *Historier fra hele verden* fylder bare 10 minutter i sendefloden. Episodernes indhold er uafhængige af hinanden og er udelukkende bundet sammen af almanakken. Den første danske tv-julekalender indeholder således ingen føljetonbuer og er i virkeligheden kun forbundet af juleaftens komme – dog kun til den 23. december.

Med *Historier fra hele verden* tilbyder DR et alternativ til pap- og bogkalenderen, og danskerne har nu muligheden for at opleve et helt nyt tv-program i december. Den daværende BUS-sektion (Børne-, Ungdoms og Skoleudsendelser) står bag *Historier fra hele verden*, og programsekretærerne Niels Jørgen Kaiser og Per G. Nielsen samt programmedarbejderne Vemmer og Winkler anses dermed for at være ophavsmændene til tv-julekalenderen i Danmark. Til fortællingen i 1962 lancerer DR en papjulekalender, som seerne kan købe i danske boghandlere, banker og sparekasser. Overskuddet går til Dansk U-landshjælp, og projektet for alle DR's efterfølgende tv-julekalendere er søsat (Iskov, 2012a). Vemmer beskriver selv idéen således: "Vi ville gerne vise noget om, hvordan børn havde det i fremmede lande. På den måde var vi med til at understrege, at alle børn havde ligelede værd, men ulige livsvilkår" (Iskov, 2012a).

5.1.2 En fragmenteret tid – fra lågeåbning til sammenhæng

Idéen til den danske tv-julekalender stammer fra Sverige, hvor den første af slagsen ruller over skærmen i 1960. I *Temalørdag* den 22. december 2001 beskriver Vemmer inspirationen således: "Det var rent tyveri fra Sverige. Vi syntes, det var sådan en god idé, det vi havde set fra svensk tv: At de havde en adventskalender, først på selve søndagen i advent. Senere hen udvidede de det til at blive hver dag" (Götzsche, Johansen & Mandrup, 2001). *Historier fra hele verden* bliver resultatet af "tyveriet" og indleder den første periode af den danske tv-julekalenders udvikling, som varer til enden på dukkernes dominans i 1978. Perioden betegner vi Dukkernes storhedstid, og den inkluderer foruden fortællingen i 1962 følgende julekalendere på DR: *Nisserne Tim og Tam* (1963), *Bonus og Minus* (1964), *Juleteatret* (1965), *Børnenes Julekalender* (1966), *Kender du Decembervej?* (1967), *Besøg på Decembervej* (1968), *De to i ledvogterhuset* (1969), *Hvad en møller kan komme ud for* (1970), *Hos Ingrid og Lillebror* (1971), *Noget om nisser* (1972), *Vinterbyøster* (1973), *Jullerup Færgeby* (1974), *Vumserne og juleforberedelserne* (1975), *Kikkebakke Boligby* (1977) og *Fru Pigalopp og juleposten* (1978).

Historier fra hele verden er genrens spæde start, og de første fem år af tv-julekalenderens historie kan karakteriseres som en præfase, før genren bliver til og finder sin form. Der er i de første år tale om usammenhængende historier kombineret af animationsfilm, dukkefortællinger, dokumentarklip og lågeåbning. Det virker som om, at det handler om at få tv-kalenderen fyldt med underholdende og oplysende klip for børnene fremfor at fortælle en kontinuerlig historie. Mest iøjnefaldende er i denne forbindelse kalenderen fra 1966, hvor

hver dag indledes med en næsten identisk sekvens, men herefter opfølges af fire vidt forskellige serier á seks afsnit. Serierne har intet med hinanden at gøre, og julekalenderen bliver derfor meget fragmenteret. Desuden omhandler kun de sidste seks afsnit nisser (Nielsen, 1989, 62-64).

Det egentlige gennembrud for Børnenes julekalender kommer først i 1967, da en helt særlig mus vinder danskernes hjerter. Ikke mange husker titlen *Kender du Decembervej?*, for bikkarakteren Magnus Tagmus løber med al opmærksomheden. Her oplever seeren for første gang en sammenhængende handling nu i afsnit på 15 minutter: På et drengeværelse bliver alt legetøj levende, når drengen Morten ikke er til stede. Dukkerne Jacob og Ula flytter ind den 1. december og udfordrer magtbalancen blandt legetøjet. Morten ønsker sig togvogne til sit lokomotiv, og dukkerne skal nu hver dag hente en ny vogn i tagrenden, hvor et lille tog kører rundt med den syngende Magnus Tagmus. *Kender du Decembervej?* er således den første tv-julekalender med en overordnet mission. Fortællingen er ydermere nyskabende i sin brug af musicalindslag i handlingen, hvor sangen "Mit navn er Magnus Tagmus" stadig giver genklang. Med dukken Ula integreres u-landsproblematikken som noget nyt i selve handlingen. I 1968 får julekalenderen en efterfølger med *Besøg på Decembervej*, nu med Magnus Tagmus i hovedrollen. Allerede i 1971 optræder *Kender du Decembervej?* som en genudsendelse *Hos Ingrid og lillebror* (Sahl, 2013, 315). Her overgår tv-julekalenderen til farver og får helt nye udtryksmuligheder.

Periodens mest succesrige og bedst erindrede fortællinger er de teknisk veludførte dukkebysskalendere *Vinterbyøster*, *Jullerup Færgeby* og *Kikkebakke Boligby*, som alle "forsøder den lange ventetid med stangdukker, fængende melodier og små, faste vendinger, som sniger sig ind i sproget og bliver hængende" (Sahl, 2013, 317). Det er dukkebyerne og indbyggere som Morten Post, Anton og Hr. Gniske, som seerne husker bedst. De kollektive universer med mange karakterer fanger seerne, og der er i højere grad taget hensyn til den samlede familie (Nielsen, 1989, 74-75).

De første 18 år af tv-julekalenderens historie byder på adskillige tendenser både hvad angår indhold og form. Der er mange eksperimenter og skift i udviklingen, og det er derfor vanskeligt at beskrive periodens tv-julekalendere som én samlet helhed. For at skabe et komplet overblik over perioden er en gennemgang af de enkelte julekalendere en nødvendighed. Men manglen på tilgængelighed er en stor begrænsning for beskrivelsen af perioden. Også af denne grund husker publikum muligvis bedst de fire intakte julekalendere, som DR selv

udelukkende har valgt at bevare på Bonanza: *Kender du Decembervej?*, *Vinterbyøster*, *Jullerup Færgeby* og *Kikkebakke Boligby* (DR Bonanza u. å.).

En af de få semantiske fællesnævner for perioden er, at mennesker ikke indtager hovedrollen. Dukkefortællinger og tegnefilm dominerer, og når mennesker enkelte gange er til stede, er det i samspil med dukker og animation. Først i 1970 optræder skuespillere, da Jens Okking og Anne Marie Helger er *De to i ledvogterhuset* (Nielsen, 1989, 69). Som en naturlig følge af dukkerens dominans er alle julekalenderne optaget i et studie dog i vidt forskelligt omfang. *Kender du Decembervej?* er en lille produktion optaget i et primitivt studie, hvor Demuth og Goldenbaum selv laver lokomotivets røg med cerutter. På 2x5 meter skal de få den lille fortælling til at udspille sig som på Nørrebro's tagrygge. Heroverfor står dukkebyskalenderne meget større studier, hvor der skal være plads til adskillige dukkeførere under kulisserne to meter over jorden. *Vinterbyøster* er i 1973 den dyreste julekalenderproduktion hidtil og udgør en fjerdedel af hele årets budget hos BUS-sektionen (Götzsche, Johansen & Mandrup, 2001).

Julen, dens figurer og traditioner optræder som en del af handlingen i *Nisserne Tim og Tam*, *Hvad en møller kan komme ud for* og *Noget om nisser*, hvor nissen har en fremtrædende rolle i rammesætningen. I andre tilfælde er dukkekaraktererne blot små sjove figurer, der introducerer dagens klip som eksempelvis *Bonus og Minus* og Kasper og Lisette i *Juleteatret*. I de senere dukkebyskalendere er julens figurer også nedprioriteret. Der er i stedet stort fokus på små finurlige handlingsforløb, velskrevne sange og humoristiske replikker, der skaber en let stemning, som hører julen til. Fra 1967 tyder det på, at en ny tendens begynder med musikindslag i selve indholdet. Originalt komponeret musik falder i god jord hos seerne og bliver allerede her en konvention for genren (Nielsen, 1989, 76).

Perioden kan ydermere karakteriseres ved en brug af narrative gentagelser. Jacob og Ula henter hver eneste dag en togvogn, og toget forlader hver dag Vinterbyøster uden den vrede mand. Også replikkerne skaber genkendelighed i periodens julekalendere. Bamselajse annon-

Morten Post cykler rundt i Vinterbyøster (DR, 1973).

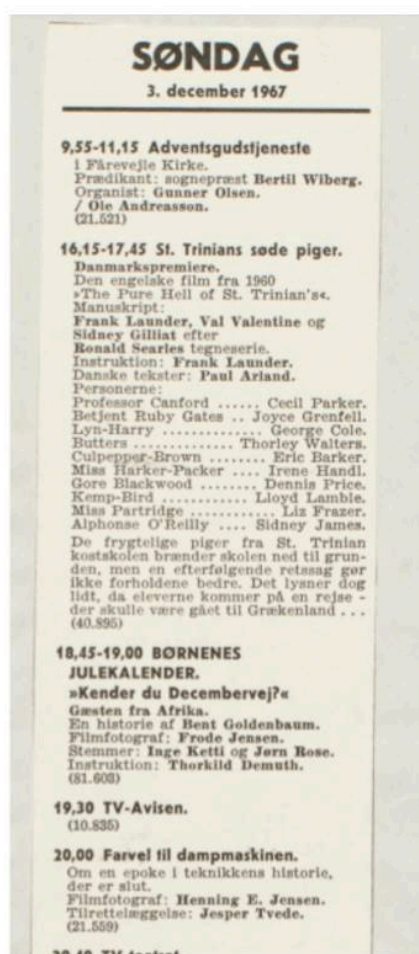
cerer ved Jacob og Ulas daglige afrejse: "Op med døren! Døren er åben!" (*Kender du Decembervej?*, 1:08.43)², og Bo Matrikelhys minder hele tiden beboerne om, at han: "ejder det hus og det hus og det hus og Kikkebakke deroppe" (*Kikkebakke Boligby*, 1:10.01). Sangene udgør ligeledes en stor del af julekalendernes indhold. Julius synger om, at hans far er bager, men at han hellere selv vil være cirkusartist, og børnene i Jullerup Færgeby knytter deres egen sang til skattejagten og diverse begivenheder.

Enkelte kalendere bliver husket for at falde særligt uden for det i forvejen forskelligartede korpus. *Vumserne og juleforberedelserne* fra 1975 med Jytte Abildstrøm i hovedrollen handler om forberedelser til jul og indeholder et metaaspekt ved at stille spørgsmål til julens mange traditioner som styrende for dagligdagen (Nielsen, 1989, 76). Også periodens sidste *Fru Pigalopp og juleposten* skiller sig særligt ud: Tegnefilmen består af stillbilleder, hvor Ove Sprogøe leverer indtalingen (Göttsche, Johansen & Mandrup, 2001).

I den tidlige periode varer tv-julekalenderen 10-15 minutter, hvilket understreger, at der er tale om små daglige fortællinger. Tv-julekalenderne består hovedsageligt af episodebuer og én seriebue i kraft af kalenderfunktionen: Hver episodebue repræsenterer en dag og seriebuen hele julemåneden. Syntaksen er ligeledes med til at karakterisere tv-julekalenderen i den tidlige periode. Fælles for flere af kalenderne er et indledende fokus på åbningen af dagens låge i rammefortællingen, men de mange tegnefilm berører sjældent juletemaet. Der er ingen eller begrænset sammenhængen mellem afsnittene. Først med *Kender du Decembervej?* er seriebuen også bestemt af indholdet. Her er afsnittene forbundet af dukkernes overordnede opgave. I *Vinterbyøster* er varigheden af cirkusfamilien Caramellas ophold medbestemmende for seriebuen. Begge julekalendere indeholder desuden få føljetonbuer i form af Jacob og Ulas pludseligt opståede kærlighedsforhold og Mama Caramellas todages indkøbstur til Vinterbyvester.

I genrens første periode er DR eneste aktør på markedet. Derfor er tv-julekalenderen den eneste mulighed for at underholde sig med det forholdsvis nye medie i dens sendetid. Tv-mediet er ved at etablere sig og indeholder i disse år i sig selv en nyhedsværdi. Det samlede Danmark har kun haft mulighed for at se tv i to år, da *Historier fra hele verden* sendes. I perioden udvikler tv-mediet sig til at blive et massemedie, der rækker ind i de fleste danske stuer (Bondebjerg, 2012, 127). Som den eneste underholdning i sendefladen i det bestemte tidsrum

² Herfra henvises til citater fra julekalendere med *titel*, afsnit:minut.sekund.

Udsnit af det begrænsede udvalg i tv 3. december 1967 (LARM.fm u.å.).

er tv-julekalenderen fra starten i princippet for både børn og voksne. Indtil 1977 er betegnelsen Børnenes julekalender, men et ret-tighedsopgør i samme år tvinger DR til at ændre navnet til Børnenes U-landskalender. Netop indsamlingsfunktionen er central for julekalenderen: Overskuddet fra salget af den årlige papkalender går til forskellige ulandsprojekter i samarbejde med Udenrigsministeriet. I 1962 koster papkalenderen 3,50 kroner og overskuddet lyder på 110.000 (Sahl, 2013, 327).

Produktionsmæssigt er perioden præget af gengangere. Fra 1962 til 1965 står Søndergaard og Winkler bag tv-julekalenderen. Fra 1967 til 1972 dominerer Demuth produktionerne. Fra 1973 til 1977 er de store dukkebykskalendere skabt af et, efter Vemmers mening, helt særligt hold:

Det var en supergruppe, der arbejdede tæt sammen: Jørgen Mathiasen, DR's første og bedste scenograf, Per Nielsen, produceren, der aldrig glemte sin perfektionistiske skrædderfortid, Jesper Klein, der forgyldte dialogerne, Finn Bentzen, der tegnede dukkerne, Hanne Willumsen, der syede dem, og Erik Sørensen, der konstruerede de sindrige kraner, færger og blinkende fyrtårne. Asger Pedersen skrev alle de sange, vi kan huske den dag i dag (Vemmer, 2006, 213-214).

Disse personer har givet julekalenderne et helt unikt præg, og især humoristiske samfundsinspirerede provokationer kendetegner kalenderne sammen med det sjove karakterkollektiv, de fængende musikalske temaer og selve settene.

Sendetidspunktet varierer i perioden. Det ligger alle årene mellem 18.00 og 19.50 og flyttes ofte. Da tv-julekalenderen begynder længe før, Gallup laver pålidelige målinger af seertal, er det umuligt at vurdere modtagelsen på baggrund af sådanne. Der er ingen tvivl om, at

julekalendere som *Kender du Decembervej?*, *Vinterbyøster* og *Jullerup Færgeby* er store succeser for DR. For mange står *Kender du Decembervej?* som den første, og DR betegner den selv som begyndelsen på danskernes "kollektive julekalenderhukommelse" (Götzsche, Johansen & Mandrup, 2001). Vemmer vurderer dukkebyskalendernes succes økonomisk med en retfærdiggørelse af det store budget: "Jeg var ved at besvime, da jeg så budgetterne. Jeg kunne jo ikke vide, at serierne kunne genudsendes 3-4 gange i kommende spareår" (Vemmer, 2006, 213). *Vinterbyøster* genudsendes allerede i 1976, hvilket vidner om store omkostninger og høj popularitet. Førstegangsudsendelsen samler 2/3 af den voksne befolkning en eller flere aftener, mens 3/4 af børnene ser de fleste af udsendelserne (Nielsen, 1989, 105). *Jullerup Færgeby* har rekorden som den mest genudsendte julekalender fra perioden med fire repriser. Sidst Antons bukser revnede var i 2014.

5.1.3 Turen går til *Jullerup Færgeby*

Allerede året efter den populære *Vinterbyøster* hjælper dukkerne igen børnene gennem julemåneden. Nu befinder vi os i den fiktive Jullerup Færgeby, og (dukke)børnene er også her centrum for handlingen. Hverdagen forløber lettere kaotisk i den lille by ud til vandet, hvor kranen "sitter fast", og en lastbil ramler ind i både haver og huse. Drengen Jonas (Jesper Klein) flytter den 1. december ind i nummer 44 og kaldes herefter ikke andet. Tilflyttermotivet er genkommende i den danske tv-julekalender. 44 er sammen med *Kender du Decembervejs* Jacob og Ula en af de første i en lang række nye beboere i forskellige universer og fortællinger. Han falder hurtigt til og bliver venner med byens andre børn.

Jullerup Færgeby er den af de tre dukkebyskalendere, der indeholder flest juleelementer, hvilket også ligger i titlen. Julen er ramme for fortællingen, og dagliglivet i byen skildres med flere referencer til samtidens konkrete problematikker og samfundsforhold. Børnene taler om, at havnen er forurenet, og fiskebilen med bogstaverne EF på siden skaber kaos, hver gang den kommer til den finurlige by akkompagneret af en hurtig jazzmelodi. Til hverdagen hører en kernefamilie med far, mor og tre børn. Anton (Claus Ryskjær), Kaja (Sanne Brüel) og Knud (Hanne Willumsen) bor ud for byen i et fyrtårn, og børnene sejler hver dag ind til fastlandet i ærinder for forældrene, Emma (Helle Hertz) og Holm (Claus Ryskjær), som i en karikatur passer deres respektive pligter. Julen indtager en plads særligt i sidste halvdel af handlingen. Kaptajn Gus (Poul Thomsen) læser avis og tilbyder humoristiske juleoverskrifter som: "Høj priser på flæskesteg" (*Jullerup Færgeby*, 5:06.56) eller "Er julenisser røde?" (*Jullerup*

Færgeby, 18:05.44) til de seere, der opdager dem. Derudover forsøger husmoren Emma at forberede fyrtårnet til juleaften og de mange gæster. Hun bager i store mængder, vasker tøj og støver af i dagevis. For de yngste seere fungerer det som et humoristisk element, hvor det for de voksne påtaler den overdrevne travlhed, julemåneden fører med sig. Børnene taler flere gange om, hvad de ønsker sig i julegave, og Knud udtrykker gentagne gange et håb om, at der kommer "sønisser" til jul. Ydermere er der i de sidste dage en direkte nedtælling til juleaften. De julemytiske aspekter optræder kun indirekte, og handlingen fokuserer i stedet primært på en skattejagt og hverdagslivet i byen. Børnene har vintertøj på, hvilket minder seeren om et hyggeligt vinterlandskab.

Den 3. december vælter en af Kaptajn Gus' galionsfigurer igen og mister atter en gang hovedet. I det ligger et skattekort, som først skræmmer kaptajnen: "Ikke tale om, at jeg vil betale mere i skat!" (*Jullerup Færgeby*, 3:11.17), udbryder han straks. Små humoristiske kommentarer som denne tilbyder de voksne seere en ekstra dimension, mens børnene stadig kan følge med i handlingen. Skattekortet kommer til at sætte ramme for størstedelen af *Jullerup Færgebys* handling. Anton, Knud og 44 opretter den hemmelige hule HH på havnen, hvorfra opdagelserne tager udgangspunkt. Først er den "forbut" for tøser, men Kaja og Vera (Helle Hertz) kommer snart til at stå i spidsen for eftersøgningen. Dette bliver blot én af julekalenderens kommentarer til et samfund i forandring. Pigerne har bedre styr på at kæde de mange spor sammen i jagten på skatten, som bliver julekalenderens overordnede mission.

Det viser sig hurtigt, at det ikke er let at finde en skat, selvom den må befinde sig et sted i den lille by. Skriften er svær at tyde, og børnene må have hjælp fra både Kaptajn Gus, Kalle Kulmule (Jesper Klein) og de andre voksne i byen. Først den 23. december, da Knud ved et tilfælde falder i et hul, finder de skatten, som er efterladt af Kalle Kulmules tiptipoldefar. I nabobyen med det pudsige navn Flunkelev får de hver en dusør for skatten, og julen kan nu fejres i nogenlunde ro og mag i fyrtårnet den følgende dag.

I eftersøgningen lærer seeren de forskellige dukker at kende. De har hver træk, vendinger og endda sange, der definerer dem og skaber genkendelighed. Knud siger "øvkay" til stor irritation for de andre børn. Kaja sørger for, at de tre søskende kommer hjem i tide. Anton står for et af de måske mest underholdende og uforglemmelige elementer i den danske tv-julekalenders historie: Hans bukser revner gang på gang. Den 7. december er de revnet så meget, at han må blive i sengen, da de ikke kan lappes mere. I afsnit 15 tror han og seeren, at han for én gangs skyld kommer hjem med intakte bukser, men da han i slutningen af episoden

sætter sig på et æg, revner de alligevel til stor skuffelse for ham selv og fryd for tilskueren. Replikudvekslingen: "Anton, du har revnet dine bukser!", "Det ved jeg da godt, din odder!" (*Jullerup Færgeby*, 1:10.10) udspiller sig om og om igen mellem Knud og Anton.

De voksne dukker har også genkendelige fraser eller sange. Kalle Kulmule og Grace (Birgit Brüel) har begge sange tilknyttet henholdsvis skibet og skibsprovi-
anteringsbutikken. Sangen "Fire strømper uden fod" bliver spillet

gennem hele kalenderen både med og uden tekst. Nogle gange bruges den, når børnene skal transportere sig rundt i byen, nogle gange som underholdning og andre gange får melodien en ny tekst. Dette sker blandt andet, da børnene den 6. december laver et kodeord til hulen. For ikke at glemme det, sætter de den ørehængende melodi til og synger: "Sørøver Olsens sorte kat" (*Jullerup Færgeby*, 6:5.33). Musikken er generelt let genkendelig og yderst iørefaldende. Langt de fleste gange indgår den som en del af handlingen, og andre gange er den et lille afbræk. De små indslag virker som en naturlig del af livet i byen. Ydermere er lyden indspillet som det første. Herefter er sekvenserne med dukkerne optaget (Götzsche, Johansen & Mandrup, 2001). Dette giver en vis charme, når man som seer hører, at en dør knirker et halvt sekund før, den åbnes.

Hele handlingen udspiller sig i Jullerup Færgeby, der er opbygget som et stort set i et sort lokale. Stangdukkerne bevæger sig rundt i byen ved hjælp af sortklædte dukkeførere under kulisserne (Vemmer, 2006, 213). Iscenesættelsen er altid den samme, og sceneskift sker, når kameraet i en tættere indstilling viser enkelte dele af settet som hulen eller Graces forretning. Hvert afsnit indledes med et totalbillede af hele byen, som hjælper seeren til at orientere sig i de senere sceners locations. Seeren kender således bybilledet og ved derfor lige præcis, hvor i byen handlingen udspiller sig over hele måneden.

Jullerup Færgeby. Anton og Knud i evig diskussion. Byens børn i den hemmelige hule (DR, 1974).

Syntaktisk er *Jullerup Færgeby* kendetegnet ved en meget fast dagsrytme og afsluttede episodebuer med en længde på 15 minutter. Hver morgen sejler Anton, Kaja og Knud ind til byen med formaninger fra faren om at passe på inde på fastlandet. Om aftenen sejler de hjem igen og afslutter på denne måde dagens eventyr. Ugerytmen er ligeledes tydelig. Som i mange andre hjem har de store børn fritidsaktiviteter og går til dans om fredagen. Hver lørdag er det slikdag, hvilket medfører endnu et humoristisk indslag. Veras mor, Grace, ejer skibsprovianteringsbutikken og giver hende aldrig penge til slik. Det er ikke af pengemangel, men af praktiske årsager. Morens måske ugennemtænkte rationale lyder, at hendes egne penge alligevel havner i hendes kasse. Derfor kan Vera tage, hvad hun vil. En sand drøm for alle andre børn, men Vera vil bare gerne være ligesom sine venner hver eneste lørdag.

Enkelte gange udspiller føljetonbuer sig. Den 11. december skal Grace, Emma og Anton med bussen til Flunkelev. Men vognen, der er spændt efter Euro Fisk-lastbilen, falder af, og den travle og uforståelige Jens Peter Bus (Lasse Lunderskov) kører videre uden dem. 44 lukker dem ud efter lang tids venten, og først dagen efter lykkes det dem at komme til nabobyen. Føljetonbuen udspiller sig som en lille kommentar til EF-debatten i starten af 1970'erne og endnu et humoristisk indslag. Den er dog snarere en undtagelse end en regel, da episodebuerne klart dominerer. Julekalenderens overordnede mission står klarere og er defineret ved skattejagten, som udspiller sig fra den 3. til 23. december. I forhold til længden er den mere en føljetonbue end en egentlig seriebue. Men da der er større fokus på selve skattejagten end nedtællingen til jul, bliver den næsten til en seriebue og er lige så lang som julemåneden. Den øgede mængde af juleelementer mod slutningen minder seeren og karaktererne om, at julens komme er nær. Forberedelserne intensiveres op til juleaften med ophængning af julepynt og mere kagebagning. Alle Jullerup Færgebys borgere holder jul i fyrtårnet og afslutter årets julekalender på hyggelig vis.

Jullerup Færgeby sendes på DR's eneste kanal fra 18.00 til 18.15 i december 1974. Tidspunkt såvel som indhold henvender sig til børn, men grundet manglen på alternativer og de mange voksenvenlige elementer må det formodes, at også de har set med. *Jullerup Færgeby* er nummer to i rækken af de tre dukkebyskalendere, der også tæller *Vinterbyøster* og *Kikkebakke Boligby*. Også dette år står Willumsen, Klein og Bentzen bag produktionen, dukkerne, manuskriptet og mange af stemmerne. Den bliver genudsendt i 1982, 1990, 1997 og 2014 (Bilag C). Ved gensynet i 1997 følger 552.000 i gennemsnit med. Et relativt lavt tal, der kan skyldes DR's prioritering af nyproduktionen *Den hemmelige tunnel* og TV 2's store succes med *Alletiders*

nisse. Da DR Ramasjang i 2014 overtager udsendelsen, høster den 100.750 seere i gennemsnit – et pænt tal for den lille søsterkanal (Bilag D). Sammenholder man det store antal genudsendelser med Nordisk Films egne oplysninger om, at den er den mest efterspurgte julekalender på DVD (Iskov, 2012c), må det antages, at *Jullerup Færgeby* er en storfavorit blandt seerne.

Men julekalenderen modtager også klager for at fastholde stereotype kønsroller, hvor mødre vasker tøj og fædre går på arbejde. Der er bare fire kvindelige karakterer i hele handlingen, hvilket møder kritik. Sagen kommer sågar for radiorådet, men julekalenderens skabere får medhold i december og slipper for at redigere det næsten færdige materiale. Winkler forsvarer indholdet og indikerer, at kritikken måske er for ensidig: "Man skal vel også passe på, at man ikke fokuserer [*sic*] så meget på kvindediskrimineringen, at man helt glemmer, at der faktisk gøres en del grin med mandsrollerne i *Jullerup Færgeby*" (Vemmer, 2006, 216). Julekalenderen fremstiller netop, at kvinderne kan klare sig selv og endda må hjælpe mændene. Tre år senere får kritikken alligevel en indflydelse i *Kikkebakke Boligby*, hvor faren Alfred, bragt til live af Frits Helmuth, vasker op fra morgen til aften, og brandchefen hedder Fru Brand, som ingen ringere end Lily Broberg lægger stemme til.

Med et kollektiv af hovedkarakterer, humoristiske og mindeværdige replikker og en gåde har fortællingen et sammenhængende indhold og en konkret mission, som både *Vinterbyøster* og *Kikkebakke Boligby* mangler. Antallet af genudsendelser, den store efterspørgsel og utallige omtaler peger på, at *Jullerup Færgeby* har flere kvaliteter end de to andre. Disse elementer er med til at gøre *Jullerup Færgeby* til periodens måske bedste julekalender. I 2007 hylder DR2 den og de andre dukkebyer. Stilen er den samme med stangdukker i et sort lokale, da voksenjulekalenderen *Yallahrup Færgeby* vender tilbage til rødderne. Den hyggelige havneby er nu skiftet ud med den hårde ghetto, og Anton er blevet til Ali. Den nye julekalender får en god modtagelse – nok også af nostalgiske årsager (Bilag A).

5.1.4 Kaos eller kulturarv?

I den første periode er der en lang række forskellige typer tv-julekalendere med store udsving i indhold, tema og udtryk. Nogle af de tidligste julekalendere vil være svære at genkende som sådanne i dag. Her er det primært syntaksen med de 24 episoder, lågeåbningen og almanakfunktionen, der retfærdiggør navnet. Hertil kommer selve betegnelsen Børnenes julekalender. Ingen lægger skjul på, at selve idéen bygger på et svensk program fra 1960, men i den danske tv-julekalender er der endnu et nyt element i de velgørende formål, som knyttes til program-

merne og i varierende grad inkorporeres i dem. Perioden er rodet, og det er vanskeligt at finde fællestræk i alle julekalenderne. Her er udsendelsesårene og det manglende fællesskab mellem dem snarere det, der gør dem til et fælles korpus. Selvom der er tale om 18 år og 17 forskellige julekalendere, står bare fire tilbage i den kollektive erindring som de, der kunne inspirere til senere års produktioner.

Kender du Decembervej? bruger handlingen som en nedtælling til juleaften med fokus på de 24 vogne til Mortens tog. Det er altså ikke kun lågeåbningen, der gør den til en julekalender, men for første gang også selve indholdet og strukturen. Det manifesteres allerede her, at julekalenderen forbindes med en eller flere sange, som også fungerer i dens kontekst og har potentiale til at overleve. Dukkebyskalenderne viderefører tydeligt disse elementer, men tilføjer genren noget nyt. De indeholder alle tre et stort cast med mange forskellige dukker og personligheder, som seeren kan identificere sig med. Dukkerne bliver levende gennem dialogen, som ydermere driver handlingen. De yderst velskrevne replikker bliver til oneliners, der transcenderer tid og endnu lever i de fleste danskeres bevidsthed, om de har set de gamle dukkebyskalendere eller ej. I en jubilæumsudgave af DR's underholdningsprogram *Hvem var det nu vi var* fejrer kanalen B&U-afdelingens 50-års fødselsdag og inviterer blandt andre dukken Anton på fint besøg i studiet. Han betragtes med stor ærefrygt og omtales som en museumsgenstand og kultur af stor betydning (Hansen, 2018). DR omtaler med rette dukkebyskalenderne til kulturarv. Netop Antons optræden i programmet understreger *Jullerup Færgeby*s unikke betydning for den danske tv-julekalender og kanalen generelt. *Jullerup Færgeby* skiller sig mest ud i perioden og nærmer sig som den første en fortælling, der kan ligne tv-julekalenderen i dag. Den har en lille gåde knyttet til skattejagten, men mangler et af de mest centrale træk for en moderne tv-julekalender – mennesker.

Hele perioden og især de fire nedslag er efterhånden forbundet med en vis nostalgi både semantisk, syntaktisk og pragmatisk. Man kan glædeligt erindre Hr. Stempelquists reglementerede opsange til Morten Post og Julius' store drømme om at være cirkusartist fra *Vinterbyøster*. Antons revnede busker og den stillestående kran i *Jullerup Færgeby* er også mindeværdige. Alfreds opvaskesang og den evigt klagende Hr. Gniske står tilbage fra *Kikkebakke Boligby*. Seeren kan måske se tilbage på cirkusfamiliens ophold, den lange skattejagt eller de skæve daglige vejrmeldinger i hver af de tre som gennemgående forløb. Når blandt andre Kleins, Jesper Langbergs, Paul Hagens og Brobergs stemmer lyder, kan man hurtigt genkalde sig en stemning fra svundne tider.

Der er en helt særlig stemning forbundet til periodens tv-julekalendere som en af de eneste fællesnævner. I dag er de ældste julekalendere måske ikke imponerende, hverken på indholds- eller produktionssiden. Nutidens storslåede fortællinger i kæmpeproduktioner ligger langt fra den hyggelige og intime Decembervej, men den bærer alligevel en charme med sig. Man fornemmer julehyggen fra 1960'erne og 1970'erne gennem den harmløse og hyggelige handling og de sjove karakterer. I julemåneden kan børnene som kerneseere nyde handlingen, og på samme tid kan forældrene efterhånden finde glæde ved at følge med i den årlige nedtælling til jul.

Endnu et fællestræk er en social bevidsthed, som i nogen grad præger de forskellige fortællinger. Først og fremmest fokuserer alle julekalenderne direkte eller indirekte på en ulandsproblematik. Men også nationale problemstillinger bliver behandlet. På Jacobs værelse trækker et portræt af Max von Rosenørn (Karl Marx) og Aksel-Larsen i stueetagen tråde til tidens politiske debat. Middelklassens liv og problemer bliver skildret i dukkebyskalenderne: Stempelquist er en personificering af bureaukratiet på arbejdspladsen, og Bo Matrikelhys er en boligspekulant.

Det har på ingen måde været givet, hvordan den årlige fortælling skulle udforme sig, eller hvad den skulle blive til. Hvert år står DR klar med et nyt bud på en produktion inden for genren, og flere af eksperimenterne viser sig at lykkes. Her er fortællingerne i årene 1967, 1973, 1974 og 1977 af så høj en kvalitet, at de også huskes som tv-julekalendere i dag. Anderledes forholder det sig med resten, som i dag kan virke både indholdsfattige, usammenhængende og uambitiøse. Noget tyder på, at julekalenderen flere gange kunne have været kasseret som koncept. Blandt andre *Nisserne Tim og Tam*, *Børnenes Julekalender* og *Fru Pigalopp og juleposten* medfører klager over både timing, indhold og tempo. De to første kan måske undskyldes med, at DR endnu ikke har gjort sig mange erfaringer. Men sidstnævnte står tilbage som en tydelig sparejulekalender og falder helt uden for traditionen med de dynamiske dukkebyer. Der er både semantisk, syntaktisk og pragmatisk langt fra en animationsserie som *Fru Pigalopp og juleposten* til *Jul i Gammelby* året efter. På mange måder opstår julekalenderen fra 1979 som et tilfælde (Götzsche, Johansen & Mandrup, 2001). Pludselig er dukker og animation erstattet af mennesker, handlingen er blevet mere seriel, produktionen er flyttet til DR's provinsafdeling og introen foregår endda på en konkret location. *Jul i Gammelby* må siges at være velfungerende i sin tid. Herfra er der stadig langt endnu til julekalendere som *Den anden verden* og *Tinkas juleeventyr* mere end tre årtier senere.

5.2 1979-1993 Den moderne tv-julekalenders begyndelse

5.2.1 Ny jul i Gammelby

Med prædikaterne "megaseersucces", "folkekomedie", "mesterstykke" og "en kovending for julekalendere" (Vemmer, 2006, 206) beskriver Vemmer retrospektivt og præcist *Jul i Gammelby* og dens store indflydelse på julekalenderlandskabet. For der sker bestemt noget banebrydende 1. december 1979 klokken 19.00. Poul Thomsen indleder med en pædagogisk fortælling om genstanden bag dagens låge i papkalenderen og sætter dagens afsnit af den nye julekalender i gang. Han bevæger sig som noget nyt ikke rundt på et set, men i Den Gamle By i Aarhus, hvor handlingen i selve *Jul i Gammelby* forestiller at udspille sig. Indledningen fungerer som en forventningsafstemning, der forbereder publikum på rejsen tilbage til den fiktive danske købstad i 1800-tallet.

Det siger næsten sig selv, at et periodestykke er krævende for iscenesættelsen. Dukkerne er tilsidesat, og *Jul i Gammelby* bliver den første julekalender kun med skuespillere. Hertil kommer, at en julekalender aldrig før har set så mange medvirkende på skærmen. Tidsperioden og de mange karakterer fordrer et nyt niveau i kostumerne, der sammen med hele iscenesættelsen dette år bliver væsentligt mere omfattende end tidligere tideres produktioner og hjælper publikums indlevelse på rette vej.

Jul i Gammelby bringer som noget helt nyt børn ind som centrale karakterer. Handlingen drejer sig om Mads og Mette, borgmesterens to børn, der brændende ønsker sig en julefest. Netop dette er helt centralt for *Jul i Gammelbys* funktion som en brudjulekalender. For julefesten og selveste julestemningen er i fare i den gamle borgmestergård. Borgmesterens skib Håbet er ikke kommet i havn, han frygter det værste og aflyser den årlige julefest: "Der bliver ingen julefest i år!" (*Jul i Gammelby*, 1:10.23) lyder det resolut. De julehungrende børn får hjælp af to nisser, der også spilles af rigtige skuespillere. Sammen beslutter de fire sig for at lave mere eller mindre grove juleløjer med borgmesteren for at få ham i julehumør. Julekalenderen indeholder således for første gang en konkret og hyggelig julestemning frem for blot at fungere som en nedtælling til juleaften.

Nu repræsenterer seriebuen et konkret problem, som skal løses inden 24 dage: Borgmesteren skal i julestemning, så børnene kan få en julefest. Det er ikke altid klart, hvordan dette skal lykkes. Nissernes drillerier hjælper til tider kortvarigt, men først da Håbet kommer sikkert i havn, er julefesten og -glæden sikret. For første gang i julekalenderens historie er hvert

afsnit tildelt et timeslot på 30 minutter, som deles mellem Thomsens intro og selve handlingen. De enkelte episoder er klart adskilte med en afsluttet handling. Der er enkelte føljetonbu-er i løbet af måneden, men de strækker sig over få afsnit. Dog fordrer serialiteten nu, at hvert afsnit må ses i kronologisk rækkefølge, og julekonteksten er af større betydning end tidligere. *Jul i Gammelby* er som den første julekalender produceret af DR's provinsafdeling i Aarhus med hele familien for øje. Den bliver rost for sin brede appel og kan i 1979 anses som den bedste i mange år. Den bliver betegnet som et sandt drama "på lige fod med voksenprogram-mer. Der var generelt sket det, at målgruppen var blevet udvidet til at dække hele familiens julehyggebehov" (Nielsen, 1989, 82).

5.2.2 Perioden – etablering og tendenser

Med *Jul i Gammelbys* store popularitet som julekalender og familiedrama finder DR en ny ramme for genren. Denne periode fra 1979 til 1993 kalder vi Den moderne tv-julekalenders begyndelse, og den dækker følgende julekalenderne: *Jul i Gammelby* (1979, DR), *Jul og grønne skove* (1980, DR), *Torvet* (1981, DR), *Nissebanden* (1984, DR), *Jul på slottet* (1986, DR), *Cirkus Julius* (1988, DR), *Nissebanden i Grønland* (1989, DR), *Skibet i Skilteskoven* (1992, TV 2), og *Jul i juleland* (1993, TV 2). De 14 år er semantisk præget af julekalendere med et gennemgående tema, der kredser om et problem eller en mission, som skal løses. Konsekvensen er enkel, men til at tage og føle på: Ingen løsning, ingen jul for de implicerede karakterer.

I 1984 optræder *Nissebanden* første gang. Agenten med det sære og komiske navn A38 sætter den godmodige bande på opgaven at genfinde noget så abstrakt som julemandens gode humør. Dette bliver konkretiseret med beskrivelsen: "Et: en fryd for øjet. To: en kildren i næ-sen. Tre: en liflen for øret. Og fire: en rislen ned ad ryggen" (*Nissebanden*, 1:11.05). Som i *Jul i Gammelby* varer missionen helt til jul. Det konkrete i missionen understreges af, at banden vil blive degraderet til vatnisser, hvis opgaven ikke løses inden den 24. december. Også en af pe-riodens sidste familiejulekalendere og TV 2's første af slagsen opfylder samme kriterier. Sø-manden Otte kæmper for at blive boende på skibet i Skilteskoven. Den driftige forretnings-mand og fabriksejer Viggo Velva gør samtidig flere ihærdige forsøg på at købe selvsamme skov, da han har en storslået plan om at brænde den ned, indfange duften af brændt gran på dåse og sælge det til de glade juleforbrugere. Til stor glæde for mennesker og nisser lykkes det Otto at blive boende, så julefreden kan indfinde sig julekalenderens sidste dag. Selv den meget alternative og omdiskuterede *Jul og grønne skove* bygger i 1980 på en mission om at

finde julemanden. Hvor den første periode primært er en samling af mindre daglige fortællinger, er der i denne periode et konkret problem, der skal løses, inden julen kan fejres.

Julen danner stadig ramme for fortællingen, da den udspiller sig i december, men den er nu også en betydningsfuld del af handlingen. Der er i perioden væsentligt mere julestemning end tidligere, og forskellige julemytiske elementer spiller en bærende rolle. Som eksempel herpå er tendensen til at inddrage nisserne i forskellige størrelser og funktioner. De indgår løbende i handlingen enten som små bikaarakterer i *Jul på slottet*, *Skibet i Skilteskoven* og dens efterfølger *Jul i Juleland* eller som hovedpersonerne i menneskestørrelse i *Nissebanden* og *Nissebanden i Grønland*. Ved hjælp af nisserne begynder en julehygge således at gøre sit indtog i den danske tv-julekalender. Hyggen er koncentreret omkring enkelte personer, og følger de mindre grupper på deres forskellige missioner gennem december. Julehygge bliver på denne måde nu inkorporeret i selve handlingen.

Den nye og mere eksplicitte julestemning akkompagneres af en magi i det viste univers. Allerede fra *Jul i Gammelby* kan nisserne trylle og påvirke resten af byen med daglige små narrestreger. De sørger blandt andet for, at alle briller i afsnit 14 vender alting på hovedet til stor forvirring for borgerne. De tre nisser i Ottos skib opfinder ting og tryller sig enkelte gange til menneskestørrelse, som da de i afsnit 24 forsøger at skræmme Viggo til at stoppe salget af luft på dåse. Nissebanden må trylle en tjener i julestemning, da de ikke kan betale regningen på en restaurant den 6. december. I *Nissebanden i Grønland* kan de ikke trylle, selvom det flere gange ville være belejligt. Her består det magiske element i stedet som de to meteorsten, der kan opfylde ønsker. Nissefiguren optræder gennem hele perioden som en mere eller mindre naturlig del af de forskellige julekalenderuniverser, hvorfor de i denne periode minder om high fantasy. Det magiske og nisserne er en del af de skildrede verdner, og der vises ingen tøven. Ikke alle ser nisserne, men tror på dem, når de først har stiftet bekendtskab med dem. Det er tydeligt, at mange af julekalenderne trækker på myterne om gårdboen og årmanden. De fleste af nissernes hjem er en integreret del af menneskenes. Nisserne er loyale mod deres menneskelige værter og allierer sig med dem i kampen for at bringe julen sikkert i hus.

I denne periode fortsættes og udvides den musikalske tradition. Sangene udvikler sig til at være musicalindslag, hvor karaktererne bryder ud i sang og dans midt i handlingen. Indslagene foregår i samme set som resten af handlingen og knytter an til fortællingen i det pågældende afsnit. Nissefar og Nissemor synger om at drille menneskene i *Jul i Gammelby*, Nissebanden synger om at suse over den grønlandske indlandsis, og Stub, Rod og Mulde synger

med mulig inspiration fra *Nissebandens* ørehænger om deres kærlighed til risengrød i *Skibet i Skilteskoven*. Nogle af julekalendersangene bliver sågar til julesange uden decideret at handle om julen eller dens traditioner. Det er tilfældet for Hr. Mortensens sang til søløven Luffe og hundeslædesangen fra *Nissebanden i Grønland*. Da de indgår i julekalenderen, som efterhånden er ved at være en fast tradition i Danmark, bliver sangene det samme. Særligt to julekalendersange har i denne periode sat sig fast i den fælles danske bevidsthed i julemåneden. "December-sang" fra *Jul på slottet*, der også er kendt som "Det' sørme, det' sandt", og "Det er risengrød" fra de to *Nissebanden*-fortællinger er blevet til julesange, der ikke længere skal stå i forbindelse med de to julekalendere for at blive genkendt.

Julekalenderens udtryk peger på endnu en ændring i forhold til den første periode. Pludselig konnoterer iscenesættelsen og kostumerne også jul. Nisserne er iklædt røde farver, vintertøj passende til årstiden og ikke mindst de traditionelle nissehuer. Lunte har kun et halstørklæde som overtøj og påstår til vedvarende undren overfor de andre bandemedlemmer, at det er tilstrækkeligt – selv i den grønlandske kulde. Sammen med snelandskaber og julepynt er de med til at pege på de øgede julefornemmelser, der hersker i perioden. Som noget nyt bliver der brugt udendørs og on-locationoptagelser, der viser sig i kraft af, at handlingen nu kan udspille sig i skoven, byen eller sågar på indlandsisen. Her er *Cirkus Julius*, *Skibet i Skilteskoven* og *Jul i Juleland* undtagelser, da de udelukkende ser ud til at være optaget inden-dørs. *Nissebanden i Grønland* er periodens mest unikke hvad angår location, og fortællingen bruger bygden og isen på en helt ny måde til at drive handlingen frem.

Børnene gør rigtigt nok deres indtog i den danske tv-julekalender i periodens første, men forsvinder næsten lige så hurtigt, som de kommer. Allerede i 1980 er børn i hovedrollen forladt, denne gang til fordel for to børnetv-værter. *Jul og grønne skove* falder på næsten alle tænkelige måder uden for de tematiske og stilistiske rammer for resten af periodens julekalendere. Opfindsomheden er i top hos Poul Nesgaard og Elith "Nulle" Nykjær Jørgensen, der bruger julerammen til at protestere mod den lange julemåned. De mener, at julen kun varer én dag – juleaften. Derfor bliver årets julekalender alt andet end traditionel. Kalenderen og de to eneste medvirkende er eksplicit antijulede, hvilket skaber stor debat og mange forargede reaktioner hos den danske befolkning. Den måske mest forhadte og på samme tid mest omtalte og omtalte julekalender i danmarkshistorien (Vemmer, 2006, 210) udspiller sig trods alt i en form for julesammenhæng ved netop at sætte sig i opposition til højtidens forbrugsfest.

I slutningen af 1970'erne udvikles tv-julekalenderens syntaks. Afsnittene bliver længere og får flere sideløbende handlingstråde. Episodelængden stiger fra tidligere 10-15 minutter til 20-25 minutter med enkelte helt op til 30. Episodebuerne er endnu klart adskilte med en afsluttet handlingstråd hver dag. Med den overordnede mission bliver se-

Jul og grønne skove (DR, 1980) også symbolsk kaldet "Hullet i jorden".

riebuerne mere tydelige, da der nu faktisk skal findes en løsning på et konkret problem. Som noget helt nyt begynder der i perioden at opstå flere føljetonbuer. Endnu strækker de sig over få episoder, men er med til at skabe en større fortælling på de 24 dage. Føljetonbuerne knyttes til karakterernes sociale relationer som eksempelvis forelskelsen mellem Karoline og Severinsen i *Jul i Gammelby* eller Skipper og Gemüses forhold i *Nissebanden i Grønland*. Af samme årsag er kravet til en kronologisk sening større, da serialiteten er øget.

Pragmatisk byder fasen på markante personligheder og store omvæltninger. I forbindelse med *Nissebanden*-fortællingerne går Flemming Jensen, Hans Dal og Per Pallesen igen i 1984 og 1989. Miehe-Renard gør sin debut med *Jul på slottet* og etablerer sig som julekalenderforfatter med *Cirkus Julius*, *Skibet i Skilteskoven* og *Jul i Juleland*, før han for alvor slår fast, at han forstår at skrive fortællinger til julemåneden. Generelt er tiden præget af genudsendelser på DR. Dette kan formodes at være et symptom på, at de store nyproduktioner er dyre, og at det kræver tid at samle økonomiske kræfter til en ny. DR genudsender i alt otte julekalendere på 14 år heriblandt *Kikkebakke Boligby* og *Jullerup Færgeby* – sidstnævnte to gange. I 1980'erne koster det 800.000 kroner at genudsende en dukkebyskalender, hvilket er væsentligt billigere end at producere en helt ny (Nielsen, 1989, 17). *Nissebanden i Grønland* genudsendes allerede i 1993 fire år efter premieren og opnår DR's højest gennemsnitlige seertal til en julekalender nogensinde målt (Bilag C og D). I anledning af tv-julekalenderens 25-års jubilæum sendes i 1987 hver dag klip fra tidligere års kalenderprogrammer efter en genudsendelse af *Torvet* (Bilag A), hvilket kan betragtes som en dobbelt reprise.

I 1988 bryder TV 2 DR's monopol. To år senere sender den nye kanal sine første to julekalendere og udvider målgruppen med én voksenjulekalender (*Jul i den gamle trædemølle*) og én til småbørn (*Trolderik og nisserne*). Efter *The julekalenders* enorme succes i 1991 vælger kanalen at satse på familiejulekalenderen i 1992. TV 2's etableringsfase løber således over tre-fire år. Der holdes fast ved det nye voksenjulekalenderformat og forsøges med endnu én til hele familien. Miehe-Renard bliver sat på opgaven og genbruger en del elementer fra tidligere DR-kalendere i *Skibet i skilteskoven* – og det virker. Både seertal og anmeldelser peger i retning af, at TV 2 og Miehe-Renards samarbejde er værd at fortsætte. Konkurrencen mellem de to kanaler manifesteres på denne måde ved benyttelsen af velkendte og afprøvede elementer i den nye julekalender, som henvender sig til samme målgruppe som DR's produktioner. Ydermere videreføres papkalenderens indsamlingsfunktion, da TV 2 donerer overskuddet fra det årlige salg til Julemærkehjemmene (Sahl, 2013, 360).

Begge kanalers sendetidspunkter varierer fra år til år, fra kalender til kalender. DR bevæger sig fra et starttidspunkt fra klokken 19.00 i 1979 til 18.50, 18.30 og til sidst klokken 18.00 i 1989 og tilbage til 19.00 året efter. TV 2 starter i 1990 med den første julekalender 17.20 og voksenjulekalenderen i primetime klokken 20.00. Først senere lægger begge kanaler sig fast på et konsistent sendetidspunkt.

5.2.3 Det' sørme det' sandt et eventyr – *Jul på slottet*

I 1986 løber *Jul på slottet* over skærmen for første gang og sætter nye høje standarder for julekalendergenren. Eventyruniverset og de yderst velskrevne replikker slår rod i den danske befolkning. Julekalenderen adskiller sig fra de andre i perioden ved at udspille sig som et eventyr i december. Det unavngivne kongerige er på bedste samfundsrealistiske vis på fallitens rand, "og det var krigens skyld" (*Jul på slottet*, 1:00.40) forklarer en kvindelig fortæller nedtrykt hver dag. Her ligger også månedens mission: Det lille kongerige skal undgå yderligere krigshandlinger fra nabolandet Montania. Løsningen på det altoverskyggende problem ligger dog ikke ligefor. Gældens værdi fastsættes som kongens vægt i guld, hvilket ikke huer den overvægtige regent (Morten Grunwald), der hverken har pengene eller lysten til at tabe sig i kongerigets tjeneste. Der er tomt på kistebunden, og det viser sig hurtigt ikke kun at være krigens skyld. Kongens rigsråd og julekalenderens skurk med det inkriminerende navn Grev Rabsenfuchs (Waage Sandø) har i hemmelighed allieret sig med Baron von Wiessenwass fra Montania (Aksel Erhardtson) for at stige i graderne.

I månedens løb præsenteres flere forskellige løsningsforslag. De to mest lovende leder hver til forskellige handlingstråde, der udgør størstedelen af det drama, der finder sted i det lille kongerige. For det første kan gælden eftergives, hvis kongens datter, den dejlige Prinsesse Miamaja (Hanne Steensgaard), indgår i et ægteskab med prinsen af Montania (Jens Zacho Böye). Den anden løsning er noget mere kreativ: Betalingen skal falde inden jul. Men hvis der ingen jul er, falder hammeren nok heller ikke over det tomme skatkammer. Derfor annullerer kongen julen, fjerner al julepynt på slottet, og som en anden borgmester aflyser han julefesten. Julekalenderen er igen flyttet til provinsafdelingen og ud af studiet, hvor Rosenholm Slot danner den fysiske ramme for mange af optagelserne. Ligesom provinsbyen Holme-Olstrup og den grønlandske natur genkender seeren miljøet. Det hvide snelandskab opfylder sammen med det genkendelige slot kravene til et overdrevet dansk julescenarie.

Allerede den 1. december etableres konflikten, da Rabsenfuchs annoncerer, at julefreden er sikret, men på betingelse af at krigserstatningen betales. Og ligesom i så meget andet storpolitik foregår der et skjult spil bag kulisserne i det eventyrlige kongerige. Selvsamme Rabsenfuchs viser sig hurtigt ikke at have rent mel i posen, da han selv ønsker at være konge. Bedraget og de politiske intriger giver *Jul på slottet* en hidtil uset mængde sidehistorier. Den første løsning på kongerigets pengeproblem tilbyder altså øget spænding, konflikter og ikke mindst romance midt i julemåneden.

Fortællingen er som sådan ikke centreret om julen og fungerer ikke ligesom historierne om Nissebanden som deciderede julemissioner med nisser i hovedrollerne. I *Jul på slottet* spiller nisserne i stedet en mindre rolle som mytiske figurer. Da eventyret er klart adskilt fra myten, kan hele universet ikke betegnes som mytisk. Med abstrakte tidsmarkører som "For længe længe siden" (*Jul på slottet*, 1:00:19) og faste eventyrelementer som konger, prinsesser og troldmænd med usædvanlige navne lægger julekalenderen sig klart op ad eventyret. Der er endda en lille metadimension i fortællingen, når karaktererne henviser til eventyrkonventioner: "I eventyrene plejer det altid at gå for sig med et kys" (*Jul på slottet*, 9:02.05) udtaler mundskænk Sysmund (Anders Baggesen) eksempelvis, da hoffet forsøger at vække Fedorika (Lily Weiding) fra en dyb søvn den 9. december, der i øvrigt henviser til *Tornerose*. Eventyrgenren er betegnet som ren fiktion og underholdning, men Miehe-Renard har her inkorporeret mytiske elementer, der kan gøre historien svær at bestemme som det ene eller det andet. Den er frem for alt en julekalender med træk fra begge genrer.

Nissefamilien bestående af Magnum (Ole Thestrup), Trisse (Ellen Winther Lembourn), Fimpe (Allan Olsen) og Mirko (Finn Nielsen) ser ved første øjekast blot ud til at være hyggelige væsner, der trækker på myterne om gårdboen og årmanden. De er små af størrelse, hvilket vises i deres bopæl i væggene på slottet. Da nisserne den 23. december bevæger sig ud på den frosne sø, vises de i let fugleperspektiv og total. I scenen ses deres ansigter ikke, og de voksne skuespillere er erstattet af børn klædt ud som nisserne. Børnene i denne scene kan betragtes som en form for specialeffekter, da de skal forestille at være nisserne i en verden, hvor alt andet tydeligvis er større end dem. Det er karakteristisk for julekalenderen, at nisserne aldrig optræder i samme indstilling som menneskene. De betragter og hjælper dem inde fra væggene og interagerer således ikke direkte med dem.

Nissernes funktion minder om dén fra de gamle myter. De, der tror på dem og behandler dem godt, får hjælp. Hvorimod de, der ikke anerkender dem, bliver drillet, hvilket er et typisk træk i perioden. Miamaja har hele tiden troet på og været god mod de små væsner, hvorfor de også er villige til at hjælpe hende. Desuden er ungnissen Fimpe forelsket. Nisserne på slottet opfylder ligeledes en forestilling om, at de lever længe. Ligesom nisserne i *Nissebanden* er de flere hundrede år gamle og bliver først voksne i en meget sen alder. Fimpe spilles

eksempelvis af Allan Olsen, der under optagelserne er 26 år, men opfører sig og behandles som et barn. Flere gange italesættes han som meget ung, og vi får at vide, at han kun er 114 år.

Mennesker og nisser i *Jul på slottet* (DR, 1986).

Nissernes mytiske aspekt bliver igen tydeligt, da kongen på Rabsenfuchs' opfordring i afsnit 12 beslutter sig for at aflyse julen. Det finder nisserne sig selvfølgelig ikke i. De skrider til handling allerede dagen efter ved at hænge al julepynten på plads igen og at blæse julestemning ud på hele

slottet. Narrativt gentages det hyppigt, for: "at afskaffe julen, det er at afskaffe os!" (*Jul på slottet*, 13:06.07), konstaterer Magnum med forurettet mine. Nisserne bliver til trods for svigtet på slottet hele december og bevarer således julekalenderens mytiske aspekt. På samme tid understreger nisserne barnetroen i juletiden. Særligt de voksne og mere alvorlige karakterer har svært ved at give sig hen til troen på de rødklædte væsner. Miamaja belønnes flere gange for at opretholde sin tro. På denne måde viser *Jul på slottet*, at den til tider naive barnetro er værd at bevare og dyrke i en verden med politiske problemer og intriger. Med deres begejstring for julen og tro på det gode i menneskene leverer Fimpe, Trisse, Magnum og Mirko et essentielt budskab om medmenneskelig anstændighed, som er lige så vigtigt i 2018 som i 1986.

Jul på slottet trækker på high fantasy. Først og fremmest er nisserne en del af den fortalte verden. Til trods for at de for det meste færdes inde i slottets mure og på loftet, bevæger de sig ved flere lejligheder ud fra deres bolig. Magnums bror Mirko flytter sågar til kongeriget fra Montania, hvor nissen er blevet forbudt: "Det står slet ikke til mere. Måske er jeg den sidste nisse i Montania. Og nu er jeg der heller ikke mere [...] Jeg tager ikke tilbage. Jeg er blevet forbudt" (*Jul på slottet*, 5:06.10). Troen på nissen tematiseres igen og understreger samtidig Montanias skurkestatus og skaber sympati med nisserne og kongeriget. Ydermere eksemplificerer det, at nisserne er i stand til at rejse frit i hele det fiktive univers. Nisserne lever i sameksistens med menneskene ligesom i de to fortællinger om Nissebanden, *Skibet i Skilteskoven* og *Jul i Juleland*. Menneskene tror på og accepterer nisserne i varierende grad i de forskellige julekalendere. Fællesnævneren er, at alle bor i den samme verden.

Troldmanden Astralius (Ejnar Hans Jensen) peger ligeledes i retning af et high fantasy-univers. Med høj hat, gråt tøj, lang stav og kroget næse lever han op til en arketypisk forestilling om troldmandsfiguren. Slottets andre beboere tror fuldt og fast på hans magiske evner, mens seeren forstår, at de er begrænsede. Astralius bliver som alkymist sat på den svære opgave at fremstille guld til det gældsramte kongerige den 6. december: "Hvor meget skulle det være, høje konge?" spørger han, hvortil kongen svarer: "I ubetydelighed; kongens vægt i guld" (*Jul på slottet*, 6:17.06). Her er spørgsmålet altså ikke, hvorvidt det kan lade sig gøre, men hvor meget, der kræves. Desværre for kongeriget viser det sig at være ualmindeligt besværligt at lave guld. Ikke desto mindre forbliver troen på alkymistens evner intakt gennem hele fortællingen. Astralius er ligeledes ansat som underviser på slottet, hvilket styrker billedet af ham som troværdig. Han underviser Miamaja og Sippe (Anna Marie Nordestgaard) i matema-

tik, og hans magiske evner sættes sammen med en opfattelse af, at han generelt må besidde stor viden om verden og dens indretning. Det viser sig gang på gang til seerens fornøjelse, at Astralius' evner som troldmand er mere eller mindre ubrugelige. De mage forsøg på at fremtrylle guld kommer til at fungere som et komisk element i kalenderens løb. I afsnit 16 opdager også nisserne en opskrift på guld. Den står skrevet på oldmontaniansk, som Mirko heldigvis kan oversætte. Igen er der ingen, der tvivler på opskriftens validitet eller, om det er muligt at producere guld.

Magnum har et laboratorium, og flere gange ser vi, hvordan han forsøger sig som alky-mist med den samme trolddom som Astralius. Ellers besidder nisserne ikke overvældende magiske evner. Deres hjælp og narrestreger udføres på lavpraktisk vis: De bruger hele natten på at hænge julepynt op og flytter rundt på billederne ved fysisk at skubbe til dem. Men de hjælper også menneskene: Valentin bliver fængslet i afsnit 20 til Miamajas og nissernes store fortvivlelse. Allerede dagen efter sætter nisserne en redningsaktion i gang. Mirko får fangevogteren til at falde i søvn ved at putte "slumrevand" i hans ølkrus, mens Magnum løsner Valentins lænker inde fra væggen. Valentin beskriver det selv forundret senere i samme episode: "Lænkerne snoede sig fra hinanden som var de blomsterranker" (*Jul på slottet*, 21:21.08). De små væsner hjælper kongefamilien gennem hele julekalenderen, når de forskellige medlemmer udsættes for fare. Nisserne står dog også bag et af fortællingens største problemer. I et forsøg på at lave guld kommer Fimpe i afsnit 17 til at trylle vinteren væk, og sneen forsvinder pludseligt fra kongeriget. Som et symbol på den aflyste jul er det blevet sommer i hele landet. Heldigvis bringer Fimpe uvidende vinteren tilbage tre dage senere. Der ingen tvivl om, at der er magiske kræfter til stede i julekalenderen. De er alle funderet i videnskab og regelmæssigheder, som er rationelle i den fiktive verden. En af universets egne lovmæssigheder italesættes af Mirko, da han forklarer Fimpe, hvordan "et ganske almindeligt magisk pendul" (*Jul på slottet*, 20:11.07) skal hjælpe med at finde Miamaja, da hele kongeriget tror, at hun er blevet bortført af Valentin.

Julekalenderens eventyrlige verden understreges af stilen. Både kostumer og iscenesættelsen peger på en ekstraordinær fortælling om en usædvanlig hverdag i et kongerige. Specialeffekter som overdimensionerede rekvisitter understøtter nissernes størrelse, et lyrisk sprog bliver brugt på nyskabende vis, og talrige musikalske indslag fastgør *Jul på slottet* i seerens bevidsthed både som julekalender og som klassisk fortælling.

Kostumerne har stor betydning i *Jul på slottet*. For det første fastholder de billedet af eventyrlandet og dets karakterer. Kongen er klædt i en kåbe med hermelin, og selvfølgelig har han sin krone på. Der opstår et komisk element, da han ofte går rundt i ternede tøfler, som han er lige ved at glemme at

tage af, når der er fornemt besøg. Fedorika optræder hele måneden som den skrappe tante og er altid i en grå kjole. Den onde Rabsenfuchs bliver hjulpet på vej af en mørk, bordeaux klædedragt og pandehår, der er friseret ned i panden på en måde, der uundgåeligt ligner djævehorn. Den dejlige prinsesse Miamaja er kendt for sine blonde krøller og lysegrønne

Den skrappe Fedorika, den naive konge og den udspekulerede Rabsenfuchs (DR, 1986).

kjole. Valentin er bogstaveligt talt prinsen på den hvide hest. Det mytiske aspekt understøttes af kostumerne. Nisserne er klædt i klassiske røde farver og spidse huer. Nissefar Magnum har endda et stort rødt skæg, og alle fire nissers tøj ser slidt ud.

Slottet, skoven og slotsgården med ridderturneringer er alle med til at opretholde det helt særlige eventyrunivers. Kongeriget kan beskrives som et imaginært sted, og det opfundne stednavn Montania peger i samme retning. Fortællingen er løsrevet fra konkret tid og rum, hvilket understreges med indledningen: "For længe længe side. Så længe at slet ingen husker det" (*Jul på slottet*, 1:00.13). Derfor kan kongeriget betegnes som et udefinerbart sted og passer ikke til en almindelig stedsdefinition, som man eksempelvis finder hos Tim Cresswell, hvor sted defineres af *beliggenhed*, *baggrund* og *fornemmelse* (Cresswell, 2009, 1). *Jul på slottet* mangler netop beliggenhed, da kongeriget forbliver fiktivt og ikke kan placeres på et kort eller med koordinater. I løbet af måneden får man dog et klart billede af baggrunden og en fornemmelse for stedet ved hjælp af billeder af slottet i introen og de mange udendørsscener. Men slottet, skoven og søen er arketypiske. De passer ind i en hvilken som helst forestilling om et eventyrland og kan måske kun beskrives som en eventyrbaggrund og ikke en konkret

én. Der er historier og følelser knyttet til slottet og selve fortællingen, som styrker fornemmelsen.

Indtil flere gange er det blevet beskrevet, at Danmark går i lyrisk koma i 1986 (Sahl, 2013, 338). Der har længe været en tendens til at inkorporere finurlige talemåder i tv-julekalenderen. Men replikkerne i *Jul på slottet* adskiller sig markant fra den daglige og tidstypiske tale. De er lyriske og leder tankerne hen på både eventyr og svundne romantiske tider:

Kongen: Hør jomfru Sippe, hvor er prinsessen?

Sippe: Prinsessen lader hilse Herre Konge.

Kongen: Lader hilse, hvad skal det mene? Er hun ikke opstået?

Sippe: Jo da! Siden længe Herre Konge.

Fedorika: Lader hilse og sige hvilket?

Sippe: At prinsessen ikke kommer ned just nu.

Kongen: Hører du, Fedorika? Prinsessen kommer ikke ned just nu. Man forskaffer hende et godt parti. En prins af blodet! Og straks bliver den lille spidsjomfru storagtig og lader melde, at hun ikke kommer ned til morgenkost just nu! Hvornår tør man da få at håbe at se jomfruen? (*Jul på slottet*, 11:03.34).

Samtalen viser kongens bekymring for Miamaja, men som seer skal man anstrenge sig for at forstå dialogens indhold til fulde. De talrige lyriskprægede samtaler og replikker giver alle en følelse af, at der i denne julekalender foregår noget ud over det sædvanlige. Hverdagen er tilsidesat til fordel for et ægte eventyr i så høj grad, at selv morgenmadssituationen ovenfor gøres til en fremførelse af et stykke drama med sans for detaljen. Sidst i perioden fører både nisserne i *Nissebanden i Grønland* og *Skibet i Skilteskoven* opgaven videre med knudrede og dobbelte sætninger som "Den kommer, når den kommer, så kommer den!" (*Skibet i Skilteskoven*, 18:05.21).

Passende for resten af perioden indeholder *Jul på slottet* musikalske indslag. Også her tager de form som musicalnumre, hvor handlingen afbrydes med et koordineret musiknummer med sang og dans. Meget lig *Jul i Gammelby* er musicalindslagene forbeholdt enkelte karakterer, her nisserne og i et enkelt tilfælde Astralius. Sange som "Decembersang", "Drillesang", "Morgensang" og "Alkymistsang" er parafraserende for handlingen og iscenesættes forskelligt. Til tider indgår de som en del af et afsnits handling, og andre gange er de nærmere et afbræk fra den. Både nisser og Astralius optræder tydeligvis til fordel for kameraet og publikum. De synger, danser og overskrider de vante rammer for julekalenderfortællingen.

Indslagene virker dog knapt så umulige, da hele universet også er det. Fælles for sangene er, at de introduceres i en passende kontekst og senere har mulighed for at blive brugt som pause. Denne tendens er gældende i hele perioden, hvor antallet af sange også vokser. Den musikalske dimension ses yderligere, da hver karakter er tilknyttet et auditivt tema, der afspejler dennes egenskaber og rolle i den overordnede handling.

Astralius synger om guld og performer åbenlyst (DR, 1986).

Semantisk kan *Jul på slottet* noget helt særligt med sit eventyrlige univers og lyriske replikker, som hverken er set før eller siden. Men julekalenderen indeholder ligeledes mange af de samme elementer som andre i perioden. *Jul på slottet* viderefører idéen fra 1979 om et stort cast af rigtige skuespillere. Nisserne er gennemgående som mytiske elementer, der akkompagnerer en ægte julestemning. Sammen med musicallignende indslag i hvert afsnit og en klart defineret mission er der ingen tvivl om, at tv-julekalenderen moderniseres, finder sin form og gør det godt. *Jul på slottet* er en videreførelse af periodens tendenser, men tilbyder også noget nyt.

Jul på slottet er en lang føljeton med en multiplotstruktur. Episodelængden strækker sig mellem 18 og 26 minutter og manifesterer tendensen med de længere afsnit. Den varierende episodelængde kan hænge sammen DR's monopol og frie råderum i forhold til timeslots, som også ses i store dramaproduktioner som *Matador* (1978-1982) (Bondebjerg, 2012, 127). Episoderne er endnu klart adskilte, hvilket blandt andet er hjulpet på vej af resuméet i begyndelsen. Der er få føljetonbuer, og det er hermed episodebuerne, der dominerer. Ridderturneringen varer eksempelvis hele den 19. december, og dansesemester Van Dango (Jens Østerholm) underviser hoffet i menuet i afsnit 14. Føljetonbuerne er med en enkelt undtagelse af kortere varighed og strækker sig som regel ikke over mere end tre afsnit. Sommerperioden varer fra afsnit 17's slutning til midten af afsnit 20, og Miamaja låser sig inde på sit værelse den 11. og 12. december. Det er nødvendigt at se hvert afsnit kronologisk for at kunne følge med i handlingen. Afsløringen af Valentin som prinsen af Montania giver kun mening, hvis man har fulgt med hele måneden og forstået forholdet mellem ham og Miamaja og de forskellige politiske

problemer. Der bliver henvist til hans virkelig identitet gennem hele kalenderen, hvilket fastholder mystikken forbundet med den lange føljetonbue og hele kalenderens gådeformel. Store dele af fortællertiden bliver brugt på at redde kongeriget og opklare, hvem Valentin egentlig er. Men der er også plads til lettere plot, der især kan karakteriseres som scenebuer. Kongen bruger forholdsvis lang tid på at kommandere med billederne, som nisserne i virkeligheden flytter på. Han tror, at han kan manipulere med dem og bruger dyrebar tid på at vise Fedorika og Wiessenwass sine nyfundne evner i stedet for at finde en løsning på kongerigets store problemer. Scenen kan både tjene som comic-relief for og en henvendelse til de yngre seere, som måske ikke forstår den overordnede handling. For de ældre er scenebuen underholdende, da den understreger, at kongen er naiv og overraskende let at distrahere i krisetider.

Jul på slottet er nærmere en seriel julefortælling frem for en nedtælling til juleaften. Dog understreges julens komme, når nisserne synger "Det er dagen før dagen før dagen, du ved" (*Jul på slottet*, 2:19.19). *Jul på slottet* er tilmed den første julekalender, der indeholder en kort opsummering ved hver episodes begyndelse. Dette kan skyldes det øgede antal handlingstråde og muligvis et ønske om at tage mere hensyn til seeren.

Jul på slottet sendes i 1986 på DR som årets eneste julekalender. Miehe-Renard har sammen med Finn Henriksen skrevet manuskriptet, og serien er instrueret af sidstnævnte. *Jul på slottet* viderefører brugen af voksenskuespillere med blandt andre Morten Grunwald, der allerede er etableret med folkekære roller i blandt andet *Olsen-banden*-filmene. Henriksen selv har arbejdet med flere af filmene om *Olsen-banden* og mange andre danske film som klipper og forfatter. Det er tydeligt, at julekalendergenren nu medfører høje ambitioner i produktionen og trækker på etablerede og dygtige folk. Det kan ses i julekalenderens store budget på 13 millioner (Nielsen, 1989, 17). Dog er Miehe-Renard på dette tidspunkt helt ny ligesom de to nyuddannede skuespillere Hanne Steensgaard og Jens Zacho Böye. Kombinationen af erfaring og nyt talent bliver her en kvalitet.

På baggrund af anmeldelser og interviews med folkene bag må det formodes, at julekalenderen bliver modtaget overordentligt godt af brede dele af befolkningen. Dette stemmer overens med DR's valg om at genudsende den hele tre gange, hvilket peger på, at kanalen også selv endnu kan se en kvalitet i julekalenderen. På DVD-omslaget fra 2005 beskriver DR Multimedie den selv som "Danmarks bedste julekalender. Et rigtigt juleeventyr med nisser, prinser og prinsesser" (DBC Medier, 2005). Ydermere er det en cadeau til den aldrende julekalender, at DR Ramasjang i 2013 står for den tredje genudsendelse til en yngre målgruppe end

først tiltænkt. Denne gang er det Shane Brox, som viser *Jul på slottet*. Dette kan udtrykke et ønske om at fastlåse de tidlige julefortællinger i den danske julekalendererindring. I dag er kalenderen nok mere en børnefortælling frem for et drama for hele familien, hvilket Bonanzas egen kategorisering "Dramatik for børn" også påpeger (DR Bonanza u.å.).

Da *Jul på slottet* er udsendt under monopoltiden, må det formodes, at alle seere i perioden har haft den som en fælles referenceramme. Det er umuligt at finde et præcist seertal fra perioden, men genudsendelsen allerede i 1991 understreger en popularitet, der er svær at komme udenom. Selv anden genudsendelse i 1998 kan trække 804.000 seere i gennemsnit og slår nyere julekalendere som *Jul på Kronborgs*, *Absalons hemmeligheds* og *Den anden verdens* førstegangsudsendelser. I 1998 roser *Politikens* Thomas Harder gensynet:

Forældrene har moret sig over den begavede dialog og de indforståede vitser. Men først og fremmest har vi glædet os over gensynet med en børneproduktion, hvor man i den grad ikke taler ned til børnene, men har satset usædvanligt meget på at gøre dragter og kulisser realistiske, scenerierne store og sproget finurligt gammeldags (Iskov, 2012d).

Populariteten bliver slået fast, idet DR i 2000 vælger at lave *Jul på Kronborg* med tydelig inspiration fra 1986. Julekalenderen lever ikke op til forgængeren og kritiseres af blandt andre Sørine Godtfredsen for at mangle "den charme og stilfærdige poesi, der i sin tid kendetegnede 'Jul på Slottet'" (Iskov, 2012d). Senere julekalendere hos TV 2 som *Ludvig og julemanden* og *Tinkas juleeventyr* bruger også slottet som ramme.

5.2.4 Fortællinger om nisser – nu også på TV 2

Perioden er præget af fortællinger om nisser og mennesker, som lever i ét og samme univers. Med Nissebanden i 1984 og 1989 bevæger julekalenderen sig dog i en anden retning end *Jul på slottet* og sætter nisserne i centrum for handlingen og gør dem mere menneskelige i naturlig størrelse. I stor kontrast til eventyrfortællingen befinder seeren sig her i selskab med banden i den danske provinsby Holme-Olstrup. I den første fortælling danner byen ramme for jagten på julemandens gode humør, som efter flere ugers forventningsopbygning blot viser sig at være en hule med et juletræ. Mere spændende bliver det i seerfavoritten *Nissebanden i Grønland*, som flytter store dele af handlingen til indlandsisen, men beholder Holme-Olstrup som fast og genkendeligt holdepunkt for seeren. Her huserer den kiksede skurk Fiffig Jørgensen, der sætter sig for at få selveste julemanden til at flytte til byen i et forsøg på at øge turis-

men og gøre Holme-Olstrup til "en plet på verdensatlasset" (*Nissebanden i Grønland*, 2:12.28). Modsætningsforholdet til *Jul på slottet* understreges af den generelle iscenesættelse i begge historier om nisserne. Hverdagsdanmark og eventyrslot peger i to forskellige stilistiske retninger, men forenes af julestemningen og missionen centreret herom. Både *Nissebanden* og *Nissebanden i Grønland* spiller på andre humoristiske elementer end *Jul på slottet*. De to første er så at sige mere fjollede, og alle nisserne besidder Fimpes mange barnlige kvaliteter og væremåder, som Agger også bemærker: "They incarnate the magic of Christmas – and if there are no child actors, conveniently the point of view of the child. In DR's popular *Nissebanden* [...] the adult actors playing elves behave like children, thus inviting the audience to laugh at their obvious childishness" (Agger, 2013, 272). Selv Fiffig Jørgensen er svær at tage alvorligt som skurk med den overdrevne dialekt og evige problemer med hustruen Fru Fiffig Jørgensen. Udover funktionen som antagonist deler han næsten ingen ligheder med den udspekulerede Rabsenfuchs. Han viser sig endda at få samvittighedskvaler og skifter side, hvilket videreføres i den tredje fortælling om *Nissebanden* mange år senere.

I perioden findes også mindre kendte julekalendere som *Torvet* og *Cirkus Julius* fra DR samt *Jul i Juleland* fra TV 2. Kun *Torvet* er genudsendt, og ingen af de andre møder særligt rosende kritik. *Berlingske Tidendes* Marie Louise Kjældbye skriver blandt andet om *Jul i Juleland*.

TV 2 har satset netop på den kommunale intrige om at skabe et syntetisk juleland ud af Skilteskoven. Som om noget kunne være meget mere syntetisk end den syngende glimmerfe, eller Otto Brandenburgs sømand i discountkulisser. Når skoven allerede fnitrer ad plasticsne og statisk elektricitet, er der ikke meget naturidyl at ødelægge. Og så kan selv Kurt Ravns fortryllende sentimentale juleballade ikke redde historien hjem (Iskov, 2015a).

Den dårlige modtagelse kan have været medvirkende til at sende seerne i armene på samme års genudsendelse af *Nissebanden i Grønland* og hjulpet på dens flotte seertal.

Jul i Gammelby starter den senere meget faste tradition med børn i hovedrollerne og byder som den første nisser i menneskeskikkelse velkommen i fortællingerne. Hen mod slutningen af fasen sker noget interessant med TV 2's indtræden på julekalenderscenen. *Skibet i Skilteskoven* og *Jul i Juleland* kan ses som TV 2's korte etablering. Førstnævnte er kanalens mest succesfulde familie-julekalender i perioden baseret på seertal og anmeldelser (Bilag A). Den konkrete opgave, nissekollektivet i kælderens, deres sjove replikker og de mange sange trækker alle tråde tilbage til *Jul på slottet* og til dels *Jul i Gammelby*. TV 2 fastholder således traditi-

onerne fra DR og efterlever tendenserne i forhold til nissernes størrelse, udseende og funktion. Med nissernes introduktion kommer også en julestemning, der skal vise sig at være svær at skille sig af med igen. *Jul på slottet* fastslår stemningen, *Nissebanden i Grønland* viderefører den, og *Skibet i skilteskoven* ledsager den lige til periodens sidste år.

De mange populære tv-julekalendere bevidner, at det for det meste går godt, når DR forsøger sig med noget nyt, hvilket Nissebandens tur til Grønland cementerer. Som periodens altoverskyggende fællesnævner står, at dukkerne fra tidligere tiders tv-julekalendere er væk. De forbliver borte i resten af familiejulekalenderens historie. Castet, der nu udelukkende består af mennesker, bevirker, at julekalenderen bliver lettere at relatere til for seerne. Den kan betragtes som en form for etableringsfase med mange forskellige eksperimenter – nogle mere vellykkede end andre. Der er ingen tvivl om, at DR igangsætter den moderne julekalender i så høj grad, at TV 2 er nødsaget til også at prøve genren af og sende en julekalender kort efter kanalens indtræden i mediesystemet. *Skibet i Skilteskoven* finder formen og afslutter den kortvarige etablering hos TV 2, som herfra efterlever de høje standarder sat af DR1 – særligt en vis ungnisse indskriver sig i danskernes jul.

5.3 1994-2002 TV 2's dominans

5.3.1 Alletiders nybrud – parallelle verdner, primetime og popularitet

Alletiders jul er titlen på TV 2's nye tv-julekalender i 1994, og den bliver frontløber for den danske tv-julekalenders tredje periode, som strækker sig frem til år 2002. *Alletiders jul* er en nyskabende og lærerig julefortælling for hele familien om nisser og mennesker, hvilket fortællerstemmen introducerer således den 1. december 1994:

Inde midt i Dronningens København ligger en stor gammel bygning. Der har Danmarks Rigsarkiv til huse [...] Vil man vide noget om Danmarks historie, er det her i Rigsarkivet, man skal kigge. Man kan for eksempel tale med rigsarkivaren. Han hedder Bertramsen, og ingen ved bedre end han, hvor alle de mange bøger står. Det vil sige, der er nu også en anden, som kender arkivet så godt som sin egen hue. Han hedder Guttenborg, og han er en nisse (*Alletiders jul*, 1:01.06).

Julekalenderen foregår dette år i to parallelle verdner, som er mere adskilte end det var tilfældet i *Jul i Gammelby* og *Jul på slottet*: På kontoret får Bertramsen sekretæren, Josefine, som viser sig at være hans datter. De får af selveste Dronningen stillet til opgave at skrive en rap-

port om den danske jul. På den anden side af arkivet får Guttenborg i nissebo tildelt lærlingen, Pyrus, som tror han er kommet til "ris-arkivet". Han tryller med en forkert remse julen ud af alle bøger, og den forsvinder fra alles bevidsthed. Pigen Freja falder også ud af en af bøgerne, og det er nu nissernes opgave at finde frem til, hvor i julen, hun hører til. Guttenborg og Pyrus skal gennemgå julen fra ende til anden ligesom Bertramsen og Josefine, hvis arbejde nu kompliceres.

Handlingen i *Alletiders jul* har større konsekvenser end tidligere set. Det er ikke længere et konkret problem, som skal løses, men derimod en abstrakt mission, som både nisserne og menneskene i Rigsarkivet skal udføre. Julen skal ganske enkelt reddes fra at gå tabt i alles bevidsthed, og Freja forsvinder, hvis ikke hun får sin identitet tilbage. Løsningen på begge problemer er en mytisk og historisk gennemgang af julen, og julekalenderen indeholder på skel-sættende vis et tydeligt undervisningsaspekt. Både børn og voksne lærer i *Alletiders jul* om julens mytiske ophav, historiske udvikling og nyere betydning. Pyrus og Guttenborg rejser hver dag ind i en bog eller henter en historisk person ud fra selvsamme, hvilket til sammen fører julen tilbage til bøgerne og alles erindring og ikke mindst gør seeren opmærksom på julens vigtighed.

Tidens tekniske formåen taget i betragtning stiger brugen af visuelle- og specialeffekter i *Alletiders jul*. Nisserne er små væsner på højde med arkivets bøger og går menneskene til skinnebenene. Derfor er julekalenderen præget af nybrydende iscenesættelser, bagprojektioner og effekter, som understreger størrelsesforholdet og muliggør nissernes bevægelse inde i arkivet og bøgerne.

I kortlægningen af julens oprindelse i små kapitler er *Alletiders jul* mere seriel, end det tidligere er tilfældet i den danske tv-julekalender, og fortællertiden bruges på at opklare julens forsvinden. Hvert afsnit er kendetegnet ved en tydelig dagsrytme, hvor én del af julen falder på plads hver dag. Det giver til sidst en samlet forståelse af højtiden, hvilken er fortællingens overordnede plot. Flere handlingstråde strækker sig ydermere over flere dage og forbinder forskellige episoder til hinanden. Serialiteten er som noget nyt tydeligere og mere indviklet end i de forgangne perioder.

Med *Alletiders jul* sendes familie-julekalenderen for første gang nogensinde i primetime klokken 20.00, og det er en banebrydende tendens, som stadig gør sig gældende i dag. Tidspunktet peger på et ønske om at tiltrække hele familien og nationen. Netop den forventning efterlever *Alletiders jul*. Julekalenderen bliver i gennemsnit set af ikke mindre end 1.382.000

seere, hvilket gør den til den meste sete familiejulekalender i Gallups tv-metermåling (Bilag D). *Alletiders jul* står altså tilbage som noget helt særligt i genren. Den er et "constituent and representative example of renewal" (Agger, 2013, 269), som Agger påpeger i sin beskrivelse af *Alletiders jul* som pioner for variation i den danske tv-julekalendertradition (Agger, 2013, 269).

5.3.2 Perioden kort – vækst og tendenser

Perioden 1994-2002 har titlen TV 2's dominans og indeholder følgende familiejulekalendere på DR1 og TV 2: *Alletiders jul* (1994, TV 2), *Alletiders nisse* (1995, TV 2), *Hallo, det er jul!* (1995, DR1), *Bamses julerejse* (1996, DR1), *Krummernes jul* (1996, TV 2), *Den hemmelige tunnel* (1997, DR1), *Alletiders julemand* (1997, TV 2), *Brødrene Mortensens jul* (1998, TV 2), *Olsenbandens første kup* (1999, TV 2), *Jul på Kronborg* (2000, DR1) og *Pyrus i alletiders eventyr* (2000, TV 2). Hos begge afsendere er indflydelsen fra *Alletiders jul* tydelig at spore både tematisk, strukturelt og produktionsmæssigt.

Det semantiske aspekt af perioden er først og fremmest karakteriseret ved et generelt tema om troen på julen hos både børn og voksne, hvor en vilje til at tro på højtidens traditioner, værdier og figurer udelukkende tilvejebringer positive effekter. Børn over hele verden har mistet troen på julemanden i *Krummernes jul*, og Krumme må derfor bevise, at julemanden findes. I en bred skare af skeptiske karakterer overgiver Krumme sig som den eneste til troen på julemanden, og det giver ham flere sociale problemer med klassekammeraterne, der mener, at han er barnlig. Krumme sejrer, og alle sender nu breve til julemanden. Julen er reddet, og Krumme opnår respekt hos både familie og venner. *Krummernes jul* understreger således julens samlende funktion, idet troen på julemanden løser konflikterne karaktererne i mellem. Her er det karakteristisk for perioden, at skurken er repræsenteret i den småkriminelle juletræssælger Bent. Han hader julen og vil ødelægge den for alle.

Også *Brødrene Mortensens jul* tematiserer troen på julen og overgangen fra barn til voksen. 13-årige Wilhelm er forelsket i servitricen Hanne fra den lokale kaffebar, og da hun afviser ham med den begrundelse, at han ikke er "helt stor nok" (*Brødrene Mortensens jul*, 1:09.49), beslutter Wilhelm sig for at blive julehader og forkaste alle af højtidens barnlige traditioner. Lillebroren Hugo prøver med hemmelige breve fra en opdigtet julenisse at bringe julehumøret tilbage til Wilhelm. I løbet af december udfordres Wilhelm konstant til at stilling til, om JN virkelig findes. Han opgiver aldrig jagten på den mystiske nisse, som viser sig at væ-

re til i virkeligheden. Troen på jul får igen en forenende funktion: Brødrene fra Muligvisvej kommer hinanden nær og deler nu en helt særlig oplevelse.

Det genkomne tema om, hvorvidt julens mytiske figurer er til stede bæres af Todorovs tøven. Det er en generel tendens i tv-julekalenderne i denne periode, at en tvivlstilstand opretholdes langt i fortællingen. I de fleste tilfælde gøres seeren sågar opmærksom på julekalenderens mytiske og overnaturlige dimension i afslutningen, hvor han eller hun fordres til at genoverveje hændelserne. I *Krummernes jul* lyder Krummes afslutningsreplik i skolens krybbebspil: "Måske er det virkelighed. Måske er det magi. Men en ting er ganske sikkert, jeg laver kun nisseri (*Krummernes jul*, 24:6.57). I *Brødrene Mortensens jul* afslutter Hugo det 24. afsnit med replikken: "Wilhelm, der er ingen, som vil tro på os" (*Brødrene Mortensens jul*, 24:16.35).

Det er ikke kun en tøven, som julekalenderen inddrager fra fantasyuniverset. Parallelle verdner er ligeledes et kendetegn. Disse er markant mere adskilte end tidligere. Pyrus' fortællingerne, *Krummernes jul*, *Den hemmelige tunnel* og *Jul på Kronborg* indeholder to forskellige verdner adskilt af en form for portal, hvorfor julekalenderne i denne periode overvejende trækker på low fantasy.

Det er et essentielt kendetegn for perioden, at julen fylder meget i kalendernes indhold, og også hyggen tilknyttet årstiden er et væsentligt element. På forskellige måder iscenesættes julens fællesskab i både kernefamilier og venskaber, og traditioner som luciaoptog, pakkekalendarer, krybbebspil og adventssøndage bibringer en hyggelig stemning hos seeren. At det tematiske aspekt præges af en juletro og -stemning underbygges ydermere af en anden tydelig tendens i perioden: Nisser i alle størrelser dominerer karakterlisterne. Kun *Olsen-bandens første kup* har som den eneste i perioden slet ingen nisser. Det tætteste den kommer på den mytiske figur er i de voksnes udklædning som julemand. Fra og med *Krummernes jul* i 1996 begynder en ny strømning, hvor børn for alvor optræder på rollelisten og endda indtager hovedrollerne i så godt som alle efterfølgende tv-julekalendere på begge kanaler.

Julestemningen findes også i periodens musikalske aspekt, som må siges at være større end nogensinde. Julekalenderne indeholder hver en til to sange per afsnit, og indholdet handler ofte om jul. Pyrus' karismatiske "Cool jul", sangen om "Stella og Nova" og Kaffe Hannes "En dag i december" er alle hyggelige julesange, som stadig præger decembers playlister i dag (Jørgensen, u.å.). Fællesnævneren for dem er, at de i de pågældende julekalendere fremføres som musicalnumre. Karakterne bryder pludselig ud i perfekt sang og optræder desuden med, hvad der ligner en indøvet danserutine. Selv iscenesættelsen ændrer sig til noget helt andet.

Musikken i perioden peger således på tv-julekalenderen som en umulig genre. Sangene transcenderer virkeligheden og tilbyder, ligesom de mange fantasyelementer, seeren en eskapisme (Cohan, 2002, 4). Ved siden af de mange sange, som findes i selve handlingen, tilhører en titelsekvens hver enkelt julekalender. Disse konnoterer ligeledes julehygge og består efter kalenderens premiere som velkendte julesange. Det er tilfældet med "Alletiders jul", "Jul i Krummeland" og "Muligvisvej".

Juletemaet er således den største fællesnævner for perioden, og det manifesteres i de forskellige afslutninger, hvor der et særligt fokus på, at julen bliver god trods de udfordringer, som måtte være undervejs. Årsrytmen italesættes, og det bliver altid jul, hvilket julemor lettet udtaler i *Krummernes jul*: "Så blev det alligevel og atter igen jul" (*Krummernes jul*, 24:10.15).

Det undervisningsaspekt som introduceres i *Alletiders jul* videreføres i hele perioden og bliver en tydelig tendens. De efterfølgende Pyrus-kalendere lærer seeren om myterne om nissen, julemanden og diverse eventyr. *Brødrene Mortensens jul* tager publikum med tilbage til 1950'erne og giver børn og voksne et indblik i en tidligere måde at fejre højtiden på. Det samme gør *Hallo, det er jul!*, som fortsætter historien fra *Jul i Gammelby*. *Jul på Kronborg* er formidlende om både litterære karakterer som Hamlet, sagnfigurer som Holger Danske og Danmarks historie, hvor især forholdet til Sverige italesættes.

I kraft af nissernes tilstedeværelse indeholder alle af periodens julekalendere en større mængde af magi, end det tidligere var tilfældet. Nisserne kan trylle ved hjælp af blandt andet remser og knipseri. Desuden kan de og julemanden flyve henover himlen. At brugen af magi stiger i begyndelsen af 1990'erne hænger uløseligt sammen med en teknologisk udvikling, hvor muligheden for at benytte visuelle og specialeffekter i en mere integreret forstand udvikler sig (Grodal, 1997, 6-7). Nissernes trylleri tydeliggøres nu af lysende og glitrende visuelle samt susende auditive effekter, som alle er tilføjet i postproduktionen. Ved hjælp af bagprojektion kan små nisser nu optræde sammen med mennesker i normalstørrelse i en og samme indstilling, og julemanden kan parkere kanen midt på himlen ved siden af en altan på første sal. Jo længere perioden forløber, des mere præger de forskellige effekter indholdet. Det ses især i periodens to sidste julekalendere. DR forsøger i 2000 i *Jul på Kronborg* i så høj en grad at inddrage visuelle effekter, at selv Holger Danske gøres levende og rent digitalt fjernes fra sin faste plads i kasematterne. Selve Kronborg forsvinder sågar også fra Helsingør, så kun fundamentet står tilbage i totalbilledet. Også TV 2 udvider udtrykket i *Pyrus i alletiders eventyr* fra samme år ved at give eventyrenes verden en ekstra dimension, bogstavligt talt. Her

skal seeren nu sidde med 3D-briller hjemme i stuerne for at opnå den fulde oplevelse af årets julekalender.

De generelle syntaktiske tendenser i perioden har også et tydeligt afsæt i strukturen fra *Alletiders jul*. De fleste afsnit varer mellem 20-30 minutter, hvori omkring 15 minutter er reel handling, mens det resterende består som musikalske indslag. Der er tid og plads til variation i de 15 minutter, hvilket ses i jule-

Kronborg forsvinder i *Jul på Kronborg* (DR1, 2000) og Pyrus ligeså i *Pyrus i alletiders eventyr*, hvor nissehuen i hjørnet indikerer, at seeren skal påføre 3D-brillen (TV 2, 2000).

kalendernes forskellige handlings-tråde. Fælles for perioden er, at alle julekalenderne indeholder klart adskilte afsnit bestemt af en dagsrytme. Episodebuerne betegner stadig de enkelte dage. I *Pyrus i alletiders eventyr* består episodebuen som dagens eventyr. Det hører ydermere med til perioden, at serialiteten stiger og nærmer sig den traditionelle tv-serie. Ved siden af de tydeligt optegnede episodebuer, indeholder alle fortællingerne handlingstråde, som strækker sig over flere afsnit. Det tager blandt andet Bamse, Kylling og Ælling hele 13 afsnit at forberede rejsen mod julemandens land i *Bamses julerejse*. I *Alletiders jul* er seriebuen karakteriseret ved Bertramsens opgave om at kortlægge julens historie, og rapporten bliver først afleveret den 24. december. Men også andre plot forløber over næsten hele kalenderen. Det gælder blandt andet udviklingen af Romeo og Julies teenage-forhold i *Jul på Kronborg*. Tilsammen påpeger det, at serialiteten i perioden bliver mere omfangsrig en tidligere set: Ved siden af den overordnede mission udspiller sig forskellige karakterudviklinger.

Pragmatisk præger forskellige tendenser perioden. For det første stiger udbuddet af familiejulekalender gevaldigt, da TV 2 efter de blot to etableringsår indtager rollen som den førende kanal på området. Den kommercielle kanal er overlegen både hvad angår produktion og modtagelse. TV 2 sender intet mindre end syv nye familiejulekalendere, hvilket er meget i

forhold til DR1, som sender fire i løbet af periodens ni år ved siden af seks genudsendelser. I takt med at udbuddet stiger, vokser målgruppen. Genren er i vækst og bliver mere alsidig og seerne kan nu vælge, hvad de helst vil se. 1996 er et godt eksempel herpå. TV 2's *Krummernes jul* indeholder en uhyggeformel, som kan ekskludere yngre børn, som i stedet trygt kan følge med i DR's *Bamses julerejse*.

For det andet betyder det samtidigt, at en konkurrence mellem de to kanaler skærpes, og den satser TV 2 stærkt på at vinde. Kanalen lader Miehe-Renard forfatte og instruere de fire julekalendere om Pyrus og trækker på en stor ekspertise fra den tidligere periode. Efter TV 2's seersucceser om Pyrus i 1994 og 1995, er det tydeligt, at DR forsøger at ramme de yngre børn med *Bamses julerejse* og genudsendelser af *Jullerup Færgeby* i 1997, *Jul på slottet* i 1998, *Bamses julerejse* i 1999, *Nissebanden* i 2001 og *Nissebanden i Grønland* i 2002. Hos TV 2 er det kun tale om genudsendelser i periodens sidste to år, og her er det interessant, at valgene falder på *Krummernes jul* og *Brødrene Mortensens jul* henholdsvis tre og fire år efter premiererne. Ingen af dem er efterfølgende blevet yderligere genudsendt – måske fordi modtagelse af reprisen ikke levede op til førstegangsgenudsendelsen (Bilag D), og/eller at seeren har anskaffet sig VHS- eller DVD-udgivelsen.

For det tredje er det en tydelig tendens, at tv-julekalenderne fra 1994-2002 tilsammen har opnået høje seertal i Gallups tv-metermåling. Faktisk er *Alletiders jul*, *Alletiders nisse*, *Krummernes jul*, *Brødrene Mortensens jul* og *Pyrus i alletiders eventyr* fra TV 2 alle at finde i top ti over de mest sete familie-julekalendere, mens kun DR's genudsendelse af *Nissebanden i Grønland* i 1993 er på samme liste. For det fjerde etableres i denne periode et fast sendetidspunkt for årets nye familie-julekalender på begge hovedkanaler. TV 2 sender i primetime klokken 20.00, mens DR holder sig til det traditionelle tidspunkt for børnefjernsyn og hovedsageligt viser julekalenderen klokken 18.00.

5.3.3 Pyrus gør det igen – *Alletiders nisse*

I 1995 følger TV 2 op på *Alletiders jul* og sender anden ud af i alt fire tv-julekalendere om livet i Danmarks Rigsarkiv. Denne gang er titlen *Alletiders nisse*, og undervisningsemnet er igen klart:

Hvor stammer nisser egentlig fra? Hvordan er nisser blevet til det, de er i dag? Hvad vil nisser udvikle sig til at blive? Hvilken betydning har nisser haft gennem tiden? Hvilken betydning har nisser i dag? Hvilken betydning får nis-

ser? Eller hvilken betydning bør nisser få? Og er der overhovedet brug for nisser? (*Alletiders nisse*, 1:30.22).

Således forklarer Gyldengrød (Paul Hüttel) formålet med den skriftlige rapport, som Pyrus (Jan Linnebjerg) får af Nisseversitetet den 1. december. Han skal i løbet af julen besvare det store spørgsmål: Hvad er en nisse? Og han skal samarbejde med sin pligtopfyldende klassekammerat, Kandis (Christiane Bjørk Nielsen), som flytter ind i nissebo denne december. På den anden side af arkivet er it-eksperten, Uffe Spage Andersen (Steen Stig Lommer), til Bertramsen (Jesper Klein) og Josefines (Jeanne Boel) store irritation blevet ansat for at modernisere og rationalisere arbejdsmetoderne i den gamle bygning. Det vil koste Josefine jobbet, så far og datter er nødsaget til at komme med et epokegørende forskningsprojekt for at redde både arkivet og Josefine. De beslutter sig for at bevise, at nisser er til, da det er en umulig opgave for en computer. De to parallelle verdner forbindes således af et overordnet emne om nissens historie, dog med to forskellige formål – nøjagtigt som seeren kender det fra *Alletiders jul*.

I modsætning til de andre julekalendere om Pyrus er opgaven i *Alletiders nisse* ikke pålagt af Kongehuset. Den igangsættes snarere af julekalenderens to nye karakterer, Kandis og Uffe, som bryder de vante rammer fra *Alletiders jul*. Kandis indfører sund kost og motion og tvinger Gyldengrød og Pyrus til bedre hygiejne. Uffe ombygger kontoret, indfører teknologi og udfordrer Bertramsen med diverse lister. Han holder hverken jul eller tror på nisser, og det skaber flere uoverensstemmelser med Josefine. Begge karakterer tilbyder handlingen en ekstra føljetonbue, og denne vedligeholdes i særdeleshed af deres romancer til Pyrus og Josefine. Uffe bliver ydermere antagonist i fortællingen, da han repræsenterer nedlæggelse af arkivet og en negativ holdning til jul.

Den helt særlige julestemning fra *Alletiders jul* fortsætter i efterfølgeren. Som seer genkender man den karismatiske fortællerstemme, som på traditionel vis indleder hvert afsnit i en voice-over til et totalbillede af Rigsarkivet i en snefuld og mørk vintertid. Billedet af den store bygning i de kolde og mørke nuancer forbindes efterhånden med en "alletiders" fortælling, og julestemningen er sikret. Med nissen i centrum for handlingen, er tematiseringen af jul igen essentiel.

Julekalenderen har et mytisk afsæt i nissefiguren, og tager seeren med tilbage til de tidligste beretninger om vætterne og fører dem videre i mere folkelige fortællinger for til sidst at

tilbyde et fremtidigt syn på nissens udvikling. Den 4. december rejser nisserne ind i Biblen, og kommer til Paradisets Have for at undersøge nissens tilstedeværelse dér. I de efterfølgende afsnit kortlægger Pyrus, Gyldengrød og Kandis, hvordan nissen har udviklet sig fra at være årmand i en islandsk saga (afsnit 5), til gårbo i en fortælling fra 1539 (afsnit 7), og senere til drillepinden Nis (afsnit 8). Herfra går turen til mere folkekære julesange og -fortællinger som eksempelvis *Nøddebo Præstegård* (afsnit 11), "En lille nisse rejste" (afsnit 12), *Peters Jul* (afsnit 14), "På loftet sidder nissen" (afsnit 15) og *Far til fire i byen* (afsnit 18). Senere fører rejsen nisserne til historien om Skepticon og det mere moderne tegneserie-medie (afsnit 19). Den 24. december inddrages en dystopisk fortælling om, at konsekvensen af at bevise nissens eksistens fjerner det mytiske aspekt og på ødelæggende vis kommercieltiserer julen. Handlingen tager dermed udgangspunkt i velkendte myter, men disse ændres, omskrives og fornyes med nissernes indtræden. Pyrus kommer på denne vis til at påvirke de forskellige historier og indskrifter til tider rent fiktivt nissen i myterne og danmarkshistorien.

Alletiders nisse fremhæver et budskab om at bevare traditionerne og holde myterne i live. Det tydeliggøres i modsætningsforholdet mellem de etablerede og nye karakterer. Seeren kender allerede Bertramsen, Josefine, Pyrus og Gyldengrød. Også rutinerne i arkivet er velkendte: Bertramsen har sine vanlige og ofte udskudte morgenritualer og arbejder langsomt, og også Pyrus og Gyldengrød hygger sig med arbejdet i nissebo i hver sin rolle. Både Kandis og Uffe udfordrer traditioner og foreslår forskellige ændringer. Begge tilpasser de sig dog gradvist livet i arkivet, men det lykkes dem også at indføre nye tiltag som motion og computerbrug. Med inddragelse af to nye karakterer består julekalenderen altså som en kombination af traditioner og fornyelse, hvilket Agger så i Pyrus-karakteren i *Alletiders jul*:

Pyrus appears to promote the renewal of traditions. His song 'Cool Jul' advocates the modernization of Christmas in the form of contemporary music, movement, colours. But Pyrus is himself an incarnation of tradition: He loves all the ingredients of an old-fashioned Christmas, especially the obligatory rice pudding for elves (Agger, 2013, 274).

Alletiders nisse gentager åbenlyst elementer fra *Alletiders jul*, og det skaber en genkendelsens glæde hos seeren. Man kender universet på forhånd, og gentagne replikker som "Stempel og blækklut!" og "Halli hallo og lige et øjeblik" kan nærmest ikke undværes. Det samme gøre sig gældende for trylleremserne, hvor især "Anorium stellarium

quisitus kalوريوس acceleratum
desselaratum BUUM!" (*Alletid-
ders nisse*, 13:11.19) manife-
sterer Pyrus-kalendernes
væsentligste element: rejsen
ind i historien.

Normalt lever nisserne
og menneskene hver for sig i
hver deres verden, som det
blev etableret i *Alletid-
ders jul*.

Der er ingen tvivl om, at både Nissebo og kontoret adskilt af arkivet (TV 2, 1995).

nissebo og kontoret er en del af selve Rigsarkivet. Begge steder deler nemlig flere ligheder: Rod og hygge kendetegner på en og samme tid både nissebo og kontoret, og de varme og rødlige nuancer præger begge hjem. Iscenesættelsen påpeger alligevel adskillelsen af de parallelle verdner, hvor størrelsesforholdet manifesterer forskellen på de to steder. At der er tale om to adskilte verdner tydeliggøres også af selve arkivets funktion som overgang mellem kontor og nissebo. Arkivet indtager mere eller mindre en rolle som portal: Jo længere menneskene bevæger sig ind i arkivet og passerer den ene reol efter den anden, des tættere på nissebo kommer de. Arkivet er i den forstand et grænseland, hvor nisser og mennesker kan støde på hinanden. Det ses den 1. december, da Pyrus bevæger sig ud i arkivet og pludselig må gemme sig under en bog, så Bertramsen og Josefine ikke opdager ham. Det er et gentagne element i hele julekalenderen, at Bertramsen rent faktisk ser nisserne. Hver gang henkaster han situationen til ren indbildning. Det gør sig gældende, da Pyrus dagen efter henter Bertramsens sutsko, som Kandis kan bruge som seng. I et totalbillede ses det, at Pyrus går hen over arkivgulvet, mens Bertramsen står måbende og tvivler i baggrunden akkompagneret af en mystisk og komisk underlægningsmusik.

Pyrus, Gyldengrød og Kandis er bevidste om arkivets potentiale til at afsløre deres eksistens. Det er et farligt sted for dem at bevæge sig rundt, når menneskene er der på samme tid. Dette underbygges af nissernes forsigtighed og hvisken den 7. december, hvor Pyrus og Kandis søger den samme bog som Uffe og Bertramsen: "Hvor er det typisk, at de skal rende rundt herude, når vi skal være her" (*Alletid-
ders nisse*, 7:08.42), siger Pyrus frustreret med en lav stemme. Sekunder senere bliver Kandis opdaget af Bertramsen, inden Gyldengrød redder

Forening af nisser og mennesker i nissebo (TV 2, 1995).

hende med en magisk remse. Han italesætter herefter selv den fare, som arkivet indeholder: "Det er jo min skyld [...], jeg skulle aldrig have bedt jer om at gå derud alene" (*Alletiders nisse*, 7:11.24). Arkivet er således forbindelse mellem nisserne og menneskene – nissebo og kontor. For nisserne er det et farligt sted at bevæge sig i, mens det for menneskene er et rum med overnaturlige hændelser.

Som noget nyt i *Alletiders nisse* viser nisserne sig for menneskene. Gyldengrød og Pyrus træder i afsnit 23 frem på en bagprojektion af Bertramsens skrivebord, mens Josefine, Bertramsen og Uffe i næste billede med et overraskende ansigtsudtryk tvivler på hændelserne. Her ændrer julekalenderen radikalt på den forventningshorisont, som måtte være til stede hos seeren, og det er et modigt valg fra Miehe-Renards side. Foreningen af mennesker og nisser fungerer som en fin afslutning på den lange fortælling om nissens mytiske ophav og spørgsmålet om menneskers tro på væsnet gennem historien. I den her fortælling findes nisser, og det redder arkivet. Bertramsen, Josefine og Uffe må dog ikke afsløre nissernes eksistens for andre, og det skaber et tæt sammenhold i hele arkivet, noget som seerne tilsyneladende også kan lide. De to efterfølgere bliver i gennemsnit set af mere end 1.000.000 seere, og det på trods af den store ændring af forholdene i universet. I *Alletiders julemand* og *Pyrus i alletiders eventyr* fastholdes venskabet mellem de to instanser som en hemmelighed, og det giver fortællingerne en ekstra humoristisk dimension, når Bertramsen og Josefine skjuler nissernes tilstedeværelse for Krusø (Søren Østergaard), der ellers burde kunne fornemme de små løgne i kraft af sit job som efterforsker i politiet.

Alletiders nisse indeholder et stort musikalsk aspekt med 1-2 sange udover signaturen i hvert afsnit. Det er meget, og i virkeligheden bringer de musikalske indslag tv-julekalenderens reelle handling ned på omtrent 15 minutter. Her optræder alle sangene som en del af selve handlingen. Derfor kan julekalenderen karakteriseres som umulig. Mest sigende er i dette tilfælde sangen "Nisser er til" sunget af karakteren Josefine. I forlængelse af handlingen, hvor hende og Uffe eksempelvis diskuterer nissers eksistens, eller en mystisk begivenhed indtræder, performer hun både for de tøvende Bertramsen og Uffe og ikke mindst for kameraet, og

hun henvender sig dermed direkte til seeren. Umuligheden iscenesættes ydermere af, at Josefina alene under denne optræden kan trylle, blive usynlig og sågar flyve, uden at nogen sætter spørgsmålstegn ved det. Sangen her består som essensen af hele julekalenderens tema: "Der er mere mellem himmel og jord. Meget mere end vi mennesker tror. Prøv at se dig omkring. Der er masser ting. Der beviser, at nisser er til" (*Alletiders nisse*, 5:06.02). Påstanden fylder enormt i fortællingen og i seerens bevidsthed.

I andre musikalske tilfælde synger mennesker og nisser den samme sang, mens en krydsklipning tydeliggør, at der er tale om to parallelle handlingsforløb. Sangen "Hygge" optræder i afsnit 15, hvor nisserne synger inde i fortællingen om "Nissen på loftet", mens Josefina og Bertramsen synger samme sang på kontoret. Skiftevis synger hver karakter enkelte vers, og atter en gang underbygger konstruktionen af sangen dens overordnede budskab: "Når man er flere, der har det rart på samme tid, det samme sted, i ro og fred, så mærker man en lille smule lykke. Bare et lille stykke. Åh det er hygge" (*Alletiders nisse*, 15:21.00). I dette afsnit er musikken ligeledes med til at forbinde de to verdner.

Ligesom i den første tv-julekalender om Rigsarkivet tilhører en parafraserende signatur også *Alletiders nisse*. Titelsangen hedder "Der var engang", og sammen med billedet af en selvbladrende bog, hvorfra forskellige ting udspringer, introducerer Annika Askmans stemme de 24 afsnit. Lyrisk beretter sangen ikke direkte, hvad julekalenderens overordnede tema er, men den præsenterer flere elementer, som er væsentlige i fortællingen. Det fremkommer af selve teksten, at det kommer til at handle om gamle historier, folkelige minder og ikke mindst julens traditioner:

Der var en gang [...] Gamle historier om mennesker, nisser og dyr. Det er julen, der kalder. Det er julesne, der falder. Det er fest og rabalder nok en gang. Det er julen, der ringer. Det er propperne, der springer. Det er julen, der bringer klokkeklang. Der er julen, vi kender. Det er julelys, der tænder (*Alletiders nisse*, 1:00.08).

Signaturen er mere ambitiøs end de inkorporerede sange. Sangene som er sunget af de fiktive karakterer i selve fortællingen må formodes at tiltrække de mindre børn, som man måske har mistet i den mere indviklede og undervisende fortælling. At se Josefina gemme sig for Bertramsen og Uffe, nissernes baderutiner og især Pyrus' vandskræk ledsaget af sang og musik finder de mindre børn sandsynligvis humoristisk. Derfor tilbyder det enorme musikalske aspekt julekalenderen noget ekstra. Ved siden af de større børn og voksne, som følger med i

opklaringen af nissens historie, sidder også de mindre børn og griner af sangenes egne små handlingsforløb.

Rejserne ind i myterne, fortællingerne og filmene påvirker julekalenderens udtryk, som er præget af en stor brug af både visuelle og specialeffekter. Især størrelsesforskellen mellem nisserne og menneskene understreges af iscenesættelsen af nissebo, hvori der optræder velkendte genstande i enorme proportioner. Pyrus sover eksempelvis i et penalthus, og Gyldengrød nedskriver sine noter med en kæmpe fjerpen. Når nisserne bevæger sig inde i fortællingerne, benyttes bagprojektion, så de kan optræde i eksempelvis Elverhøj og tale med Elverkongen.

Alletiders nisse er en lang føljeton med 24 afsnit varende fra 22 til hele 33 minutter. Historien karakteriseres af en multiplotstruktur. En scenebue er eksempelvis det altafgørende øjeblik, hvor Pyrus og Gyldengrød viser sig for menneskene i et forsøg på at redde arkivet. Fortællingens episodebuer er naturligvis de enkelte afsnit, hvilket i dette tilfælde vil sige et enkelt kapitel af myten om nissen. På denne vis indeholder julekalenderen klart adskilte afsnit, som påpeger almanak- og nedtællingsfunktionen. Historien indeholder ydermere adskillige føljetonbuer, som strækker sig over flere afsnit. Her er der flere føljetonbuer til stede end tidligere. Romancerne mellem Pyrus og Kandis samt Josefine og Uffe påbegyndes begge, da de to nye karakterer introduceres i de første afsnit, men afsluttes på forskellige tidspunkter. I afsnit 16 bliver Pyrus og Kandis kærester, mens Josefine og Uffe finder sammen allerede i afsnit 14, da de får Bertramsens tilladelse. De bliver efterfølgende forlovet i det allersidste afsnit. Her er der altså tale om to længerevarende handlingstråde, som forløber ved siden af det overordnede plot.

Andre føljetonbuer er kortere og strækker sig over bare to afsnit. I afsnit 16 har Josefine indrykket en annonce i avisen, fordi hun er bekymret for, at Bertramsen er ensom. Det medfører, at en Frk. Jensen (Birthe Neumann) dukker op på kontoret. Hun jagter Bertramsen rundt i arkivet, inden Kandis og Pyrus fører hende ind i nissebo i håb om, at hun passer til Gyldengrød. Afsnittet ender med, at endnu en kvinde opsøger Bertramsen, og plottet videreføres til næste dag. Som så mange andre gange tilknyttedes her et comic-relief til Bertramsen, som ofte bliver udsat eller udsætter sig selv for adskillige komiske situationer. Seriebuen i denne julekalender er spørgsmålet om nissers eksistens, hvilken viser sig at kunne redde arkivet fra nedlæggelse og effektivisering.

At *Alletiders nisse* er en efterfølger kommer til udtryk i handlingen. Julekalenderen medtager sange og handlingstråde fra *Alletiders jul* og efterlever de forventninger, som seeren måtte have til de enkelte karakterer. *Alletiders nisse* begynder således, hvor *Alletiders jul* sluttede. Seeren har et kendskab til både sted og karakterer, inden handlingen begyndes. Derfor kræver det en forklaring, at Gyldengrød ikke længere hedder Guttenborg, som han gjorde i *Alletiders jul*. Forklaringen kommer i et særligt optaktsafsnit den 30. november 1995, hvor det opklares, at Guttenborg grundet adling nu skal tituleres Gyldengrød. I virkeligheden skyldes navneændringen, at en virkelig familie Guthenborg kræver en stor sum penge for uretmæssig brug af navnet (Iskov, 2015b).

Videreførelsen af plotlinjer ses også fra *Alletiders nisse* til de to efterfølgende Pyrus-julekalendere, *Alletiders julemand* og *Pyrus i alletiders eventyr*. De personlige forhold udvikles over tid og over de forskellige sæsoner. Nisser og mennesker lever ikke længere adskilt. Uffe forsvinder fra universet, og det forklares i *Alletiders julemand* med, at Josefine er gået fra ham og helst ikke vil tale om det. I stedet møder hun i denne kalender politimanden Leif Jørgen Krusø, som er blevet hendes mand i *Pyrus i alletiders eventyr*.

Af ovenstående bliver det tydeligt, at fortællingerne om julen i Rigsarkivet trækker på et enormt *karakterengagement*, som teoretikeren Murray Smith opdeler i *recognition*, *alignment* og *allegiance*. Man genkender Pyrus', Gyldengrøds, Bertramsens og Josefines ydre egenskaber, har allerede et indblik i deres væremåde og tankegang og har dermed allerede taget moralsk stilling til og dannet sympati for dem hver i sær (Smith, 1995, 82-85). Reelt skal seeren kun engagere sig i to helt nye karakterer, Kandis og Uffe, og det giver julekalenderen plads og tid til at udfolde en mere kompliceret fortælling om både nissens historie og karakterernes indbyrdes forhold. Det understreger Miehe-Renard selv i sit argument for, at *Alletiders nisse* er den mest velfungerende af de fire Pyrus-kalendere: "Den var jeg særlig glad for. Jeg kendte figurerne godt, og den har en spændende historie, som glider godt" (Iskov, 2015b).

Mange seere vil formodentlig forbinde *Alletiders nisse* med den mest rigtige Pyrus-fortælling. Det er først her, at menneskene og nisserne får kendskab til hinanden og indgår i samarbejde. Desuden introduceres Kandis først i denne julekalender, og hun bliver sidenhen en bærende karakter. At Gyldengrød etableres på ny må også have en effekt, og de fleste husker måske ikke navnet Guttenborg. Med andre ord etableres og fastslås mange af de velkendte karakteristika først i *Alletiders nisse*. Der er dog ingen tvivl om, at *Alletiders jul* har banet vejen for både modtagelsen og produktionen af *Alletiders nisse*.

I 1995 opnår den anden fortælling om Pyrus og Rigsarkivet et gennemsnitligt seertal på 1.353.000, hvilket er det næsthøjeste for en familiejulekalender i Gallups tv-metermåling. *Alletiders nisse* lever således op til den høje standard, som *Alltidens jul* introducerede (Bilag D). For andet år i streg sender TV 2 julekalenderen klokken 20.00, og følger altså linjen fra 1994. DR1 vil ikke flytte sig ud af børnesendefloden fra 18.00-19.00, og der er en indbyrdes aftale om ikke at sende dramatik eller børnefjernsyn i direkte konkurrence. Derfor vælger TV 2 tidspunktet 20.00 efter nyhedstimen og trækker det længste strå (Vridstoft, 2013, 164-165).

DR's julekalender i 1995 er *Hallo, det er jull*, og den opnår kun et gennemsnitligt seertal på 796.000, selvom det er fortsættelse til den populære og bandebrydende *Jul i Gammelby*. Med endnu en julekalender, der tager seerne med tilbage i tiden og lærer børn om myter og kultur, fortsætter TV 2 med *Alletiders nisse* i høj grad en opgave, som DR tidligere har varetaget alene. Det skærper konkurrencen, at TV 2 nu også på en alsidig og mangfoldig måde fokuserer på undervisning i danskproduceret indhold og faktisk med det tiltrækker flere seere end DR1 det samme år.

5.3.4 To tendenser – nisser eller børn

Pyrus-universet består som tidligere nævnt af hele fire julekalendere. Derfor fungerer de enkelte kalendere nærmest som sæsoner i en større tv-serie. Julekalenderne ligner primært hinanden, men *Alletiders nisse* skiller sig ud på to væsentlige parametre. For det første indtræder karakteren Kandis som tidligere nævnt her, og når man har et kendskab til hende og hendes rolle i nissebo og arkivet, så mangler hun og hendes funktion i genbesøget af *Alletiders jul*. For det andet adskiller den overordnede opgave for både mennesker og nisser sig markant fra de andre tre fortællingers. I *Alletiders jul*, *Alletiders julemand* og *Pyrus i alletiders eventyr* pålægges Bertramsen en opgave af Kongehuset, og en af konsekvenserne af Pyrus' fejl vil være, at denne ikke løses, og at Kongehuset ikke modtager et færdigt resultat. I *Alletiders nisse* forholder det sig anderledes. Her stiller Josefine og Bertramsen sig selv opgaven om at bevise nissens eksistens for at forhindre Josefines firing og nedlæggelsen af Rigsarkivet. Hvis opgaven ikke løses, får det større konsekvenser for de karakterer, som seeren efterhånden kender og elsker: Vi risikerer aldrig at møde dem igen. Selvom både Freja, julemanden Julle og Mille og Molly er i stor fare i *Alletiders jul*, *Alletiders julemand* og *Pyrus i alletiders eventyr*, virker det for seeren mere alvorligt, hvis hele Rigsarkivet forsvinder og dermed alle karaktererne og fortællingen.

Udover de fire julekalendere om mennesker og nisser i Rigsarkivet, findes der i perioden også andre mere realistiske julekalendere uden små nisser. Både *Brødrene Mortensens jul* og *Olsen-bandens første kup* har afsæt i en for børnene mere velkendt hverdag. I begge tilfælde har børn hovedrollen, og

En letgenkendelig Olsen-banden i julekalenderformatet (TV 2, 1999).

meget af julekalenderens handling foregår i folkeskolen. Ingen af dem indeholder deciderede nisser, men bearbejder i stedet julemandsfiguren i et mere kommercielt perspektiv. I *Brødrene Mortensens jul* møder seeren og brødrene gang på gang den samme udklædte julemand, som dukker op i Zoologisk have, Rundetårn, Danmarks Akvarium og Magasin. I *Olsen-bandens første kup* arbejder Kelds far som julemand i stormagasinet, men han bliver frataget sit job, da medlemmerne af Hallandsens hemmelige loge indtager julemandsrollen i alle butikker. De får børn til at udlevere adresser, så de juleaften kan bryde ind, stjæle gaverne, sælge dem og bruge alle pengene på en tur til Bahamas. *Krummernes jul* fungerer som en overgang mellem de to første Pyrus-fortællinger og de to mere realistiske nævnt ovenfor, da den både indeholder nisser, men også udspiller sig i en almindelig familiehverdag med børn i hovedrollen.

Fællesnævneren for *Krummernes jul*, *Brødrene Mortensen jul* og *Olsen-bandens første kup* er, at der er tale om adaptioner og/eller videreførelser af allerede etablerede historier og karakterer. Det er også tilfældet på DR i 1996 hvor *Bamses julerejse* ruller over skærmen. I disse år trækker julekalendergenren således på en genkendelsens glæde, og det viser sig ikke altid at være opskriften på succes. Igen klarer TV 2 sig bedre end DR, og også dette aspekt understreger TV 2's overlegne position. I 2000 bevæger adaptionen sig også den modsatte vej, idet spillefilmen *Pyrus på pletten* har premiere i de danske biografer (Det Danske Filminstitut, u.å.).

Alletiders nisse falder inden for en periode, som består af to generelle tendenser: julekalendere om nisser og julekalendere med børn i hovedrollen. Tendenserne kan optræde hver for sig eller sammen i én fortælling. Fælles for alle familie-julekalendere på DR1 og TV 2 fra 1994 til 2002 er en tematisering af jul, mange musicalindslag, klart adskilte episode- og føljetonbuer og én overordnet mission om at redde julen og julestemningen.

I pragmatisk forstand hersker der ingen tvivl om, at TV 2 er mest dominerende i perioden. TV 2 producerer syv nye julekalendere over for DR's fire. Her er den største forskel, at TV 2 som kommerciel kanal med public service-forpligtelser opererer efter en enterprisemodel og derfor køber tv-julekalendere fra eksterne produktionsselskaber (Bruun & Frandsen, 2007, 10-11). Det tyder på, at TV 2 har et større budget til rådighed end DR. Budgettet på TV 2 kan variere mere i modsætning til DR, der har en licensbestemt indtægt. Jo flere seere des mere og dyrere reklametid kan TV 2 sælge og dermed øge indtjeningen og skabe overskud til nye tv-julekalendere. TV 2 er i denne periode således i stand til at producere flere julekalendere end konkurrenten, men modtagelsen spiller altså ind. Her er den kommercielle kanal også overlegen, og mange seere følger med i julekalenderen og de indledende reklamer, hvor Fætter BR byder velkommen som hovedsponsor (Liebst, 1998). Svaret fra DR bliver som tidligere nævnt en henvendelse til de yngre børn med *Bamses julerejse* i 1996. Her kæmper DR for at få budget og ambitioner til at gå op i en højere enhed, men pengene løber op, og DR må hente økonomisk forstærkning hos Egmont. På trods af dette fejler julekalenderen, når det kommer til iscenesættelse og location. Det der skulle have været "en storslået slædeodysse over de norske fjelde i mindst 20 decemberdage skrumpede efterhånden ind på budgettet til en tildagestur til Sydnorge" (Vemmer, 2006, 216), og Bamse, Kylling og Ælling er strandet i det danske sommerlandskab i næsten tre uger (Vemmer, 2006, 216).

I 1997 forsøger DR atter en gang med en ny familiejulekalender, og *Den hemmelige tunnel* sendes på kanalen klokken 19.30. Den er sidenhen blevet omtalt som den dårligste tv-julekalender på DR1: "En pinlig affære, der foregår under jorden, og som burde være holdt skjult for evigt" (Iskov, 2012f), kalder Henrik Palle den i *Politiken* den 2. december 1997. Fiaskoen medfører, at DR først i 2000 tager chancen med nyproduceret julekalender igen. Denne gang hedder den *Jul på Kronborg* og er tydeligt inspireret af 1980'er-succesen *Jul på slottet*. DR forsøger sig altså med noget, som tidligere har tiltrukket seere, men heller ikke dette år når kanalen det samme høje niveau som TV 2. *Jul på Kronborg* bliver set af 527.000 i gennemsnit hver dag klokken 18.00, mens mere end dobbelt så mange og hele 1.206.000 gennemsnitlige seere følger med i *Pyrus i alletiders eventyr* (Bilag D).

Pyrus og de andre elskede karakterer i Rigsarkivet var i virkeligheden tiltænkt en femte julekalender, som ifølge Miehe-Renard skulle handle om de religiøse årsager til fejringen af jul, "og hvordan kristendommen greb ind i en eksisterende tradition og gjorde krav på den"

(Sahl, 2013, 353). Denne blev dog droppet til fordel for *Jesus og Josefine*, som bliver en ny stor succes for TV 2 i 2003 og et vendepunkt i den danske tv-julekalender (Sahl, 2013, 361).

5.4 2003-2013 Komplekse quests

5.4.1 Kristendom på julekortet

Jesus og Josefine løber over skærmen på TV 2 i december 2003 og igangsætter den fjerde periode af den danske tv-julekalenders historie, som først har sin udgang et årti efter. Manuskriptforfatterne Bo hr. Hansen og Nikolaj Scherfig sætter i samarbejde med Cosmo Film nye standarder for julekalenderen og har som en markant fornyelse dette år forladt TV 2's traditionelle julekalenderunivers med nisser, sange og julehygge til fordel for en større fortælling og dystopiske diskussioner: 12-årige Josefine rejser tilbage i tiden og møder i Nazaret den jævnaldrene Jesus, som hun vil have til at flytte julen fra hendes fødselsdag den 24. december. Jesus er endnu ikke klar over sin skæbne som menneskets frelser, og da Josefine afslører den for ham, får det store konsekvenser i 2003, hvor en nu helvedeslignede verden regeres af Thorsen, Fanden selv. Josefine og kammeraten Oskar må nu ud på en livsfarlig opgave, for når "vi alle er guder" (*Jesus og Josefine*, 15:13.33), er der hverken brug for næstekærlighed eller medmenneskelighed.

Aldrig før har juleevangeliet dannet ramme for tv-julekalenderen, og kristendommens værdier synes at være en velfungerende fornyelse i genren. *Jesus og Josefine* er ikke bare "en rigtig julehistorie" (*Jesus og Josefine*, 1:00.06), som fortælleren ellers indleder hvert afsnit, men en almenmenneskelig fortælling om dannelse og moral. "Kaos er når kristendommen forsvinder, og Danmark bliver til helvede. Kosmos er tilsvarende når kristendommen etablerer den velkendte situation i Danmark. Helvede bryder altså løs hvis man ændrer på kristendommens status" (Nielsen, 2012, 31). Således argumenterer Jesper Tang Nielsen for, at *Jesus og Josefine* muligvis er "den bedste julekalender der nogensinde er lavet" (Nielsen, 2012, 30).

Igen i år forløber handlingen i to forskellige verdner: Danmark i år 2003 og år 0 i Nazaret, som i virkeligheden er Faxe Kalkbrud (Nygaard, 2016). For første gang i julekalenderens historie er forbindelsen mellem de parallelle verdner en tidsmaskine. Krybbespillet er en portal omhyllet af mystik med en farlig tiltrækningskraft, og den har ikke én, men to engagerede vogtere. I antikforretningen holder Thorsen skarpt øje og sikrer sig, at Josefine krydser portalen i overensstemmelse med hans diabolske plan. På den anden side i Josefs tømmergård forhindrer Maria overbeskyttende alle potentielle fristelser for Jesus. Josefine kommer dog gang

på gang med lethed forbi begge to, og det baner vejen for, at hendes i udgangspunktet egoistiske mission udvikler sig til en fatal situation for hele verden.

Jesus og Josefine bevarer en afsnitslængde på 20-25 minutter, men på nyskabende vis er al musik undtagen den velkendte signatur "Jesus og Josefine" udeladt. Dagsrytmen er tydelig med Josefines aftenbøn, men nedtællingen er ikke længere bestemt af forventningens glæde til juleaften, men snarere af et suspensefyldt kapløb mod tiden og Thorsen. Julekalenderen udspiller sig nu som en quest, og ligesom alt er genoprettet, og seeren kan ånde lettet op, viser endnu en sidste og afgørende kamp sig. Julekalenderen springer som noget nyt mellem to tider og to steder, og forskellige handlingstråde forløber på kryds og tværs. Narratologien er således mere kompliceret end i de forgangne perioder: Når Josefine som Pigen fra Nord med Oskars formanende ord "laver om på historien" (*Jesus og Josefine*, 17:17.06), manifesteres konsekvenserne sågar i små underplots.

Sendetidspunktet dette år er igen klokken 20.00, og med den samlede familie for øje lægger TV 2 "i pejsen til et juleeventyr af de helt store", som DVD-omslaget beskriver (SF Film, 2004). Hele 1.015.000 seere følger gennemsnitligt med, da verden skal reddes i 2003. Med sit universelle budskab om næstekærlighed og opofrelse griber *Jesus og Josefine* også udlandet om hjertet. TV 2 sælger tv-julekalenderen til vestlige og mellemøstlige lande, og en ny julekalendertradition er grundlagt.

5.4.2 Nye tider for genren

Jesus og Josefine er starten på den nybølge, som karakteriserer tv-julekalenderens fjerde periode. Denne består ydermere af *Nissernes Ø* (2003, DR1), *Jul i Valhal* (2005, TV 2), *Absalons hemmelighed* (2006, DR1), *Mikkel og guldkortet* (2008, TV 2), *Pagten* (2009, DR1), *Ludvig og julemanden* (2011, TV 2), *Julestjerner* (2012, DR1) og *Tvillingerne og julemanden* (2013, TV 2). Indflydelsen fra *Jesus og Josefine* er tydelig i de efterfølgende julekalendere på begge kanaler. Alvor, kompleksitet og quests bliver de store fællesnævner for indholdet og strukturen, mens en gentlemanaftale hovedkanalerne imellem kendetegner periodens produktionsside.

Semantisk bliver tv-julekalenderen mere alvorlig, og det ses i periodens mangfoldige og samtidsrelevante temaer. To år efter *Jesus og Josefines* bearbejdelse af kristendommens betydning for det moderne samfund, påpeger *Jul i Valhal* vigtigheden af venskab og tilgivelse. *Absalons hemmelighed* og *Pagten* inddrager i 2006 og 2009 emnerne sygdom og mobning. *Mikkel og guldkortet* sætter fokus på materialisme og den økonomiske krise i 2008, mens *Lud-*

vig og julemanden tematiserer forholdet mellem far og søn, da den vises i 2011. Selv periodens afstikkere og mere barnlige fortællinger, *Nissernes Ø* og *Julestjerner*, stiller på deres egen humoristiske måde spørgsmål til juleforbrug og familiehemmeligheder. Disse tunge emner udspiller sig alle i en quest-struktur, hvor en mere alvorlig mission skal fuldføres. I *Jul i Valhal* ønsker Loke at starte ragnarok, og han skal derfor fanges inden den 23. december. I *Pagten* er Iselin ved at overtage magten i den magiske verden, og det kan kun en pagt mellem mennesker og nisser forhindre.

I denne forbindelse understreges julekalendernes alvor af antagonisternes, som alle er dederede livstruende væsner. *Jesus og Josefine* introducerer Satan som fortællingens fjende, og det er et tydeligt eksempel på, at tv-julekalenderen i denne periode bliver særdeles mere uhyggelig og voldsom. En scenebue med netop den manipulerende Thorsen står som en af tv-julekalenderes mest skræmmende: Han er vendt tilbage for at tage Josefine med til "den allerdybeste kulkælder" (*Jesus og Josefine*,

Thorsen vil have hævn i *Jesus og Josefine* (TV 2, 2003). Biskoppen Stygge Krumpen huserer i *Ludvig og julemanden* (TV 2, 2011). Iselin skræmmer både små og store i *Pagten* (DR1, 2009).

23:10.40), og kun en recitation af Fadervor redder hende fra flammerne. Også *Pagtens* Iselin står som en af de farligste fjender i tv-julekalenderens historie. Hun konnoterer åbenlyst Sne-dronningen, og hendes make-up, kostume og ageren vækker udelukkende frygt og varsler fare. Kulden er tæt knyttet til hende og symboliserer ondskaben. I *Ludvig og julemanden* stilles Ludvig i mere humoristiske undertoner op mod spøgelseset Stygge Krumpen, som dog med adskillige liv på samvittigheden for alt i verden vil genopstå som menneske.

Fælles for julekalenderne i perioden er et univers bestående af parallelle verdner, som i nogle tilfælde er adskilt af en klart defineret portal. TV 2's *Jesus og Josefine*, *Jul i Valhal* og *Mikkel og guldkortet* indeholder alle to verdner med henholdsvis en tidsmaskine, en tunnel og

Krybbespillet agerer tidsmaskine i *Jesus og Josefine* (TV 2, 2003). Tunnelen fører til Valhal i *Jul i Valhal* (TV 2, 2005). Døren leder til Myteland i *Mikkel og guldkortet* (TV 2, 2008).

port imellem. På DR1 er tendensen anderledes, og her smelter to verdner nærmest sammen i stormagasinet i *Absalons hemmelighed* og i skoven i *Pagten*. I *Ludvig og julemanden* samt *Tvillingerne og julemanden* er sammensmeltningen også at spore, idet spøgelserne i gennemsigtigt og lysende skær optræder på Børglum Kloster, Skallerup Seaside Resort, Hirtshals Fyr og Aalborg Zoo, hvor Deluca Film med støtte fra Den

Vestdanske Filmpulje blandt andet lader handlingen udspille sig. Alle julekalenderne tager i perioden udgangspunkt i et genkendeligt dansk vintermiljø, og en større brug af on-locationoptagelser i hele Danmark præger perioden. Om end det er naturen, stormagasinet, gågaden eller folkeskolen, må det formodes, at seeren kender stedet, hvor en stor del af julekalenderen udspiller sig. Udendørsoptagelserne af Lokes høj i *Jul i Valhal* foregår ved Tokkekøb Hegn i Allerød (Naturstyrelsen, u.å.). Stationsbyen Thyregod danner ramme for fortællingen i *Pagten*, men alle on-locationoptagelserne af nissernes skov foregår på Hjerl Hede og Amager (Flindt, 2013). *Julestjerner* udspiller sig i Brorfelde, hvor Danmarks største stjerneobservatorium i virkeligheden har til huse (Hildebrandt, 2012).

Tv-julekalenderen formidler ikke længere kun myter om julens ophav og figurer, men udvider undervisningsaspektet og indfører emner som religion, historie, kultur, økonomi og astronomi. Som tidligere går TV 2's julekalendere på opdagelse i baggrunden for den danske jul. I 2003 og 2005 drejer det sig ikke om nissen og julemanden, men om de religiøse årsager til højtiden. *Jesus og Josefine* tager afsæt i kristendommen, mens *Jul i Valhal* benytter den nordiske mytologi. I 2006 og 2009 er udgangspunktet på DR1 atter en gang danmarkshistorien. *Absalons hemmelighed* fortæller seeren om middelalderbiskoppen og en måske faktisk kærlighedshistorie. *Pagten* tager afsæt i et mere kulturhistorisk emne og inddrager budskaberne i Grundtvigs forfatterskab. *Mikkel og guldkortet* samt *Julestjerner* går begge anderledes til værks. I 2008 er menneskets iboende materialisme i centrum, og kalenderen advarer mod

prioriteringen af penge allerede i signaturen: "Pas på Mikkell. For de ting du vil finde er bedre end guld og bling bling" (*Mikkell og guldkortet*, 1:00.44). I 2012 er astronomi på dagsordenen i et typisk og finurligt Wikke/Rasmussensk univers bestående af nisser og stjerner i forskellige afskygninger.

Børn i hovedrollen er en fortsættelse fra forrige periode. I dette årti sker en udvikling på to parametre. For det første er børnene blevet ældre, og 12-årsalderen dominerer nu. For det andet sker et skifte fra piger i hovedrollen til drenge omtrent midt i perioden. I 2003, 2005 og 2006 er Josefine, Sofie og Cecilie i centrum, mens de møder en dreng som hjælper i henholdsvis Jesus, Jonas og Hubert. Omvendt er det i 2008, 2009 og 2011 Mikkell, Malte og Ludvig, der hjælpes af pigerne Frederikke, Lyda og Martine. *Julestjerner* i 2012 peger dog mod en tilbagemenden, hvor hovedkarakteren hedder Sus. Faktisk er alle familie-julekalendere siden da besat af piger i de ledende børneroller.

Selvom meget af tv-julekalenderens ellers traditionelle julestemning mangler i perioden, er der meget familiehygge at hente i de fleste af julekalenderne. Her er det interessant, at hyggen understreges af, at familien ikke behøver at være sammensat på traditionel vis. I *Jul i Valhal* opstår en helt ny familie, da Sofie og hendes moderne og travle mor, Tove, møder den mere gammeldags og afslappede Asbjørn og hans to børn, Emma og Jonas. Forskellene mellem de to forældre og deres værdisæt er et af julekalenderens gennemgående temaer. Sangen "Den jeg ikke vil ha'" manifesterer på én gang, hvor forskellige de to karakterer er, men varsler på samme tid deres forening. Med denne føljetonbue påpeger julekalenderen en vigtig familieværdi, som ydermere tilføjer et comic-relief og en romantisk forbindelse til den ellers mørke fortælling om ragnaroks komme. I *Ludvig og julemanden* savner Ludvig dagligt sin far, Niels, som er på utallige forretningsrejser. Begge parter ønsker at lave om på dette forhold, og det bliver det egentlige hovedformål i julekalenderen: Marias krone skal findes, for så bliver Ludvig og hans familie boende på Børghlum Kloster. I begge tilfælde argumenteres for, at familie er vigtigst.

Musik er fortsat et vigtigt element i tv-julekalenderens fjerde periode, men de musikalske indslag i selve handlingen fylder mindre. *Jesus og Josefine*, *Absalons hemmelighed*, *Pagten*, *Ludvig og julemanden* samt *Tvillingerne og julemanden* indeholder ingen sange i selve handlingen. De har udelukkende en titelsekvens og/eller musikvideoer som ekstramateriale. *Jul i Valhal* samt *Mikkell og guldkortet* har hver især adskillige musikvideoer tilknyttet julekalenderen. Disse optræder på skift i de enkelte afsnit og fungerer som afbræk i handlingen, da de i

flere tilfælde ikke passer til forløbet. Kun *Nissernes Ø* og *Julestjerner* kan siges at bestå som musicals. Her bryder karaktererne stadig ud i sang og dans, hvilket seeren forventer af i hvert fald i Nissebanden, men til dels også af Wikke og Rasmussen.

Syntaktisk er perioden kendetegnet ved en afsnitlængde på cirka 25 minutter, hvor kun få afsnit sniger sig op omkring de 30. I begyndelsen af julekalenderne er der fortsat tale om klart adskilte episodebuer, som bestemmes af dagsrytmen. I *Nissernes Ø* taler Pyt og Lunte hver aften om dagens begivenheder på toppen af den sukkermølle, hvor den nye nissebande hører til. I den sidste tredjedel af julekalenderne er det en tendens, at dagsrytmen brydes, så der opstår flere føljetonbuer end tidligere. Det er en tendens, at hovedpersonerne er væk fra deres hjem i flere dage: Mikkell er taget med nisserne til myteland for at redde Høvlebænk fra døden og befinder sig dér i det 19.- 22. afsnit af *Mikkell og guldkortet*.

Med denne tendens bliver tv-julekalenderen mere suspensepræget, og de enkelte afsnit afsluttes ofte med en cliffhanger i sidste scenebue. Den 23. december skubber Iselin i *Pagten* Rune ud af et vindue, og da rulleteksterne løber over skærmen, sidder seeren tilbage i uvished om, hvorvidt nogen kommer ham til undsætning. Antallet af føljetonbuer stiger således i perioden. Mange af dem er stadig karakteriseret af romancer som dem mellem Pyt og Jo Jo i *Nissernes Ø*, Tove og Asbjørn i *Jul i Valhal* og Thomas og Rebekka i *Ludvig og julemanden*. De forskellige julekalenderes seriebuer består fortsat som den overordnede struktur. Denne nærmer sig nu dét, Jason Mittell kalder *complex tv*. Her smelter episodeformen gradvist sammen med serieformen, hvor balancen mellem de to varierer. Dette kan oversættes med begrebet *en kompleks fortælling* og er blandt andet kendetegnet af en kumulativ handling. Hvert afsnit begynder altså ikke forfra, men viderefører derimod handlingen fra de forudgående episoder. Derudover er det typisk for komplekse fortællinger at have flere handlingstråde, der strækker sig over mange episoder (Mittell, 2015, 18-19) og benytte sig af spring i tid, som fordrer koncentration hos seeren (Mittell, 2015, 50-51). Desuden forskydes et afsnits afslutning ofte og vises først i starten af det efterfølgende (Mittell, 2015, 27-28).

Kigger man på periodens pragmatik, er det mest i øjenfaldende, at DR1 og TV 2 i disse år finder en fast rytme. Mens TV 2 i 2003 har premiere på *Jesus og Josefine* klokken 20.00, sender DR1 *Nissernes Ø* halvanden time før. Her løber TV 2 med de fleste seere, da i gennemsnit 228.000 flere ser *Jesus og Josefine* (Bilag D). Også anmelderne er kritiske overfor *Nissernes Ø*, som mange mener ikke lever op til de første fortællinger om Nissebanden: "Tiden synes at være løbet fra Flemming Jensens knirkende revykomik, der ender med at snakke børnene

ihjel, mens de voksne under nissesekvenserne kan ærgre sig over, hvor meget der tabes på gulvet i den rodede udførelse" (Iskov, 2012e), skriver Iskov om DR's julekalender. Året efter er det bemærkelsesværdigt, at ingen af kanalerne producerer en ny julekalender, sandsynligvis for at spare penge. Fra og med 2005 skiftes DR1 og TV 2 til at producere og sende en ny julekalender hvert år med undtagelse af 2007 og 2010. Det er TV 2's *Jul i Valhal*, som begynder traditionen. Her genudsender DR1 *Bamses julerejse* og overlader nyproduktionen til konkurrenten. I 2006 er situationen omvendt. DR1 sadler om, og i et forsøg på at ramme en ny målgruppe er julekalenderproduktionen flyttet fra Børne- og Ungdomsafdelingen til DR Drama, som frembringer julefortællingen *Absalons hemmelighed*. Samme år genudsender TV 2 *Alletiders nisse*. Og sådan fortsætter det med en nyproduktion på den ene kanal og genudsendelse på den anden.

Igen er det TV 2, som løber med de fleste seere. Kanalens *Ludvig og julemanden* og *Jul i Valhal* er periodens mest sete med et gennemsnitligt seertal på henholdsvis 1.165.000 og 1.158.000. DR's mest sete julekalender i perioden er *Julestjerner*, hvor hele 1.080.000 seere i gennemsnit følger med. *Absalons hemmelighed* halter derimod efter, og med gennemsnitligt seertal på 783.000 indtager den en samlet 34. plads i bunden af Gallups tv-metermåling (Bilag D). På trods af dette må DR's julekalendere i perioden siges at være af høj kvalitet. *Absalons hemmelighed*, *Pagten* og *Julestjerner* får gode anmeldelser. Christian Monggaard forudsiger eksempelvis i *Information* den 2. december, at *Absalons hemmelighed* bliver "en af de mere friske, spændende og velproducerede julekalendere, DR har lavet i de senere år" (Monggaard, 2006). Henrik Palle roser i *Politiken* den 23. december *Pagten* for hele sin "overordnede idé med at forene symbolske nisserier med grundtvigsk nationalromantik og benhård hverdagsrealisme" (Palle, 2009). I *Berlingske Tidende* den 1. december fremhæver Jakob Steen Olsen *Julestjerner* som "fostret af krøllede hjerner med et originalt, humorblik på verden" (Olsen, 2012). *Absalons hemmelighed* bliver nomineret til Tvprisen i kategorien Årets tv-program. For *Pagten* opnår Ilsøe ligeledes en nominering for Bedste manuskript, mens julekalenderen selv er nomineret til Bedste korte tv-drama, og Signe Egholm Olsen løber med sejren som Bedste tv-skuespiller for rollen som Iselin (Mikkelsen, 2010). *Julestjerner* bliver nomineret til en Robert for Årets tv-serie, og Birthe Neumann vinder én for Årets kvindelige birolle i en tv-serie for rollen som grus-grevinde Vera (Det Danske Filminstitut, 2013).

I TV 2-regi opnår kun *Jul i Valhal* i denne periode en nominering til Tvprisen for Årets bedste dramaserie (Mikkelsen, 2010). En TV 2-favorit blandt anmelderne er *Mikkel og guld-*

kortet, som bliver rost for sin fornyelse af genren. På *Kommunikationsforum* kalder Agger den en vellykket julekalender, hvor "det traditionelle set-up med to parallelle verdner udnyttes på en måde, der både er mere fantasirig og mere nutidig i sit overblik end tidligere set" (Agger, 2008).

Udbuddet af julekalendere stiger fortsat, da søsterkanalerne DR Ramasjang, DR Ultra, DR2 og TV 2 Zulu også sender julekalendere, dog tiltænkt småbørn eller voksne. I 2009 er der hele otte julekalendere på det samlede program. At DR1 i perioden generelt har lavere seertal end TV 2, kan hænge sammen med, at især DR reducerer julekalenderens målgruppe ved at flytte de yngste børn til DR Ramasjang. Kanalen sender *Shane viser Jul i Gammelby* klokken 17.30 som sin første julekalender i 2009, mens *Pagten* kører på hovedkanalen klokken 19.30. Dermed tilbyder DR en julekalender for børn under otte, til hvem *Pagten* er for uhyggelig (Møllerup, 2010, 14). Flere forældre klager over, at Iselin er for skræmmende og julekalenderen generelt for uhyggelig: "Min datter på 8 år var skræmt fra hvid og sans efter tre afsnit" (Nielsen, 2013), lyder det blandt andet på *Facebook*. Også i 2012 sender DR Ramasjang en julekalender for de yngre børn med *Bamses julerejse*, mens hovedkanalen sender *Julestjerner* for hele familien. På den måde udvider DR julekalenderuniverset, og der er noget for alle, hvis man betragter DR som én aktør. I modsætning til DR, holder TV 2 fast i ønsket om at sende én julekalender for hele familien hvert år.

5.4.3 Hemmeligheder under Magasin – Absalons hemmelighed

Det kan være svært at se sammenhængen mellem 900 år gammel historie og et københavnsk stormagasin i 2006. Men "fortiden hænger sammen med nutiden" (*Absalons hemmelighed*, 1:15.31), pointerer hovedkarakteren og direktørdatter Cecilie (Sarah Juel Werner) allerede den 1. december i *Absalons hemmelighed* og fastslår, at årets tema bestemt er relevant julekalendermateriale. DR1 gør endnu et forsøg på at behandle et historisk emne i julemåneden. Denne gang er slottet skiftet ud med epicentret for forbrug i december. Titelpersonen Absalon og resterne af hans gård fra 1100-tallet er temaet for den årlige juleudstilling i det stormagasin, der danner ramme for hele julekalenderens handling. Juletemaet må således vige pladsen for en spændingsfyldt fortælling, der tager sit udgangspunkt i historiske begivenheder og myter om Københavns grundlægger og Valdemar den Store. For at julens magiske sider ikke skal forsvinde helt i årets tv-julekalender, bliver englen som mytisk figur indblandet. Selveste Ab-

salons hemmelighed siges nemlig at være en engel, som måske har evnerne til at helbrede Cecilies hjertesygge lillesøster, Ida (Eva-Theresa Jermin Anker).

Cecilie sætter sig for at finde hemmeligheden og englen, så Ida kan fejre jul hjemme. Med det tydelige historiske aspekt følger *Absalons hemmelighed* tendensen i resten af perioden, hvor oplysning om historie, kultur og religion spiller en rolle i en fortælling med et stort problem. Sidstnævnte er også gældende i dette tilfælde, da den seksårige Idas liv er i fare. Et forestående dødsfald i en kernefamilie virker muligvis som et af de mest alvorlige problemer i hele genren. Problematikken vækker store følelser, måske fordi man som seer selv ikke har lyst til at forestille sig en verden uden sine allernærmeste – og måske også fordi julekalendrens traditionelle musikalske, humoristiske og romantiske elementer er forladt. Missionen i *Absalons hemmelighed* bliver på denne måde ladet med patos og griber tilskueren om hjertet hver gang, Idas tilstand forværres. Cecilie møder den mystiske dreng, Hubert (Gustav Hintze), der viser sig at bo i stormagasinet's kælder med de to skæve eksistenser, Ib (Mikkel Vadsholt) og Frode (Claus Bue). De fire hjælpes ad med at finde Absalons hemmelighed i et forsøg på at kurere Ida – fortællingens overordnede quest.

Gådeformlen præger handlingen i form af kartografi. Gamle dokumenter, kort og udforskningerne af ruinerne i den københavnske undergrund leder alt sammen tankerne hen på tidens populære *Da Vinci Mysteriet* (2006). Cecilie og Hubert bliver hele tiden udsat for farlige situationer, der forværres af, at arkæologen Petra (Sarah Boberg) også leder efter hemmeligheden. Som antagonisten i julekalenderen vil hun udnytte den, så hun kan blive verdensberømt. Da det går op for både hende og Cecilie, at Hubert er hemmeligheden, svinder hendes motivation ikke, og planen om at udstille ham på alverdens museer står fast. Gennem hele fortællingen optræder hun typisk for perioden i en dobbelt rolle, hvor hun fungerer som Cecilies mentor og fjende.

Julestemningen er gennem størstedelen af handlingen tilsidesat til fordel for en blanding af eventyr-, uhygge- og gådeformlen med en høj grad suspense både fra scene til scene og episode til episode. Der er dog gjort plads til enkelte julede elementer som en stormagasinsjulemand, gaveindkøb og en enkelt metadiskussion om den bedste (DR-)julekalender. Frode står for det mest eksplicite og gennemgående juleelement med planlægningen af en mystisk julefest. Allerede fra 7. december snakker han om den, og hans forberedelser udspiller sig som et lille sideplot til den overordnede fortælling. Her får seeren små afbræk fra den seriøse hand-

ling med komedieformlen, når den evigt sultne Ib spiser alle kagerne og bagefter åbenlyst lyver om det.

Da *Absalons hemmelighed* kun gør brug af julens klassiske elementer i baggrunden og ekskluderer nisser fra fortællingen, optræder det julemytiske på anden vis. Her får englefiguren og især myter om den en central rolle. Mens historien om Valdemar den Stores datter Magrethe og Absalons uægte søn Hans udfolder sig, bliver mysteriet om Hubert og hans helbredende evne udforsket. Han bærer tydeligt præg af at være af en anden verden: Han efterlader glimmer, hvor han går, bliver underligt træt i mørke, har hukommelsestab og har en anderledeshed over sig. Cecilie italesætter selv en tøven omkring ham: "Det er underligt. Nogle gange så tænker jeg, at jeg aldrig kommer til helt at kunne forstå ham [...] Det er bare, som han lever i en helt anden verden" (*Absalons hemmelighed*, 10:20.06). Her rammer hun hovedet på sømmet mere præcist, end hun selv er klar over. Den 8. december har Cecilie Hubert med hjem i et forsøg på at finde resten af hans tabte melodi. Han opfører sig underligt omkring forældrene

Den mystiske Hubert, der viser sig at være Absalons hemmelighed (DR1, 2006).

Niels (Henrik Prip) og Benedikte (Ellen Hillingsø) og udviser problemer med at forstå basale menneskelige interaktioner. Da rengøringskonen beundrer familiens bordskånere, tilbyder Hubert hende en. Selv konnotationerne fra engel til jul er mindre tydelige, da Huberts identitet som engel først fastslås endeligt i afsnit 19. Han blev i 1100-tallet sendt til jorden for at bringe Hans og Magrethe sammen, og han har nu mistet sine kræfter, da dette mislykkedes.

Julestemningen træder også i baggrunden til fordel for historieformidling. De forskellige locations knyttet til historiske begivenheder eller personer forstærker dette og tilbyder samtidig en mulighed for at knytte de mange historier til konkrete steder. Undervejs besøger Cecilie og Hubert Roskilde Domkirke og Skt. Bents kirke i Ringsted, og de bevæger sig i tide og utide ned i udgravningen og fangekælderen under stormagasinet. Alle stederne er tæt forbundet med missionen om at finde ledetråde, der kan føre dem til hemmeligheden. I juleka-

lenderens første halvdel drejer det sig om at finde skjulte breve fra en udveksling mellem Magrethe og Hans, der kan afsløre, hvor hemmeligheden befinder sig. I sidste halvdel intensiveres indsatsen omkring fangekælderens under ruinen. Cecilie mærker sammen med seeren historiens vingesus i de mange små blik tilbage til fortidens København. I løbet af jagten fortælles historien om det unge par både af forklaringer fra forskellige karakterer, men også ved hjælp af små audiovisuelle tilbagegribelser med Magrethe, Hans, Absalon og Valdemar den Store. Sidstnævnte kombineres hver gang med et besøg ned i de farlige ruiner. Kærlighedshistorien får nærmest karakter som en myte, der tjener to formål: For det første danner den baggrund for handlingen og driver den frem ved hjælp af brevene. For det andet indeholder den en morale om klasse- og grænseløs kærlighed, der også er brugbar i tv-julekalenderens samtid.

Historieformidlingen forbindes i *Absalons hemmelighed* med uhyggeformlen og en spænding i vidt omfang. Umiddelbart konnoterer et stormagasin ikke særligt dystre toner, men når man bevæger sig ned i en mørk, kold og klaustrofobisk kælder, åbner der sig talrige muligheder for usikre situationer. Pludselig er der langt til de hyggelige rammer i direktørlejligheden mange etager oppe. I kælderen må Frode, Ib og Hubert holde sig skjult for ikke at blive opdaget af sikkerhedsvagterne. Længere nede i ruinerne bliver uhyggen forstærket af mørket og ikke mindst de mange skeletter, der konstant minder om farerne ved at færdes dernede. Især Cecilie er bange for dem: En frygt hun må overvinde for at hjælpe Ida og finde hemmeligheden. Iscenesættelsen på Cecilies værelse med de mange plakater af den fiktive arkæolog Lara Croft opbygger en forventning om mod. I afsnit 21 lever hun op til dette og glemmer heroisk sin frygt, da hun må transportere Magrethes skelet ned til Hans' i fangekælderen. De to skal bringes sammen i døden, så Hubert kan få sine kræfter igen og forhåbentlig helbrede Ida. Denne føljetonbue illustrerer, hvordan Cecilie vokser med opgaven, lærer at tilsidesætte sine egne følelser i krævende øjeblikke og grundlæggende bliver mere moden.

En af de mest udskældte og måske mest uhyggelige situationer i julekalenderen opstår, da Cecilie og Hubert i afsnit 16 må gemme sig i en kummefryser. I afsnit 12 er hun lige ved at drukne i brønden i et forsøg på at finde den skjulte fangekælder. Dernede stiger vandstanden pludselig voldsomt, og Hubert, der skulle hjælpe hende op, er besvimet. Han når kun med nød og næppe at vågne og komme hende til undsætning. Den modige, men svage Ida udsætter sig selv for stor fare både i afsnit 4 og 23, hvor hun bevæger sig ned i ruinen. Begge udflugter afkræfter hende voldsomt, og hun må have hjælp til at komme hjem i tryghed igen.

Uhyggen ledsages ydermere af en generelt alvorlig tone. Den kommer til udtryk i Frodes tragiske forhistorie og alkoholisme, Cecilies ensomhed, forældrenes skæve prioriteringer af arbejde og familieliv og Idas livstruende hjerteproblem. Alle er de med til at tilføje julekalenderen den dystre og triste tone, der hersker over alle 24 afsnit.

Selve myten om Absalons hemmelighed i form af en engel kan siges at være det største fantasyelement i fortællingen. Historier om englens evner og jagten på den fylder meget, men Hubert ses først som engel i allersidste afsnit. Han optræder mere mystisk end magisk i størstedelen af handlingen. Der er ikke to klart adskilte verdner, men lagdelingen af stormagasinet har en interessant funktion. Direktørboligen på øverste etage fungerer som en tryk base for karaktererne. Samtidig udspringer missionen herfra, nærmere betegnet fra Ida. Nedenunder lejligheden fungerer selve stormagasinet som en kommercialiseret jul, hvilket er en tendens i resten af perioden. Ydermere er det her, selve juleudstillingen om Absalons gamle gård har til huse. Kælderen er straks mere interessant. Den ivrige sikkerhedsvagt Amir (Ali Kazim) holder øje med hele bygningen, Frode og Ib sniger sig rundt og opbygger et midlertidigt hjem, og selve nedgangen til udgravningen er her. De to niveauer herunder rummer størstedelen af uhyggen og det mytiske aspekt. Ruinerne er ydermere centrum for de små tilbageblik med Magrethe og Hans' tragiske historie. Der er ikke nogen decideret portal, men brønden kan næsten anskues som en sådan. Den fungerer som hemmelig indgang til den ukendte fangekælder, som Cecilie opdager som den første. Fangekælderens mange hemmeligheder driver handlingen og karakterudviklingen fremad og tilbyder i sidste ende et svar på Huberts identitetsspørgsmål.

Hubert er den magiske engel, der kan redde Idas liv. Med dette følger et tema, der ikke før er set i julekalenderens historie: sygdom. For første gang i lang tid er det et enkelt individ og ikke hele verden, der skal reddes. Missionen i dette års julekalender er således mere nær og personbunden, hvilket skaber en anden form for alvor. Ét konkret menneskeliv står på spil, og konsekvenserne for den lille familie er ikke til at overse. På samme tid stilles lægevidenskaben overfor magiske kræfter, og umuligheden i opgaven slås fast adskillige gange. Dette modsætningsforhold og besværligheden understreger vigtigheden i at finde hemmeligheden. Den er familiens sidste håb, om end den til tider hverken synes realistisk eller mulig.

Den alvorlige tone understreges af julekalenderens stil, hvor farverne spiller en central rolle. Eftersom handlingen primært udspiller sig i en kælder, er store dele af *Absalons hemmelighed* præget af mørke, blå og grå farver. En tendens, der gør sig gældende for mange juleka-

lendere efter årtusindskiftet. Ruinerne og fangekælderens er tilmed dårligt belyste, hvilket øger graden af mystik, uvished og fare, der er knyttet til missionen. Mørket gemmer på hemmeligheden, hvorfor disse to elementer har en tæt forbindelse og giver julekalenderen et hidtil uset dystert udseende. Den arkæologiske udstilling i stormagasinet og de mange utydelige tilbageblik til Magrethe og Hans i 1100-tallet er præget af mørke og brune toner, der medfører forhistoriske fornemmelser. Alvorligheden er stadig til stede, men her følges den af julekalenderens historiske aspekt. I en af de første scener den 1. december gemmer de to sig under en

Fire vidt forskellige niveauer i stormagasinet i *Absalons hemmelighed* (DR1, 2006).

trappe, mens Absalon leder efter Hans. Scenen er oplyst af fakler, og det kan ved første øjekast være svært at se, hvad der reelt foregår. Kameraet bevæger sig hurtigt, og fokus skifter fra person til person. Dette skaber ydermere forvirring hos seeren, der må koncentrere sig for at forstå de små sekvenser.

Over jorden er handlingen præget af en del tekniske apparater. Særligt overvågningskameraer spiller en betydningsfuld rolle i flere af handlingens aspekter. Frode

og Ib bor ulovligt i kælderens gange og må på agentagtig vis udregne, hvornår kameraerne tændes og slukkes for at kunne færdes dernede. Hvis de bliver opdaget, bliver de smidt ud og må bo på gaden. Cecilie og Hubert må ligeledes tage hensyn til overvågningen, når de skal ned i ruinerne og forsøge at undgå Petra. Når hun gentagne gange jager dem, benytter hun også overvågningskameraerne. Hun har allieret sig med Amir, som hjælper hende i troen på, at hun vil forfremme ham til sikkerhedschef. De forskellige karakterer bruger også deres mobiltelefoner i høj grad. Cecilie sender sms'er til Ida, så hun kan dække over hendes eventyr i kælderen. Petra foretager mystiske opkald til sin ven i London. Og Cecilie og Hubert ringer til Frode

for at få ham til at oversætte breve. Brugen af teknik skaber en stor kontrast til de mange arkæologiske og historiske elementer. Det adskiller nutid og fortid yderligere og tydeliggør distancen mellem Cecilie og Huberts mission og Magrethe og Hans' kærlighedshistorie. På samme tid binder det de to historier sammen, da teknologien muliggør jagten, når Cecilie, som mange af periodens andre hovedkarakterer, bruger sin telefon som oversætter og lommelygte, eller når hun søger informationer på computeren.

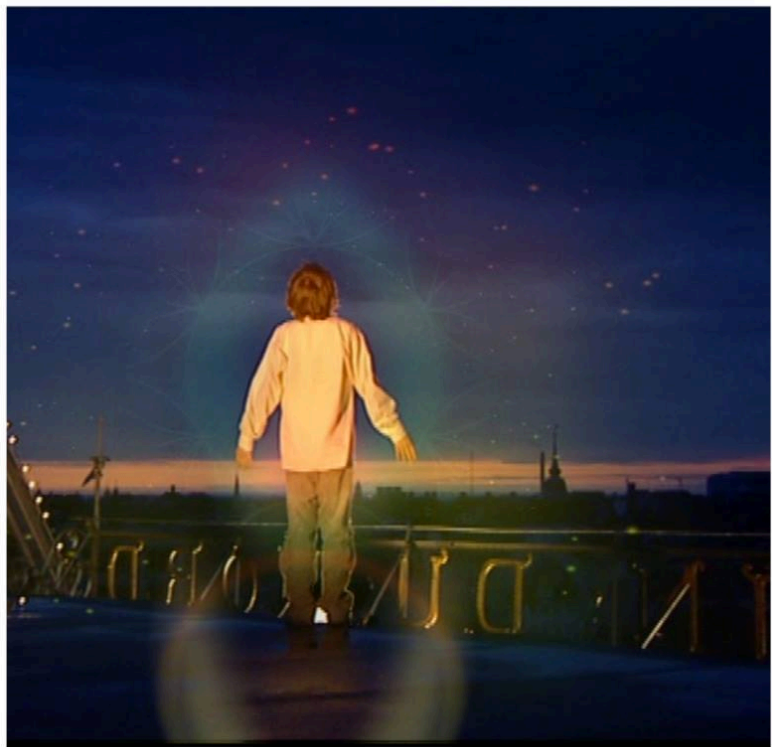
Som et led i jagten på Huberts identitet indgår et lille stykke melankolsk musik, som han spiller igen og igen på sin mundharpe. Musikstykket fungerer som underlægningsmusik flere gange i løbet af julekalenderen. Som handlingen skrider frem, og han kommer tættere på et svar, husker han mere af melodien. I *Absalons hemmelighed* er der hverken musikvideoer eller musicalindslag. Sangene spiller en rolle som en form for underlægningsmusik til små montager uden replikker. Den 2. december ser vi Amir posere som agent i kælderen, mens Cecilie lader som om, hun er arkæolog på sit værelse. De to fører sig frem på hver sin måde til sangen "Jeg ved jeg blir' berømt". Den spejler de tos sindstilstand, understøtter deres ageren og skaber et tiltrængt pusterum fra den alvorlige handling.

Hver dag har ikke som tidligere fokus på en tydelig dagsrytme, men *Absalons hemmelighed* er stadig opbygget med adskilte episodebuer i julekalenderens begyndelse. Publikum får aldrig at se, at Cecilie går i skole, men der henvises til ekskursioner og fristile løbende. Handlingen efter skole er langt mere interessant for julekalenderen, hvorfor det blot symboliseres, at Cecilie er på vej hjem med klip fra ture i metroen. Når dagsrytmen træder i baggrunden, forsvinder en del af nedtællingsfunktionen. Niels og Benedikte går dog i panik over julegaveindkøb, og Frode er presset over at skulle planlægge en julefest. Der bliver sat en tidsgrænse for missionen, da Ida har et ønske om at holde jul hjemme. I sidste halvdel smelter episodebuerne tilmed mere og mere sammen, og seeren får et indtryk af, at nogle afsnit nærmere fungerer som dobbelte. Afsnit 24 tager sin begyndelse med midnatsklokkernes ringen og fortsætter handlingen, præcist hvor afsnit 23 slap. De to er således forbundet af den samme scenebue, blot med et døgn pause for publikums vedkommende.

Som i resten af perioden er der i *Absalons hemmelighed* flere og længere føljetonbuer. Det er efterhånden blevet en fast tradition, at hovedkaraktererne er væk hjemmefra i ét eller flere døgn, hvilket i 2006 også er tilfældet. Cecilie og Hubert må overnatte i fangekælderen i afsnittene 18 og 19. Spørgsmålet om Huberts sande identitet udspiller sig over endnu flere episoder og afklares først efter næsten tre uger. Amir kæmper en sideløbende kamp for både

at være en god sikkerhedsvagt og at overbevise sin overordnede om, at der rent faktisk foregår mystiske ting i kælderen. Først den 24. december, da Niels udnævner ham som sikkerhedschef, slutter denne føljetonbue.

Cecilies interesse for arkæologi og ønske om at redde sin lillesøster er katalysator for julekalenderens mission. For at løse den må hun overvinde både en personlig frygt for skeletter og den tidligere mentor Petra. I alliancen med Hubert, Frode og Ib afslører hun Absalons hemmelighed, hvilket på samme tid forstærker Petras skurkestatus og skaber nye for-

Hubert har fuldført sin mission og kan rejse hjem (DR1, 2006).

hindringer. Idas helbred forværres løbende, og den største prøvelse bliver for Cecilie at transportere Hubert og Ida helt op fra kælderen til taget. Missionen lykkes: Hubert kurerer Ida, og hele familien kan fejre jul hjemme. Det 11. stadie med en allersidste prøvelse er ikke medtaget i denne julekalender, men de resterende er til stede, hvorfor *Absalons hemmelighed* efterlever quest-strukturen.

Absalons hemmelighed nærmer sig ydermere den komplekse fortælling med spring i tid og rum, hvor seeren i øjeblikke bliver forvirret. Her må publikum sætte sin lid til, at serien på et senere tidspunkt reder trådene ud og sørger for, at der opnås en forståelse ved afsnittets eller seriens afslutning. Dette gør *Absalons hemmelighed* brug af, når de små scener med Magrethe og Hans bryder ind i handlingen i fortællingens samtid. Ved begyndelsen af første afsnit sker det første gang, og seeren får ikke nogen direkte forklaring på klipningen. Først i de senere afsnit når Frode læser højt fra et brev, og billederne af de to understøtter replikkerne, bliver det klart for seerne, hvad formålet med de små tilbageblik er.

I 2006 sender DR1 som noget nyt julekalenderen klokken 19.30. Det nye sendetidspunkt vidner om en ændret målgruppesatsning. Hvor DR-julekalenderen tidligere var programlagt i det klassiske fjernsyn-for-dig-timeslot, ligger den nu tættere på primetime og TV 2's udsen-

delse klokken 20.00. DR forklarer selv valget således: "DR har i år valgt at droppe julekalenderen for de 3-7 årige og i stedet for satse på de lidt ældre børn og unge, hvor den sendes kl. 19.30. Det betyder, at den aldersgruppe som tror mest på julen, ikke får den samme oplevelse af en julekalender, som alle de andre år" (Møllerup, 2007, 15). *Absalons hemmeligheds* mere alvorlige og dystre tone stemmer således overens med sendetidspunktet. Julekalenderen bliver kritiseret for at være for alvorlig, og den tidligere nævnte kumme-fryser-scene vækker harme hos mange forældre, der frygter, at deres børn kunne finde på at prøve samme stunt. DR undskylder hurtigt episoden, og erkender senere at "det var ubetænksomt og en stor fejl, at lade de to børn gemme sig i kumme-fryseren" (Møllerup, 2007, 21). Scenen er heller ikke at finde i genudsendelsen i 2010 (Mikkelsen, 2010).

Med en indsnævret målgruppe når *Absalons hemmelighed* et gennemsnitligt seertal på 783.000, 111.000 færre end TV 2's genudsendelse af *Alletiders nisse* samme år (Bilag D). Julekalenderen får dog gode anmeldelser og bliver solgt til Norge, Sverige, Polen og Slovenien, hvor den bliver sendt som en vinterserie. DR betegner selv modtagelsen af julekalenderen som "meget positiv" (Møllerup, 2007, 16). Dette stemmer overens med anmeldelserne, men ikke med seertallet, der placerer julekalenderen som den mindst set i hele perioden bortset fra DR's norskindkøbte *Jul i Svinget* (2007). Agger beskriver begge aspekter således den 20. december:

Satsningen på fornyelse af genren er interessant, og der er store kvaliteter i udførelsen. Men vi savner nok nogle af de traditionelle ingredienser – en mere fremtrædende lancering af musikken og ikke mindst den lettelse, som det komiske forårsager. Der behøver ikke være nisser, men et godt grin har aldrig skadet i en julekalender (Agger, 2006).

5.4.4 DR1 og TV 2 hver for sig og sammen

Perioden består af en bred skare af mere alvorlige tv-julekalendere på begge hovedkanaler. Indholdet og temaerne er meget forskellige, men strukturen i de enkelte julekalendere og den overordnede produktion på begge kanaler finder en fast form. DR1 og TV 2 indgår i 2005 en uformel aftale om at skiftes til at sende en nyproduktion på faste sendetidspunkter hvert år. På DR1 sendes familie-julekalenderen klokken 19.30, mens tidspunktet fortsat er klokken 20.00 på TV 2. Begge kanaler kan ydermere siges at finde hver sin faste skabelon i genren.

For TV 2's vedkommende er der ingen tvivl om, at *Jesus og Josefine* sætter standarden for alle efterfølgende julekalendere på kanalen. Lighederne er især at finde hos *Jul i Valhal* to år senere. Religion danner igen baggrund for fortællingen. Atter en gang skal en pige rette op på et problem, hun selv har forårsaget. Med hjælp fra sin jævnaldrende drengesven er hun nu nødsaget til at redde verden fra undergang og skræmmende herskere ved løbende at tage tilbage i tiden. Samtidig er der flere personlige konflikter i julehyggelige omgivelser, som skal løses. Samme struktur er også at finde i *Mikkel og guldkortet*, *Tvillingerne og julemanden* og *Ludvig og julemanden*. Hvad *Jesus og Josefine* er for TV 2, er *Absalons hemmelighed* for DR1. I 2009 fortsætter Ilsøe den alvorlige stemning i *Pagten*. Makkerparret er igen en ensom skoleelev og et mytisk væsen i kulturhistoriske rammer, der kæmper mod en uhyggelig kvindelig antagonist. Tonen er endnu en gang melankolsk, og stemningen er mørk og dyster. Dette understreger vigtigheden i den overordnede mission, som handler om at forbedre tilværelsen for hovedkarakteren frem for hele verdens. Også *Julestjerner* trækker på elementer fra *Absalons hemmelighed* i Wikke og Rasmussens skæve univers. TV 2 finder således en velfungerende skabelon for julekalenderen i 2003, som adskiller sig fra den, som DR finder i 2006. Begge skabeloner og udtryk er stadig at spore i den igangværende periode, hvor *Tinkas juleeventyr* og *Tidrejsen* tydeligt er fra hver sin kanal.

Da DR's julekalenderproduktion i 2006 overgår til DR Drama, må det formodes, at den nu er indbefattet af kanalens 15 dogmer for tv-drama, som Eva Novrup Redvall lister i "Dogmer for tv-drama" (2011). De tre første og mest essentielle dogmer er særligt at spore i produktionen. For det første bliver *one vision* allerede tydelig i signaturen i *Absalons hemmelighed*, hvor seeren som det første hver dag mødes af teksten "TV-DRAMA præsenterer et juleeventyr af Maya Ilsøe" (*Absalons hemmelighed*, 1:00.28). Ilsøe står således som hovedkvinden bag serien. Det gør hun også i *Pagten*, hvor *den dobbelte historie* for det andet er klar i blandingen af historiefortælling om Grundtvig og selve søgningen på pagten. For det tredje ses *crossover* i brugen af manuskriptforfatterne og instruktørerne Wikke og Rasmussen, der blandt andet står bag familiefilm som *Hannibal og Jerry* (1997) og *Flyvende farmor* (2001) (Redvall, 2011, 185). Til trods for at det ikke er fordret af *crossover*, er det påfaldende, at mange af de samme skuespillere er at finde i flere af periodens julekalendere. Det gør sig gældende på og mellem begge kanaler, hvor flere skuespillere er typecastet. Martin Brygman optræder både i *Jesus og Josefine* samt *Jul i Valhal* som humoristisk karakter, mens Troels Lyby er finde på *Jul i Valhals* og *Julestjerner* rolleliste som rar far. Camilla Bendix optræder som en

skrap Maria i *Jesus og Josefine* og spiller en mindst ligeså striks Julie i *Ludvig og julemanden* samt *Tvillingerne og julemanden*. Bodil Jørgensen er både småskør og spirituel som lærerinde i *Jesus og Josefine* og som gudinden Sif i *Jul i Valhal*.

Også TV 2's julekalendere kan med en dobbelt historie siges at læne sig op ad dogmerne til trods for, at kanalen ikke selv har sådanne retningslinjer. Brugen af branchefolk er en gennemgående tendens, hvilket er en naturlig følge af kanalens enterprise-model. I den forbindelse er den overordnede idé splittet mellem to instanser, TV 2 og produktionsselskabet (Fink & Sørensen, 2007, 83). *Ludvig og julemanden* introduceres eksempelvis af teksten "Deluca Film og TV 2 Danmark præsenterer" (*Ludvig og julemanden*, 1:00.55).

Ikke kun *Jesus og Josefine* bliver solgt til udlandet. Også *Absalons hemmelighed* og *Pagten* bliver eksporteret og sendt i adskillige lande som vinterserier (Rahbek, 2015). Den store popularitet i udlandet, hvor tv-julekalenderen ikke er en tradition, peger i retning af en tendens, der starter i tv-julekalenderens fjerde periode: Langt de fleste julekalendere kunne have været sendt på et hvilket som helst tidspunkt på året. Dette skyldes, at tidligere tiders meget eksplicite julerier i høj grad er forsvundet fra handlingen. De mange forskellige dramaer er derudover vedkommende, og budskaberne er i høj grad almenmenneskelige, hvilket er tilstrækkeligt til at vække publikums opmærksomhed årstiden upåagtet. Dog giver TV 2 fortsat plads til julehygge og traditioner i familiens skød. Selvom verdens undergang nærmer sig, prioriterer familierne at bage, juleklippe, gå på skattejagt og lave julemarked. På DR1 er man mere sparsom med julestemningen, som mest af alt er til stede 1. og 24. december. Dette kan hænge sammen med, at DR1 bevidst i perioden forlader de yngste seere og lader dem julehygge tidligere på dagen og på DR Ramasjang.

Der tegner sig et billede af en fast syntaks og pragmatik på begge kanaler i perioden. Semantikken varierer fra kanal til kanal og julekalender til julekalender. Der er eksempelvis stor forskel på, om noget handler om Jesu' fødsel, middelalderen, finanskrisen eller astronomi. Dog er der elementer, der går igen på begge kanaler. I perioden starter en ny tendens: Hovedkarakteren og dennes familie lider af en form for ensomhed. Hverken Sofie, Cecilie, Malte eller Ludvig har venner, da fortællingerne begynder. Enten fordi de er udstødte fra klassen, eller fordi de skifter skole så ofte, at de ikke har mulighed for at danne nære relationer. Semantisk kommer dette til at fylde meget i de forskellige fortællinger, hvor ensomheden altid ophører i forbindelse med, at den overordnede mission lykkes. Tendensen fortsætter videre i den sidste periode, hvor *Tidsrejsens* Sofie finder sig selv og lærer at stole på andre.

5.5 2014- Vinterdramaer

5.5.1 Tilbage til fremtiden og væk fra julen

I 2014 varsler *Tidsrejsen* fra første sekund en ny tid i den danske tv-julekalenders historie. Det genkendelige danske julelandskab er forsvundet, og fremtiden, nærmere betegnet år 2044, er et dystert og ubehageligt sted. Den nedslidte rebel, Sølvreven, overdrager sin tidsmaskine til Dixie – en ung ballademager, der ikke har i sinde at overholde regeringens forbud mod rejser i tiden.

I 2014 er der også problemer. Sofie kæmper med at erkende sine forældres skilsmisse og vil med hjælp fra videnskaben samle hele familien til juleaften. I 1984 raser teenagehormonerne hos forældrene, som her indleder deres forhold. Teknologi og tidsmaskiner er hovedelement i årets julekalender, som læner sig mere op ad scifi-genren end fantasy. Videnskab sættes overfor astrologi, hvilket understreger en indre konflikt i Sofie, da hun ligesom Cecilie har svært ved at følge mantraet: "Se dig aldrig tilbage" (*Tidsrejsen*, 7:12.40). Således er julekalenderen tematisk præget af store spørgsmål om identitet, skæbne og kærlighed. Sofie og Dixie formår at rejse i tiden samt blande sig i og ændre begivenhedernes gang. Forskellige handlingstråde i 1984, 2014 og 2044 blandes sammen, får indflydelse på hinanden og skaber forskellige virkeligheder i de forskellige tider. Dette bevirker, at fortællingen bliver langt mere kompleks end tidligere.

Missionen om at bringe familien sammen til jul fungerer som en tidsfrist og hermed som nedtælling til juleaften. Der er få juleelementer, og handlingen fokuserer i højere grad på det overordnede projekt. Nedtællings- og almanakfunktionerne er bevaret i episodebuerne fra dag til dag. Men *Tidsrejsen* benytter sig i høj grad af komplekse afsnit, der smelter sammen til føljetonbuer. Hver episode løber over omtrent 25 minutter, dog sendes den 24. december det længste afsnit i tv-julekalenderens historie på hele 37 minutter. Seriebuen er blevet svær at definere, da der kan siges at være to overordnede missioner: Sofies familie skal holde jul sammen. Derudover skal det forhindres, at verden som vi kender den, går under i 2044 under ledelse af Agent Sort, en fremtidig Sofie.

DR overholder gentlemanaftalen med TV 2 ved at sende *Tidsrejsen* klokken 19.30 på DR1. Dette år har julekalenderen hele fire forfattere: Poul Berg, Mikkel Bak Sørensen, Bo hr. Hansen og Trine Krull Petersen. DR følger tendensen fra slutningen af fjerde periode ved at frigive de enkelte afsnit af *Tidsrejsen* på DR TV til streaming samtidig med, at de sendes i tv.

Julekalenderen opnår et imponerende højt seertal på hele 1.020.000 i gennemsnit. Det gør den til DR's mest sete i perioden og den næstbedste på begge kanaler (Bilag D). Også anmelderne er begejstrede for den nye julefortælling. *Nordjyske* kalder den "Mageløs mystik" (Melgaard, 2014), og på *Kommunikationsforum* ser Timme Bisgaard Munk et centralt julebudskab og skriver: "DR's Tidsrejsen er den klassiske julefortælling med et stort drys science fiction-sukker, og igen forløses de familiære og sociale konflikter i julens kærlighedsbudskab" (Munk, 2014). Hen mod julekalenderens afslutning møder den modstand, da den kristne skolelærer Ragnar i fiktionen pludselig har omdannet Dragør til en religiøs sekt. Den 18. december skriver politiker og præst Pernille Vigsø Bagge i en kommentar på religion.dk, at hun: "bliver træt, når [hun] med bange anelser aner en julekalender, der er spændt for både de aggressive ateisters og de énsporede religionskritikeres vogn" (Bagge, 2014).

Dog er der mere ros end kritik, hvilket blandt andet viser sig ved uddelingen af årets Robert, hvor julekalenderen vinder Årets korte tv-serie (Dohrmann, 2015). *Tidsrejsen* indleder den femte og igangværende periode med manér og sætter standarden med høj kvalitet, kompleksitet og dybe, identitetsprægede spørgsmål, som de fleste større børn og voksne kan nikke genkendende til.

5.5.2 Samtiden – vigtige spørgsmål i store fortællinger

Den igangværende periode udgøres foruden *Tidsrejsen* indtil videre af julekalenderne: *Juleønsket* (2015, TV 2), *Den anden verden* (2016, DR 1) og *Tinkas juleeventyr* (2017, TV 2). Alle julekalendere er præget af store, personbundne spørgsmål om identitet, tilhørsforhold og familie. I forlængelse heraf er familiekonstellationerne alle forskellige og ligger langt fra den traditionelle kernefamilie. I *Tidsrejsen* er forældrene skilt, i *Juleønsket* er familien sammenbragt, og i *Den anden verden* er faren død. I *Tinkas juleeventyr* er Tinka opvokset hos en plejemor, og Lasse har kun en far. I alle tilfælde medfører familieforholdene et identitetsproblem for julekalenderens hovedperson. Selvsamme problem sætter den overordnede mission og seriebue i gang. Generelt er børnene i denne periode ældre. Hovedpersonernes alder ligger nu omkring 13-15 år på begge kanaler, hvilket bevirker, at fortællingerne lettere kan bære de tungere emner. Fælles for alle periodens hovedkarakterer er, at de på den ene eller anden måde er uden for et fællesskab. Desuden er de alle piger. Sofie er videnskabsnørd og holdes uden for i skolen. Julie er ordblind. Anna er sceneskræk, og hverken hun eller Sara kan finde kærligheden. Og Tinka er halvt menneske og halv nisse.

Periodens julekalendere følger alle tendenserne fra *Tidsrejsen*, hvor julen blot danner ramme for fortællingen, juletemaet er væsentligt nedtonet på indholdssiden, og selve missionen spiller den største rolle. På DR1 er man i 2016 bevidst om den manglende julestemning: *Den anden verden* indeholder flere diskussioner om, hvad julefortællingen på teatret bør indeholde. Teaterdirektøren mener, at budskabet om kærlighed er til-

Julie og Willy i *Juleønsket* (TV 2, 2015). Sofie og Dixie i *Tidsrejsen* (DR1, 2014). Lasse og Tinka i *Tinkas juleeventyr* (TV 2, 2017).

strækkeligt, mens hovedsponsoren kræver en overflod af nisser. Det julemytiske fastholdes i stedet ved hjælp af forskellige figurer, der kan lede tankerne hen på julen. Englene er centrale for handlingen i *Juleønsket*, og i *Den anden verden* kan de syv små dværge med deres spøjse beklædning minde om nisser. *Tinkas juleeventyr* bruger som noget nyt nissen som en seriøs figur med alvorlige problemer. Tendensen er, at julen træder i baggrunden og gør plads til den overordnede fortælling præget af identitetsspørgsmål og drama.

Tv-julekalenderens musiske aspekt følger tendensen fra slutningen af fjerde periode, hvor signaturen består som det eneste musikalske element med tekst. Derudover er underlægningsmusikken parfraserende for handlingen. TV 2 benytter store danske kunstnere til indspilningen af titelmelodierne. I 2015 synger Rasmus Seebach "Lille store verden" til *Juleønsket*, og i 2017 samarbejder Burhan G og Frida Brygmann om "Tinka". DR lader derimod i 2014 den forholdsvis ukendte Caroline Castell indspille *Tidsrejsens* signatur, og i 2016 synger hovedrolleindehaverne titelmelodien til *Den anden verden*.

Stilistisk er perioden præget af en iscenesættelse, der hjælper seerens forståelse. Alle julekalenderne er præget af spring i rum og/eller tid, hvilket kan skabe forvirring. Løsningen er i alle tilfælde at skabe to vidt forskellige verdner, der er klart visuelt adskilte. Når der er tale om en menneskeverden over for et mere eventyrligt eller mytisk univers, er den fiktive virke-

lighed præget af mørke og kolde farver, der konnoterer dansk vintermørke. Dette er tilfældet i *Juleønsket*, *Den anden verden* og *Tinkas juleeventyr*. I *Tidsrejsen* bliver den mørke farve brugt i episoderne, hvor Ragnar regerer og i år 2044, hvor den afspejler en generelt dystert stemning. Heroverfor står de magiske verdner, der oftest er domineret af et varmt lys og grønne farver. Englenes tilholdssted i *Juleønsket* er kendetegnet ved store grønne græsvidder og en næsten unaturligt blå himmel. Nissernes verden i *Tinkas juleeventyr* bærer samme karakteristika. I *Den anden verden* er eventyrverdenen baseret på Brødrene Grimms eventyr, hvorfor mørke dybe skove og storslåede eventyrslotte er at finde. De vidt forskellige iscenesættelser understøtter handlingen de forskellige steder og hjælper seeren til at forstå, i hvilket univers handlingen udspiller sig, og hvor karaktererne kommer fra.

Start 2000'ernes tradition med portal-adskilte verdner vender således tilbage i denne femte periode. *Juleønsket*, *Den anden verden* og *Tinkas juleeventyr* trækker alle på verdensopdelingen i low fantasy, hvor portalerne tillader rejser mellem verdnerne. Selvom portalen i *Juleønsket* er en udefinerbar grænse mellem jord og himmel og i *Den anden verden* et ubestemt vejtrækningsritual, er der ingen tvivl om, hvornår handlingen udspiller sig i menneskenes eller magiens verdner. Dog ser en ny tendens dagens lys i denne periode med fokus på væsnet fra den sekundære verden frem for mennesket. Dette gør sig til dels gældende i *Tidsrejsen*, hvor Dixie kommer fra fremtiden, og i *Juleønsket*, hvor Rafi er sendt til jorden for at opfylde Julies ønske. I *Den anden verden* dominerer prinsen og dronningen fortællingen i begge universer, og i *Tinkas juleeventyr* er nissen Tinka hele julekalenderens hovedperson.

Isbadet skal føre Saras bevidsthed til *Den anden verden* (DR1, 2016).

Fælles for julekalenderne i perioden er, at undervisningsaspektet viger pladsen for en stærk fortælling, der er centreret om et almenmenneskeligt problem eller samfundsrelevant emne. Hovedpersonerne drømmer om at høre til og kæmper med

overgangen fra barn til teenager. Der er generelt et større fokus på dannelse end uddannelse med varierende budskaber om medmenneskelighed, accept af skæbne eller åbenhed overfor andres anderledeshed.

Syntaktisk sker ydermere noget nyt i femte periode, der peger i retning af, at tv-julekalenderen tager form som en decideret dansk dramaserie. Afsnittene er adskilt af et døgnspause, hvilket opretholder julekalenderens iboende almanakfunktion, hvor juleaften er deadline for handlingen. Episoderne er forbundet af en høj grad af suspense og kræver en konstant opmærksomhed fra seeren over alle 24 afsnit. Det er efterhånden umuligt at se et enkelt afsnit ude af kontekst, for føljetonbuerne dominerer i en sådan grad, at kompleksiteten øges. Dette ses blandt andet i sammensmeltningen af de forskellige eventyr i *Den anden verden*, hvor prinsen forbliver den samme karakter, og den onde dronning følger Sara hele måneden. Digitaliseringen må formodes at have indflydelse på syntaksen, og streamingmulighederne er taget i betragtning: Hvert afsnit skal gerne skabe et begær efter det kommende. Det antyder, at en produktionsstrategi fra begge kanaler ligger bag de mange cliffhangers, sammenhængende episoder og hele seriebuen.

I takt med at føljetonbuerne får mere plads, udviskes dagsrytmen. Handlingen finder ikke kun sted fra morgen til aften, men i høj grad også om natten. Dette ses blandt andet, da Sofie i *Tidsrejsen* tager til 2044 i slutningen af episode 22. Hun springer i vandet i 2014 og kommer op på kajen 30 år senere. Da hun har skiftet tøj og begiver sig hen mod byen, slutter afsnittet, men handlingen i afsnit 23 fortsætter præcis, hvor seeren forlod hende. Sofie har altså ikke sovet ligesom seeren, og de to afsnit hænger sammen.

Seriebuen peger ligeledes i retning af en mere kompleks fortælling. Nu fylder det personlige aspekt mest i tv-julekalenderen, og konsekvenserne af at ville lave om på familieforholdene bærer alvorlige plotlinjer med sig, som stadig er underordnede de personlige. De lange og komplekse føljetonbuer kan strække sig over hele julekalenderen og hænger tæt sammen med den overordnede seriebue. Derfor kan det være svært at skille dem fra hinanden og identificere seriebuen.

Pragmatisk er femte periode indtil videre præget af en videreførelse af gentlemanaftalen mellem DR1 og TV 2. Ud fra udseendet og mange veludførte visuelle effekter at dømme må produktionsomkostningerne stige, hvorfor det giver god mening at opretholde aftalen. Den giver både mulighed for et økonomisk pusterum og et gensyn med kanalernes klassikere. I 2016 sender TV 2 *Alletiders jul* programlagt omkring klokken 16 og retter sig mod de yngre

seere. Samme år viser kanalen også *Ludvig og julemanden* klokken 20.00 og har altså to genudsendelser af familiejulekalendere dette år. DR fortsætter med at genudsende på DR Ramasjang og fastholder, at julekalenderen på hovedkanalen er for ”de 8-16-årige og deres familier” (DR, 2017, 35). Også i 2017 er der to familiejulekalendere at finde på hver kanal. Samme år bryder DR1 delvist traditionen ved at sende den eftersynkroniserede norske *Snefald* i stedet for en dansk genudsendelse.

Der har været en lang tradition for, at julekalenderen er for hele familien, men i den igangværende periode brydes den og en målgruppeændring finder sted. Det er nu kutyme for begge kanaler at vejlede og advare seerne, når den afviger fra den etablerede norm og indeholder enten noget særligt uhyggeligt eller endda ulovligt. Hver aften inden *Den anden verden* sættes i gang på DR1, oplyser speakeren, at de små skal se med sammen med en voksen. Efter Lasse og Tinka i episode 13 af *Tinkas juleeventyr* er brudt ind hos Storm, minder TV 2’s speaker bagefter om, at dét ikke er et eksempel til efterfølgelse.

Allerede i fjerde periode begynder begge kanaler at gøre deres julekalendere tilgængelige via streaming. Der er dog forskel på, hvordan de mange nye muligheder forvaltes. I perioden vælger man hos DR at gøre dagens afsnit tilgængeligt samme dag som aftenens udsendelse, men om morgenen. TV 2 følger tidens tendenser og seernes lyst til at se foran. Derfor er det her muligt at se en dag forud på TV 2 Play fra klokken 20.30 – altså umiddelbart efter dagens tv-udsendelse. Den pågældende dags afsnit er ligesom på DR TV tilgængeligt hele dagen. Både DR og TV 2 observerer, at mange seere vælger at benytte sig af valgfriheden (Harboe, 2017). I 2015 er *Juleønsket* det mest streamede program på TV 2 Play, hvor op mod en tredjedel af alle abonnenterne ser med på nettet på varierende tidspunkter (TV 2, 2015). Ikke kun årets tv-julekalendere på DR og TV 2 er at finde på streamingtjenesterne: Også genudsendelser frigives på både DR TV og TV 2 Play, hvor de kan ses på én gang allerede fra november. I 2017 drejer det sig om DR’s *Absalons hemmelighed* og TV 2’s *Juleønsket* (Røde, 2017a).

Det er ikke alle seere, der har flyttet deres julekalendersening over på computer, tablet eller smartphone. Mange følger endnu med på flow-tv, hvor de fleste af periodens julekalendere høster imponerende høje seertal, streaming taget i betragtning. *Tidsrejsen*, *Juleønsket* og *Tinkas juleeventyr* ligger i top med henholdsvis 1.020.000, 1.064.000 og 1.059.000 seere i gennemsnit (Bilag D). Både *Tidsrejsen* og *Tinkas juleeventyr* vinder en Robert for Årets korte tv-serie (Danmarks Filmakademi, u.å.), og *Juleønsket* nomineres til samme pris (Det Danske Filminstitut, 2016). Selvom *Den anden verden* opnår flere nomineringer til årets Robert (Det

Danske Filminstitut, 2017), bliver den periodens og nyere tids mest udskældte tv-julekalender. Den tiltrækker kun 707.000 seere i gennemsnit og bliver overgået af genudsendelsen af *Ludvig og julemanden* (Bilag D). DR modtager klager om, at *Den anden verden* generelt er for uhyggelig, og at julestemningen mangler – et genkendeligt problem for DR. Kanalen forsvarer denne gang sine valg og skriver blandt andet i en klageopgørelse:

DR Drama har bevidst valgt at gå i en mere moderne retning med julekalenderformatet. Vi har fokuseret på at fortælle en vedkommende og spændende historie og ikke fokuseret på om, der var nisser eller en julemand med. Vi har haft lyst til at rykke formatet et nyt sted hen og udfordre den klassiske forestilling om julekalenderen. Rammen for 'Den Anden Verden' er stadig julen og december måned – en nedtælling til juleaften – med en moderne og magisk historie om børnenes egen hverdag (DR, 2017, 34-35).

Med dette beskriver DR tendensen i perioden rammende og understreger på samme tid, at julekalenderen er ved at ændre sig endnu en gang. Beskrivelsen manifesterer genrens bevægelse væk det klassiske julekalenderindhold mod det moderne tv-drama stadig med nedtællingen for øje. Tv-julekalenderen bliver et vinterdrama.

5.5.3 Magien fornyes – *Tinkas juleeventyr*

Med *Tinkas juleeventyr* i 2017 vender nissen tilbage i hovedrollen på TV 2. Hvor Pyrus dog mest af alt var en fjollet og doven drillenisse, er Tinka (Josephine Chavarria Højbjerg) i dette års julekalender en ung nissepige i en alvorlig eksistentiel krise. Hun er hittebarn og viser sig at være halv nisse og halvt menneske. Julekalenderen tager sin begyndelse ved en ceremoni, der til forveksling afvikles som dén med fordelingshatten på Hogwarts i *Harry Potter og de vises sten* (2001). Unge nisser i kapper i en stor sal imødegår spændt voksenlivet og får af den respekteret Kong Gobbe (Lars Knutson) tildelt en amulet, som bekræfter deres nisseidentitet ved at skifte farve fra grøn til rød, når den hænges om deres hals under recitationen af nissernes motto: "Vær en ven for dine nærmeste. Vær en ven for dine fjerneste. Nisser står sammen, for én nisse er ingen nisse" (*Tinkas juleeventyr*, 1:08.42). Det bliver Tinkas tur, men hendes amulet forbliver grøn, og da det fører til udstødelse i både skolen og hele samfundet, er julekalenderens overordnede mission etableret.

For at bevise "at man godt kan være nisse af hjertet, selvom man er halvmenneske" (*Tinkas juleeventyr*, 4:16.00), begiver Tinka sig ud på en lang rejse efter nissernes tabte magi.

Denne er konkretiseret i en julestjerne, som en 100 år gammel myte fortæller, at menneskene har stjålet. En fortællerstemme indleder julekalenderen således:

Siden tidernes morgen har nisserne haft magiske evner og hjulpet menneskene. For at beholde magien skulle nissernes konge hvert år på juleaften lave et ritual sammen med et udvalgt menneske. Ingen ved, hvordan ritualet foregik, kun at nissekongen altid drog af sted til Ensomhedens Tårn med den værdifulde julestjerne under armen. Men en juleaften for 100 år siden gik noget helt galt. Nissekongen kom forfærdet hjem. Menneskene havde stjålet julestjernen. Nissernes magiske evner forsvandt, så de ikke længere kunne lave sne og var fanget i et evigt forår. I vrede knuste de de magiske spejle, så igen længere kunne komme ind til menneskene, og siden den gang for 100 år siden har der ikke været kontakt mellem mennesker og nisser (*Tinkas juleeventyr*, 1:00.01).

Myten danner baggrund for nissernes samfundsorden og verdensopfattelse. Den opretholder deres kultur og forklarer deres mistillid til menneskene. Så længe nisserne tror på myten, er den medbestemmende for reglerne i deres samfund. Derfor er Tinkas eneste mulighed for at blive accepteret at ændre på myten og bringe julestjernen tilbage. Ingen blandt nisserne stoler på hende, så hun er nødsaget til at søge hjælp hos et menneske. Sammen med drengen Lasse (Albert Rosin Harson) finder hun den forsvundne kronprins Storm (Troels Lyby) og selve julestjernen. Myten viser sig at være falsk. Nisserne har levet på en løgn, og det er nu også Tinkas mission at formidle den nye viden og cementere, at hverken hun eller menneskene er onde.

Størstedelen af julekalenderens handling udspiller sig i Kongsby i nissernes magiske rige. Landskabet og dets udtryk kan beskrives som en kombination af Herredet fra *Ringenes Herre* (2001) og Winterfell i *Game of Thrones* (2011-): Det er et primitivt landsbysamfund i et sommerlandskab, som hverken konnoterer jul eller vinter. Seeren har mødt tilsvarende i tidligere kalendere både i og uden for perioden. *Jul på slottet*, *Jul i Valhal*, *Mikkel og guldkortet*, *Juleønsket* og *Den anden verden* indeholder alle sekundære verdner, der til forveksling ligner Kongsby.

Kongsby regeres af den gamle og højtestimerede Kong Gobbe, som har en iboende ro og tryghed. Med sit hvide skæg, sin røde kappe og tykke mave ligner han julemanden. Således stemmer både hans status og udseende overens med forestillingen om julemandsfiguren. Han er rummelig og retter sig ikke efter rygter, og det gør ham vellidt af folket. Tronen trues af den

udspekulerede Kronprins Fileas (Christian Tafdrup), som i modsætning til Kong Gobbe er klædt i sort fra top til tå og på ingen måde ligner en nisse. Han skiller sig ud fra folket, hvilket stemmer overens med hans mørke intentioner om at tilrane sig magten i utide. Han forgifter sin far og står til at skulle regere i landet. Det viser sig dog, at Kong Gobbe også har en ældre søn, Storm. Da Tinka og Lasse fører ham tilbage til nissernes rige, melder han sig ind i kampen om tronen. Der udvikler sig dermed et kompliceret magtspil i nissernes verden mellem tre parter. Dette har rod i et anspændt psykologisk forhold mellem faren og de to sønner. Kong Gobbe har ingen tillid til Fileas, og ser uden tvivl Storm som den rette tronarving. Selv da Storm er ude af billedet, afviser han, at Fileas er den retmæssige konge:

”Nissernes største problem er

deres kronprins, men han er min eneste søn, hvad skal jeg gøre?” (*Tinkas juleeventyr*, 4:17.42), spørger han hoffets loyale Skir (Hadi Ka-Kush), som holder styr på lovene i landet. Hele iscenesættelsen af landskabet, slottet, personerne og magtspillet mellem dem leder tankerne tilbage til *Jul på slottet*.

I menneskenes verden flytter Lasse ind hos sin farmor (Birthe Neumann) på landet sammen med sin far, Mikkel (Martin Bo Lindsten) og lillsøster Astrid (Rosita Nellie Holse Gjurup). Også landskabet her leder seerens tanker hen på et tidligere juleeventyr. Lasses farmor bor på gården Søgaard, og den og det omkringliggende område minder i høj grad om skovløberhuset ved Lokes Høj i *Jul i Valhal*. I begge tilfælde er der tale om en familiegård på landet omgivet af skov og marker i et koldt, gråt, mørkt og traditionelt dansk vinterlandskab, som står i stor kontrast til den sekundære verden. Generelt låner *Tinkas juleeventyr* flere elemen-

Aktørerne i magtspillet i Kongsby: Kong Gobbe og de to sønner Fileas og Storm (TV 2, 2017).

ter fra julekalenderen i 2005. Hvor det i *Jul i Valhal* er Sofie, som med modvilje sammen med sin mor flytter ud på landet til mormoren, er det her Lasse, der tvinges væk fra sine vante rammer i byen. Ligesom Sofie har han svært ved at finde sin plads og tilpasse sig de nye omgivelser. Han er blevet smidt ud af sin skole for hærværk og finder det ikke spor interessant at være isoleret på landet. Han er hverken interesseret i at bruge tid sammen med sin familie eller møde nye kammerater. Tinka fanger derimod hans interesse, og pludselig er han både fysisk og emotionelt involveret i hendes mission. Han vil gerne have, at hun klarer sig godt, og samtidig muliggør en forening af mennesker og nisser, at han kan bevare venskabet.

I løbet af december kommer Tinka og Lasse hinanden nær, og de udvikler en art søskendeforhold. Tinka bor hos sin plejemor, Nille (Neel Rønholt), som i hele kalenderen udviser ubetinget kærlighed til Tinka. Flere gange risikerer Nille sit eget liv for at beskytte hende. Hun indvilliger i at gifte sig med den onde Fileas for at redde Tinka fra en skæbne i Ensomhedens Tårn. Kærligheden går også den modsatte vej. Da Tinka starter sin rejse ind i menneskenes verden efterlader hun et stykke magisk spejl, så Nille til hver en tid kan komme ind til hende.

Mikkel er alenefar for Lasse og Astrid, og også han ønsker udelukkede, at børnene har det godt. Lasse og Astrids mor italesættes ikke, og julekalenderen berører ikke relationen. Som seer savner man ikke forklaringen, for koncentrationen om Tinkas presserende problem kræver stor opmærksomhed. I stedet fokuserer fortællingen på en potentiel og alternativ familiekonstellation mellem mennesker og nisser. Fra og med Nilles første besøg på Søgaard den 7. december opstår en tiltrækning mellem hende og Mikkel. Han inviterer hende til frokost den 17. december, og da hun holdes tilbage af Fileas, er Mikkels skuffelse stor. Både han og seeren håber på, at hun når at komme inden afsnittes afslutning. Nille undskylder, men da hun den 20. december kommer for at aflevere en gave til Mikkel, kompliceres forholdet endnu en gang. I køkkenet ser hun ham omfavne den påtrængende Iben (Mia Lyhne), farmorens dyrlægekollega, som gennem hele kalenderen har udfordret og irriteret både Mikkel og Astrid til stor fornøjelse for seeren. Julekalenderen indikerer, at der kunne opstå en familie med dem alle, men lader det ikke ske. Det bliver blot ved, at Tinkas familie holder jul hos Lasses. Det virker som en fin afslutning på den konflikt mellem mennesker og nisser, som er opbygget gennem hele julekalenderen.

Menneskenes verden og nissernes rige forbindes af flere skjulte portaler. Disse har tidligere været tilgængelige for alle, og mennesker og nisser har på denne vis levet i harmoni. Men ved julekalenderens begyndelse er portalerne lukkede, og nisserne må ikke længere rejse til

menneskenes verden. Portalerne kan ikke bare krydses, for også et stykke magisk spejl er påkrævet. Portalen består dermed af to komponenter: "Du kan ikke bruge portalerne uden spejle" (*Tinkas juleeventyr*, 2:18.17), forklarer veninden Vilma (Esther Marie Boisen Berg) den 2. december, da hun og Tinka er et særligt sted i skoven, hvor der efter sigende skulle være en portal. Tinka udviser stor interesse for menneskene, mens Vilma repræsenterer nissernes gængse opfattelse af mennesket som et ondt væsen, der ikke er til at stole på. Senere i samme afsnit finder Tinka to stykker knust spejl. Mens Nille mener, at spejlene er farlige at beholde, fristes Tinka til at undersøge om rejsen ind til menneskene er mulig. På samme tidspunkt går Lasse ved søen tæt på Søgaard. En krydsklipning mellem de to samt en let og eventyrlig un-

Tinka krydser portalen med det magiske spejl (TV 2, 2017).

derlægningsmusik manifesterer, at de to befinder sig samme sted i to parallelle verdner. Sekunder senere krydser Tinka portalen og står pludselig overfor Lasse, som forskrækket tror, at hun bare er rollespiller.

I *Tinkas juleeventyr* er det således det magiske, som indtræder i den fiktive virkelighed. Derfor kan julekalenderen karakteriseres med Farah Mendlesohns begreb *the intrusive fantasy*, hvor "the fantastic is the bringer of chaos" (Mendlesohn, 2008, xx-xxi). Seeren lærer fra fortællingens begyndelse, at verden ikke er som forventet, men for Lasse er det anderledes. Hans verden forstyrres først, da det går op for ham, at Tinka er nisse og kommer fra et helt andet univers. Det er

således Tinka fra den sekundære verden, som tilvejebringer et kaos i Lasses primære. Det særegne ved *Tinkas juleeventyr* er netop, at fortællingen tager sit udgangspunkt i nissernes verden. Alle konflikter udspiller sig her, mens menneskenes verden snarere er et helle for Tinka, hvor små personlige problematikker huserer. Det er i hjemmet på Søgaard, at kalenderens og TV 2's traditionelle julehygge udspiller sig. Især karakteren Astrid tilbyder små af-

bræk fra Tinkas eksistentielle krise og det politiske magtspil i Kongsby. Hun bager, pynter op, går luciaoptog og henter juletræ i selskab med både farmoren, Mikkel og Iben. Især forholdet til sidstnævnte giver kalenderen et comic-relief. Iben besidder nemlig ikke den store juleånd og synes mest af alt, at julehyggen er besværlig. For at imponere Mikkel indvilliger hun gentagne gange i alskens juleaktiviteter, men formår ikke at fuldføre dem på traditionel vis. Hun køber eksempelvis en potteplante fremfor et rigtigt grantræ med nåle, fordi hun "ikke ville vide, hvad [hun] skulle gøre med sådan et stort skrummel" (*Tinkas juleeventyr*, 11:18.02).

Julekalenderen har afsæt i nissen som figur, og hele nissesamfundet kan karakteriseres som opbygget af myterne om gårdboen. Nissernes påklædning er jordfarvet bondetøj og inkluderer en rød hue. De har "siden tidernes morgen hjulpet menneskene" (*Tinkas juleeventyr*, 1:00.08) og lever i et bondesamfund, hvilket ses af fraværet af moderne teknologi. Nille syer alt i hånden, vagternes våben er sværd, stearinlys er eneste lyskilde, alt transport er håndtrukket, og ingen kan læse. Det stemmer overens med fortællingens historie om, at nisser og mennesker har mistet kontakten. Det fortæller Flemming Christian Klem selv om idéen bag nissernes rige:

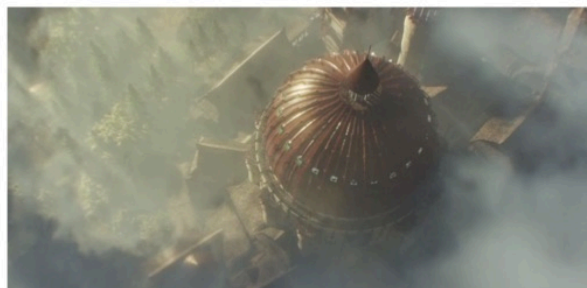
Der skulle være forskel i tid. Vi skal være 100 år tilbage i tiden i nissernes verden. De er jo ikke sammen med menneskene mere. De er gået i stå, og fordi de ikke har været i kontakt i 100 år, så har de jo heller ikke internet, telefoner og alt det, vi har udviklet (Mikkelsen, 2017).

I menneskenes verden italesættes nissen som gårdbo. Astrid udtrykker flere gange et ønske om nisser på Søgaard, og med både Tinkas og Nilles indtræden på gården sker det faktisk. Især i Nilles besøg ses inspirationen fra nissens ophav. Hun hjælper Astrid med at lave julepynt, bager til hele familien og syer et betræk til den stol, som Mikkel har bygget. Bemærkelsesværdigt er det, at hverken Mikkel, Astrid eller farmoren stiller spørgsmål til Nilles udseende. De accepterer hendes træsko og nissehue som noget alternativt, mens hun overvinder dem med sin personlighed, hvilket Astrid italesætter: "Jeg ønsker mig, at dig og Nille bliver kæresten" (*Tinkas juleeventyr*, 23:04.52).

Forestillingen om gårdboen understreges af iscenesættelsen af nissernes verden. On-locationoptagelserne i jernalderlandsbyen Odins Odense suppleres af redskaberne i landskabet og settet med Nilles hjem, som alle konnoterer svundne tider og middelalderlige levevilkår (Cilleborg, 2017). I stor kontrast til dette er der en fremtræden brug af visuelle effekter,

som understreger den eventyrlige stemning i dét univers. Det storslåede slot i Kongsby er først indsat i billedet i postproduktionen, hvilket løfter landskabet til kongerige. Portalen i skoven er tydeligt skabt, så seeren kan opleve overgangen mellem de to verdner med karaktererne. Både billedsidens blålige farver og gnister samt lydsidens sus og klokkespil konnoterer teknologi og elektricitet. Dette skaber først og fremmest den magi, som forbindes med en portal. Derudover skaber det en kontrast til det rolige skovmiljø, som huser portalen, og indikerer den magi, som har været i nissernes rige. I afsnit 18 dykker Lasse ned i søen ved Ensomhedens Tårn og finder julestjernen. Selve dykket vises for seeren, og er en rigtig undervandscene, men søens udseende i supertotal er klart redigeret. Her er der indsat et mørkt krater, hvis farer understreges af en susende og mystisk underlægningsmusik. De visuelle effekter bruges til at understøtte nissernes verden som et magisk sted. I menneskenes verden bruges de også til at understrege en vis realisme. Det ses eksempelvis, når Lasses sms-beskeder fremtoner i billedet. Her skal seeren selv læse og forstå sms'erne og sætte dem i relation til den øvrige handling. Vi forstår således, at Lasse planlægger at tage tilbage til byen i den 1. december, da beskederne viser korrespondancen med vennen, Tobias.

Tinkas juleeventyr indeholder en parfraserende signatur, og underlægningsmusikken leder tankerne hen på storslåede eventyrfilm som *Ringenes Herre* og *Harry Potter*. Titelsangen hedder "Tinka" og synges af Burhan G og Frida Brygman. Omkvædet lyder: "Tinka du dømmes. Tror du, vi kan finde tilbage til magien. Tinka du drømmer. Kan menneskers land forenes med nissernes rige" (*Tinkas juleeventyr*, 1:01.51) og forudsiger hele julekalenderens handling og Tinkas mission. Hun finder netop magien ved at bringe julestjernen tilbage, og med afsløringen af myten som falsk forener hun mennesker og nisser.

Visuelle effekter: Slottet i Kongsby, søen ved Ensomhedens Tårn og Lasses sms til Tobias (TV 2, 2017).

I julekalenderens mest uhyggelige afsnit den 23. december viser den sidste kamp mellem Fileas og Tinka sig. Han har stjålet julestjernen og vil udnytte den i Ensomhedens Tårn for at blive enehersker. Tinka kan som halvt menneske og halv nisse som den eneste bekæmpe ham. I en *Harry Potter*-lignende duel med lyn og energiudladninger i mørke omgivelser overvinder Tinka Fileas, men afkræftes voldsomt. Dagen efter er hendes amulet lilla, og da hun viser den til den nu indespærrede Fileas, udtrykker hun en selvaccept: "Min amulet ligner ikke alle andres amulet. Men det er lige præcis dét, der gør den til noget specielt" (*Tinkas juleeventyr*, 24:13.52). I menneskenes verden lykkes det Lasse at samle hele familien på det særlige sted i skoven til det ukendte ritual. Den myte, som hele julekalenderen er opbygget omkring, viser sig at være nøglen til ritualet – men nu i menneskets version: Søgaards gamle familiejulesang "Når magien skal fornyes" forener de to verdner symboliseret ved de to familiers sang omkring julestjernen. Foreningen manifesteres, da de alle fejrer jul sammen. Tinka giver Lasse et spejl og fortæller ham: "Du er det første menneske nogensinde, der kan rejse ind i nissernes rige" (*Tinkas juleeventyr*, 24:21.20). Afslutningen, uvisheden om Nille og Mikkels forhold samt Fileas skæbne lægger muligvis op til en fortsættelse enten i form af endnu en julekalender eller en filmatisering, ligesom det før er sket med *Oskar og Josefine* (2005), *Guldhornene* (2007) og *Emma og julemanden* (2015).

Tinkas juleeventyr er en kompleks fortælling med flere forskellige handlingstråde af varierende længde. Seeren skal holde styr på mange konflikter, forhold og forhistorier, og flere større og mindre gåder skal løses undervejs. Storm viser sig at være Tinkas far. Han er i live, men har brug for hjælp til at huske sin identitet som nisse. Den tidligere nissekonge mistede selv julestjernen for 100 år siden og gav mennesket skylden. Fileas bliver afsløret i at have opfundet Storms forsvinden og i selv at have skubbet ham ind i menneskenes verden uden et spejl for flere år siden. Også flere personlige konflikter optrevles løbende. Iben opgiver sin og farmorens plan om at finde sammen med Mikkel. Lasse og Mikkel slutter fred, Vilma og Tinka bliver veninder igen, og Nille slipper ud af Fileas' tvang.

Selvom fortællingen er lang og kompliceret, er hvert enkelt afsnit opbygget som en afsluttet helhed, som bevarer almanakfunktionen. Her kan mindre handlingstråde som Tinka og Lasses eftersøgning og fund af stedet Falkhøj beskrives som afsnit 11's episodebue. Den sidste scenebue forbinder tydeligt afsnittet til det efterfølgende: Lasse og Tinka opsporer, at Falkhøj ikke er en by som først antaget, men et hus. Afsnittet ender med et nærbillede af en sten med teksten Falkhøj akkompagneret af en dump underlægningsmusik, som forstærker spændin-

gen. Den efterfølgende og afsnittets sidste indstilling viser i en halvnær Lasse og Tinka sidende foran stenen, mens de kigger overrasket på hinanden. Scenen kan karakteriseres som en cliffhanger, og både karakterer og seere undrer sig over, hvem der bor i huset. Episoden slutter således med et implicit spørgsmål, som bliver besvaret næste dag. Afsnit 19 ender med et eksplicit spørgsmål, da rådsmanden fra Nordlandet (Peter Gantzler) efter Storms genkomst spørger: "Hvem skal være konge?" (*Tinkas juleeventyr*, 19:21.41), mens han kigger intenst på Skir og Fileas. Det er både seriens og seerens spørgsmål, og på den måde forskydes afsnittes afslutning til det næstes begyndelse.

Antallet af føljetonbuer i *Tinkas juleeventyr* er som i periodens andre julekalendere højere end tidligere. Seriebuen kan betegnes med Tinkas mål om at bringe magien tilbage til nisserne, og denne forløber fra 1. december til juleaften. Flere af kalenderens føljetonbuer er dog næsten ligeså lange. De er indviklede i hinanden og forløber over mange afsnit. Den føljetonbue, som beskriver Tinkas søgen efter julestjernen, forløber eksempelvis fra afsnit 4-18. Forholdet mellem Nille og Mikkel begynder den 7. december og afsluttes først i sidste episode. For nisserne er myten om menneskets ondskab baggrund for deres verdensopfattelse fra og med 1. december, indtil Storm den 23. december fortæller dem sandheden om sin forsvinden. De lange føljetonbuer krydser og kompliceres af hinanden. I afsnit 22 fører Nille modvilligt Fileas igennem portalen til Søgaard. Her møder hun Mikkel på gårdspladsen, og Nille sættes i klemme mellem dem, da hun på en og samme tid skal skjule både Fileas' eksistens for en uvidende Mikkel og hendes eget spirende forhold til ham, så Fileas ikke opdager forbindelsen mellem dem. Hendes efterhånden nære forhold til Mikkel kompliceres, da hun er nødsaget til at afvise ham, men da hun ikke gør det overbevisende, fornemmer Fileas, at der er noget mellem dem, og strammer derfor grebet.

Af ovenstående bliver det klart, at julekalenderen fordrer en stor opmærksomhed fra seeren. For at forstå fortællingen til fulde er det nødvendigt at se alle afsnit i kronologisk rækkefølge. I flere tilfælde tilbyder filmtekniske virkemidler seeren at regne sammenhængen mellem forskellige handlingstråde ud, før karaktererne gør det. Den 2. december fjerner Astrid et hjul fra væggen på farmorens gårdsplads, og det viser sig at være vigtig information. Lillesøsterens handling fungerer som et set up, som først får pay off meget senere i afsnit 20: Her opdager Tinka og Storm nemlig, at også et særligt hjul skal bruges til ritualet mellem mennesker og nisser. Den opmærksomme seer er altså et skridt foran karaktererne og har mulighed for at kæde begivenhederne sammen tidligt. De mange cliffhangers og en handling, som er

overladt til seeren, gør julekalenderen oplagt til streaming. Som seer har man et begær efter at nå afslutningen og løse gåderne selv. Man vil se videre med det samme – måske via et nyt abonnement på TV 2 Play.

Flemming Christian Klem står som hovedforfatter bag historien i *Tinkas juleeventyr*, og han er en garvet herre, når det kommer til julekalendere. Han har desuden været med til at skrive TV 2's *Jul i Valhal* og *Juleønsket* (Det Danske Filminstitut, 2018). *Tinkas juleeventyr* er produceret af Cosmo Film med støtte fra både FilmFyn og Ford. FilmFyn producerer ikke selv, men støtter og investerer i tv- og filmproduktioner med det mål at skabe vækst i filmkulturen på Fyn og i Danmark. Derfor er FilmFyn især interesseret i at yde økonomisk hjælp til projekter, hvor seeren kan genkende Fyn (FilmFyn, u.å.). FilmFyn poster 3,2 millioner kroner i *Tinkas juleeventyr*, og hele nisseverden er af denne årsag optaget i jernalderlandsbyen i Odense. Det bliver til mange timers eksponering af det fynske landskab (Nielsen, 2017). Ligesom *Juleønsket* i 2015 er *Tinkas juleeventyr* produceret med støtte fra Ford via *branded content*, hvor firmaet eksponeres i selve historiefortællingen til en relevant målgruppe (Christensen & Hansen, 2018, 1-2). I selve fortællingen kører Mikkel rundt i en Ford, som også er en del af iscenesættelsen af Søgaard. Til lågekalenderen følger en julestjerne, som børn kan dekorere, aflevere hos en Ford-forhandler og få en Tinka-nissehue. Desuden besøger hovedpersonerne de fem Ford Stores i Danmark i løbet af december i 2017. Ford danner på denne vis ramme om kontekstuelle aktiviteter knyttet tv-julekalenderen, og mon ikke mange familier dukker op hos diverse Ford-forhandler for at få en nissehue og møde både Tinka og Lasse (Ford, 2017). Med *Tinkas juleeventyr* forsøger TV 2 på flere måder at engagere seeren og skabe et tværmedielt univers. Udover at møde skuespillerne kan seeren også blive en del af en ny musikvideo til "Tinka" ved at interagere med karaktererne, Burhan G, Frida Brygman og resten af seerne i "Den store juleduet" via hjemmevideoer genereret i Tinka-appen (Kjærgaard, 2017).

TV 2's familiejulekalender i år 2017 sendes på traditionel vis klokken 20.00. Kanalen fortsætter sin tendens fra 2016 ved at flytte de yngste børn til en anden julekalender tidligere på dagen. Allerede klokken 15.50 genudsender TV 2 *Alletiders Nisse* og tilbyder således en mere børnevenlig julekalender til de yngste, som er udfordrede af uhyggen og kompleksiteten i *Tinkas juleeventyr*.

Udover at blive sendt klokken 20.00 på TV 2 bliver hvert afsnit af *Tinkas juleeventyr* frigivet på TV 2 Play 24 timer før. Det betyder, at seeren i løbet af december har mulighed for konstant at være en dag foran. For de seere, som ikke følger med i fjernsynet hver aften, men

derimod tilvælger streaming, kan nedtællingen forsvinde eller forskydes. Julekalenderens juleaften kan seeren allerede opleve den 23. december.

At vurdere efter seertallene er *Tinkas juleeventyr* en af de mest populære julekalendere i nyere tid. Med et gennemsnitligt seertal på 1.059.000 indtager fortællingen en 13. plads over de mest sete julekalendere siden 1992, kun overgået af periodens topscorer, *Juleønsket* (Bilag D). Det er ikke kun med høje seertal, at *Tinkas juleeventyr* imponerer, for også på TV 2 Play slår julekalenderen rekorder. Op mod 300.000 brugere ser afsnit 23 på streamingtjenesten, mens hele serien bliver den mest sete julekalender overhovedet på TV 2 Play. *Tinkas juleeventyr* ligger nummer tre på listen over de mest streamede programmer i år 2017 på TV 2 Play – lige efter sæson fire af *Rita og Badehotellet* (Harboe, 2017). Ved Robert-prisen i 2018 vinder julekalenderen i kategorien Årets korte tv-serie, og Christian Tafdrup nomineres til Årets mandlige birolle for præstationen som Kronprins Fileas (Det Danske Filminstitut, 2018). Også anmelderne er vilde med *Tinkas juleeventyr* og *Information* roser den for fornyelse og et eviggyldigt tema om accept og rummelighed: "Tinkas juleeventyr er altså ikke endnu historie om, at julemanden er blevet sur/julen er blevet væk/julen er truet, men et forsøg på at fortælle en vedkommende ungdomshistorie om et vedkommende emne. Om at høre til" (Kristiansen, 2017).

Desuden falder nissens genkomst i hovedrollen i god jord. Det understreger juleekspert Daniel Røde om julekalenderens første fire afsnit den 4. december 2017: "Det virker også som om, at TV 2 har fundet en god julekalenderopskrift, som skulle de bage brunkager til hele familien. Det smager af eventyr, julemagi og så er nisserne er for alvor tilbage i julekalenderuniverset, og hvor har de dog været savnet" (Røde, 2017b).

5.5.4 Julekalender eller tv-drama?

Med et fravær af julekalenderens genkedelige julehygge og et nyt fokus på en kompliceret rejse i tid og rum fører *Tidsrejsen* julekalendergenren i tv-dramaets retning. Den og de efterfølgende julekalendere *Juleønsket*, *Den anden verden* og *Tinkas juleeventyr* består alle som suspensefyldte, serielle og krævende fortællinger med julemåneden som ramme. Man kan argumentere for, at tv-julekalenderen siden 2014 har nærmet sig det danske tv-drama endnu mere end tidligere både semantisk, syntaktisk og pragmatisk.

Indholdet er blevet tungere: Emner som identitet, skæbne, fortid, forelskelse og fremmedgørelse præger kalenderne og er lige så vel genkendelige motiver fra danske familie- og

krimidramaer som *Arvingerne* (2014-, DR1), *Norskov* (2015-, TV 2), *Rita* (2012-, TV 2) og *Herrens Veje* (2017-, DR1) i samme tidsrum. Et stigende antal karakterer med stor betydning for tv-julekalenderens handling peger ligeledes på, at afstanden mellem de to genrer er blevet mindre. Flere bærende karakterer muliggør mere dramatisk indhold på den plads, som tidligere tiders julehygge og musicalindslag besatte. Hvor eksempelvis forældre i de to tidligere perioder var til stede i hjemmet som obligatoriske instanser og/eller prægede små føljetonbuer i afbræk fra missionerne, er de nu en stor del af julekalenderens hovedproblem. I *Tinkas juleeventyr* kan mennesker og nisser ikke forenes uden Mikkel og Nilles deltagelse, og samtidig udvider de Lasses og Tinkas udvikling i løbet af måneden og giver dem flere facetter. Det er hverken tilfældet for Krummes forældre eller *Jul i Valhals* Asbjørn og Tove, der alle mest fungerer som humoristiske indslag og blot er til stede, så den primære verden i så høj grad som muligt spejler seerens.

Julekalenderen er ydermere blevet modig i sin fremstilling af voldsomme begivenheder, og den førømtalte kummefryserscene fra *Absalons hemmelighed* blegner efterhånden i sammenligning med den nuværende periode: Sofies udspring på havnen i *Tidsrejsen*, Baalios' overtagelse af menneskekroppen i *Juleønsket*, Den onde dronnings kvælning af Sara i *Den anden verden* og Fileas giftmord på Kong Gobbe i *Tinkas juleeventyr* havde DR1 og TV 2 sandsynligvis fravalgt for bare 10 år siden. På trods af klager over uhygge, tyder noget på, at seeren alligevel har accepteret voldsomme hændelser som en del af genren. Det stemmer overens med den lille, men betydningsfulde målgruppeændring, der gennem tiden manifesteres med de ældre hovedkarakterer og flere tv-julekalendere om eftermiddagen.

Også tv-julekalenderens udtryk er blevet mørkere i den seneste tid. Julekalenderen har grundet årstiden længe været præget af et vintermørke, men i forlængelse af et stigende antal on-locationoptagelser præger det mørke, golde, danske vinterlandskab de primære verdner. Hovedkaraktererne færdes ude i både by og natur, og de grå nuancer sætter stemningen. De nye julekalendere inddrager visuelle elementer, seeren allerede kender fra danske *nordic noir*-serier som *Forbrydelsen* (2008-2012, DR1), *Broen* (2011-, DR1) og *Greyzone* (2018, TV 2). Disse er sammen med hovedkarakterernes indre kamp med til at trække julekalenderen i retning af den genre. Uden at være kriminalfiktion indeholder tv-julekalenderen på sin egen måde "dark storylines and bleak urban as well as rural settings" (Agger, 2016b, 139), hvilket igen understreger tilnærmelsen af tv-dramaet.

Med kompleksitet og kontinuitet ligner syntaksen i de nyere tv-julekalendere tilmed den i en regulær tv-serie. Føljetonbuerne dominerer i en sådan grad, at den traditionelle nedtælling bliver uklar. Seeren skal være opmærksom fra første til sidste afsnit, for julekalenderens overordnede mission kompliceres gang på gang af hændelser, personlige forhold og forhistorier. Én mission skal løses på hele måneden frem for én lille opgave hver dag, ligesom føljetonserien. Dog cementerer serialiteten på 24 afsnit og den daglige længde på 25-30 minutter, at fortællingen er og bliver en tv-julekalender. Igen komplicerer streamingtjenesterne ligningen, for her eksistere flere dramaserier allerede i den længde. Men kigger man udelukkende på danske dramaserier i tv, har julekalenderen ganske enkelt for mange afsnit med for kort varighed til at falde ind under denne kategori. Desuden bryder den med den ugentlige udsendelse, som løber over flere måneder.

På den pragmatiske side har tv-julekalenderne længe lænet sig op ad traditionelle tv-dramaer. De er produceret af DR1 eller for TV 2, og både instruktører, manuskriptforfattere og skuespillere bevæger sig også i resten af tv-verden. Flere individer, både foran og bagved kameraet, og organisationer er efterhånden blevet anerkendt som julekalenderskabere. I nyere tid står Bo hr. Hansen eksempelvis bag *Tidsrejsen* og *Den anden verden*, mens Flemming Christian Klem har skrevet både *Juleønsket* og *Tinkas juleeventyr*. På DR har dogmerne for dansk tv-drama haft en direkte indflydelse på tv-julekalenderen siden 2006, hvor kanalen selv sætter genren i familie med den almindelige tv-serie. På TV 2 har enterprise-modellen altid medført, at tv-julekalenderen er produceret udefra, og også her er vilkårene de samme som for kanalens andre tv-serier. Det peger på, at tv-julekalendergenren er blevet mere seriøs, ambitiøs og er kommet på niveau med tv-dramaer, men stadigvæk i sit eget format. Det er væsentligt at fastslå, at den danske tv-julekalender er en genre for sig selv, men der er heller ingen tvivl om, at den er form for tv-serie, dog ikke i traditionel forstand. De nyere tv-julekalendere er snarere store dramaer udspillet om vinteren.

De fire julekalendere på de to hovedkanaler i den igangværende periode deler mange fællestræk. De stiller alle i høj grad eksistentielle spørgsmål, udspiller sig i et komplekst forløb og er store produktioner af dygtige folk og organisationer. Alligevel er der flere forskelle de to kanaler i mellem. I DR1's seneste tv-julekalendere *Tidsrejsen* og *Den anden verden* er julen fravalgt i indholdet, og i stedet består de blot som komplekse fortællinger udspillet i december. På TV 2 har man derimod bevaret julen i form af forskellige figurer og familiehygge, og man holder sig dermed forholdsvis strengt til skabelonen fra 2003. DR kan i denne forbindel-

se betegnes som mere eksperimenterende end TV 2, og det kan hænge sammen, at den kommercielle kanal allerede i 2003 finder en skabelon af så høj en kvalitet, at eksperimenterne er unødvendige. Desuden spiller de to public servicekanalers forskellige finansieringsformer ind. DR er licensbaseret, og det er påkrævet, at kanalen blandt andet bruger pengene på kunst og kultur i alsidighedens navn. Licensen sikrer, at DR ikke straffes direkte økonomisk for lave seertal, men der er stadig et krav om, at kanalen skal samle befolkningen. Det giver en større mulighed for at producere og sende mere anderledes fortællinger end på TV 2, som er reklamefinansieret og derfor nødsaget til at eksponere sponsorerne og vise julekalenderen til et bredt publikum midt i primetime. Det må vurderes, at TV 2's julekalendere er mere succesfulde i samlingen af hele familien foran fjernsynet i modsætning til DR, som bevidst satser på en mindre målgruppe på hovedkanalen. Det viser en sammenligning af seertallene: Siden 1992 har TV 2 i gennemsnit haft 1.143.000 seere til kanalens nye tv-julekalendere, mens tallet for DR ligger på 793.000, altså 350.000 under TV 2 (Bilag D).

Skal der gisnes om tv-julekalenderens fremtid, må det formodes, at tendensen fra 2014 fortsætter i DR's julekalender i 2018. Den hedder *Thannanaya* og har efter sigende hovedkarakteren Theodor, hvis eneste ven er hans gamle morfar. Da morfaren er ved at dø, rejser Theodor til landet bag stjernerne, Thannanaya, for at hente ham hjem til jul (Mikkelsen, 2018). Søger man på hashtagget "thannanaya" på *Instagram* tyder det på, at julekalenderens univers igen i år vil være delt i to med en blanding af fabeldyr og mennesker i storslåede *Narnia*-lignende landskaber. I typisk DR-stil vil temaet denne gang være noget så alvorligt som døden.

På DR Ramasjang viste man sidste år *Nissernes Ø*, og da den er sidste del af en trilogi, er det mere uvist, hvad der vises her. På TV 2 sendte man forrige år *Ludvig og julemanden* klokken 20.00 og *Alletiders jul* klokken 16.20, så mon ikke *Tvillingerne og julemanden* ruller over skærmen klokken 20.00 i 2018, mens *Alletiders nisse* sendes i løbet af eftermiddagen. Som det var tilfældet med *Ludvig og julemanden* og *Tvillingerne og julemanden*, er det også muligt at forestille sig et scenarie, hvor TV 2 vælger at fortsætte *Tinkas juleeventyr* i 2019. Sidste års julekalender sluttede på flere måder forholdsvis åbent, og TV 2 har tidligere gjort sig tanker om et stort julekalenderprojekt i flere sæsoner. Kanalen havde allerede i 2012 planlagt hele tre julekalendere fra 2017 til 2021 kaldet *Nisseakademiet*. TV 2 ville skabe et fiktivt univers med inspiration fra *Harry Potter* og *Ringenes Herre* (Nygaard, 2012). Men planen blev droppet kort tid efter – uden dog at forlade tanken om fortsættelser helt (Erlendsson, 2015).

Hver december er der flere julekalendere rettet mod hele familien, børn, teenagere og voksne, og alt tyder på, at udbuddet stiger, men også måderne at tilgå julekalenderen på bliver flere. De seneste år har vist, at streaming har gjort sit indtog. I 2014 havde bare 4% af den danske befolkning et abonnement på TV 2 Play, og 14% angav at benytte sig af DR TV. På bare tre år er de tal steget til 18% og 36% i 2017 (Kulturministeriet, 2017, 22).

På både DR TV og TV 2 Play har hovedkanalerne udvidet genren ved at frigive tv-julekalenderen både dagligt i december og en genudsendelse allerede fra november. Desuden tyder det på, at tv-julekalenderen vil inddrage seerne mere på andre platforme. Vi formoder, at brugergenereret indhold vil blive en større del af genren i de kommende år. Dette kan muligvis ske gennem ekstramateriale i form af karakterernes Facebook- og Instagram-profiler og beskedkorrespondancer på platformene, som vi eksempelvis kender det fra NRK's *SKAM* (2015-2017). Ydermere kan små selvstændige klip udvide handlingen for de seere, som opsøger den, som det også er tilfældet i TV 2 Zulus *Perfekte steder* (2017-).

Som det er set mange gange siden 1962, kan indholdet ændre sig, men serialiteten på de 24 dage ligger fast. Uden almanakfunktionen kan fortællingen ikke kaldes en tv-julekalender. Man kunne forestille sig, at afsnittene bliver længere i overensstemmelse med den øvrige udvikling mod tv-dramaet. Også pragmatisk er der forholdsvis klare begrænsninger. For det første spiller det økonomiske en stor rolle, da kanalerne lige nu prioriterer at producere en ny julekalender hvert andet år. For det andet skal hver kanal opfylde forskellige forpligtelser. DR skal overholde public service-kontrakten, og TV 2 har derudover et ansvar over for sine sponsorer, abonnenter og samarbejdspartnere. Da ingen af forholdene ser ud til at ændre sig foreløbigt, vil TV 2 sandsynligvis være seernes foretrukne kanal, når det gælder tv-julekalenderen.

Der hersker ingen tvivl om, at julekalenderen fortsat vil være en del af sendefladen i flow-tv, udvalget på streamingtjenesterne og spalterne i diverse aviser og hermed en del af mange danskeres jul, kultur og medieforbrug. Tv-julekalenderen er en genre i sig selv, men en genre i udvikling, og nye tendenser vil med garanti komme til.

6.0 Konklusion

Den danske tv-julekalender har siden 1962 været et genkommende element i det danske medielandskab i december. Hovedformålet med denne opgave har været at definere tv-julekalenderen som genre og periodisere dens udvikling fra 1962 frem til i dag. Vi har afgrænset os til at undersøge danske nyproduktioner for hele familien tiltænkt fjernsynsmediet. Vi har indsamlet materiale fra et mediesystem bestående af DR og TV 2. Denne afgrænsning har muliggjort en periodisering af den danske tv-familiejulekalender efter årstal og modus.

Tv-julekalenderen bygger som genre på flere forskellige traditioner både indholdsmæssige, strukturelle og institutionelle. Til at bestemme disse har vi taget udgangspunkt i Rick Altmans tredelte filmgenreteori, overført den til tv-mediet og fundet genremarkører på tre forskellige niveauer. Semantisk indeholder den en tematisering af dansk jul, som kan være kulturel, religiøs, historisk eller kommerciel. Julens traditioner og figurer spiller en rolle, hvor nissen og julemanden mange gange har stået i centrum. Tv-julekalenderen indeholder et mytisk aspekt, som kan være i form af figurer og hele beretninger og være kulturelt, religiøst og historisk. Tematiseringen af jul og myterne indgår i et gensidigt afhængighedsforhold, hvor julen er bygget på myter, og troen på myterne opretholder dem og hele juletraditionen. Derfor er tv-julekalenderen ligesom mytefortællingen kulturbærende – den er både dannelse og undervisning og er en del af den nationale identitet. Genren indeholder et overnaturligt univers og læner sig op ad fantasygenren. Dette kommer til udtryk i en vedvarende tøven hos enkelte karakterer og parallelle verdner.

Tv-julekalenderens stil er kendetegnet ved genkendelighed og gentagelser. Nuancerne understreger årstiden på to måder: Røde og varme farver konnoterer julehygge og nisser, mens de koldere farver leder tankerne hen på vinterkulde og det danske landskab. Kostumerne underbygger tv-julekalenderens magiske dimension, sætter den i kontrast til hverdagen og hjælper seeren til at afkode handlingen. Fortællingen udspiller sig altid i Danmark enten i form af italesættelse eller konkrete on-locationoptagelser. I naturlig forlængelse af tv-julekalenderens mytiske aspekt og overnaturlige elementer er special- og visuelle effekter en del af udtrykket. Især magiske figurer og rejser mellem to verdner er præget af dette. Den danske tv-julekalender har altid været præget af musiske elementer. Det kan være i form af musicalindslag eller signatursange. Der optræder gentagelser i form af genstande, narrative

forløb og replikker. Det er klart, at tv-julekalenderen bygger på i forvejen eksisterende genrer og består som en kombination af dem. Den er på én gang eventyr, gåde, romance, melodrama, uhygge og komik.

Med nedtællingsfunktionen og en inddeling af december bygger tv-julekalenderen altid på almanaktraditionen og har klare rødder i bog- og papjulekalenderen. Den viser dagsrytme, ugerytme og årsrytme i enkelte afsnit og over hele måneden. Serialiteten definerer den som en lang føljeton, og det er nødvendigt at se alle afsnit i kronologisk rækkefølge. Der er 24 episoder á maksimalt 30 minutter. Parallelle plotlinjer udspiller sig sammen med og på tværs af hinanden i føljetonbuer. De er underordnet seriebuen, der er defineret ved en overordnet mission struktureret efter monomyten.

Siden 1962 har der været 51 nye julekalendere på begge kanaler. DR står med et aldersmæssigt forspring for de 33, og TV 2 for 16. Udviklingen har været stor, og de foregående år vil altid påvirke de efterfølgende. Genren har trods forskellige tendenser og eksperimenter altid været set af mange. De fleste har en holdning til julekalenderen – nogle mere positive end andre. Begge kanaler omtaler selv genren som tv-julekalender for hele familien.

Definitionen af genren på tre niveauer har understreget den historiske udvikling. Ved genrens begyndelse fylder det semantiske aspekt mest i vores overvejelser. Men jo ældre tv-julekalenderen bliver, des flere forandringer finder sted på det syntaktiske og pragmatiske niveau. Det antyder, at tv-julekalenderen konstant udvikler sig, mens den stadig er genkendelig som netop en familiejulekalender. Vi har periodiseret den danske tv-julekalender efter brud og kontinuitet. Én julekalender bryder med traditionerne, og andre viderefører tendenserne. Det har resulteret i fem perioder.

Dukkernes storhedstid løber fra 1962 til 1978. Den startes, da Danmarks første tv-julekalender, *Historier fra hele verden*, sendes og tilbyder danskerne et helt nyt tv-program i december. Kendetegnende for hele perioden er korte fortællinger, lågeåbning og ulandshjælp. Perioden er fragmenteret og kan betegnes som en præfase, før genren bliver til det, vi kan genkende som julekalender i dag. Der er stor forskel på indhold, udtryk og form med mange eksperimenter. Det væsentligste kendetegn for perioden er, at dukkerne dominerer indholdet, og julen endnu ikke er tematisk i højsædet. Hvert afsnit varer mellem 10 og 15 minutter. Episodebuerne er klart definerede, og seriebuen er primært karakteriseret af en nedtælling til juleaften. DR er i denne periode den eneste kanal, og julekalenderen er på sendetidspunktet den eneste valgmulighed for fjernsynsseere. Sendetidspunktet varierer mellem 18.00 og

19.50. Produktionsmæssigt er Thok Søndergaard, Thorkild Demuth, Jesper Klein, Hanne Wilumsen og Finn Bentzen gangangere. *Jullerup Færgeby* fra 1974 er en af de mest genudsendte julekalendere nogensinde. Selvom den er et tydeligt eksempel på den tidlige periodes forskelligartethed, indeholder den også juleelementer og en lille gåde med en tilhørende jagt. Tilbage fra perioden står fire markante tv-julekalendere, som stadig huskes i dag: *Kender du Decembervej?*, *Vinterbyøster*, *Jullerup Færgeby* og *Kikkebakke Boligby*. *Kender du Decembervej?* er den første julekalender, der har et sammenhængende indhold, der også understøtter nedtællingsfunktionen. Dette viderefører dukkebyskalenderne og tilføjer et nyt og større cast og beriger os med flere udødelige replikker. De fire er forbundet med nostalgi i form af en særlig julestemning og svundne tider. Periodens kaos bliver på denne måde til kulturarv.

Den moderne tv-julekalenders begyndelse strækker sig fra 1979 til 1993 og sættes i gang af *Jul i Gammelby*. For første gang er der mennesker i alle rollerne, et helt konkret problem skal løses, den udspiller sig i en historisk ramme og trækker tråde til føljetonserien. Nisserne på loftet gør deres indtog og bringer julestemningen med sig. Med Poul Thomsens daglige introduktion i Den Gamle By i Aarhus når julekalenderen for første gang en længde omkring 20-30 minutter, og føljetonserien etableres i julekalendersammenhæng. I periodens 14 år er de fleste julekalenders handling præget af et konkret problem, der skal løses af enkelte personer eller små grupper. Julen er nu blevet en betydningsfuld del af handlingen og udtrykket især med nissens fremtrædende rolle. I denne forbindelse indføres magien i julekalenderuniverset. Den musikalske tradition udvikler sig til at blive musicalindslag. Nedtællingen ledsages nu af et stigende antal føljetonbuer og en klar seriebue. Flemming Jensen og Martin Miehe-Renard overtager rollerne som de dominerende manuskriptforfattere. De nye produktioner når nye højder, hvilket er økonomisk krævende. Også derfor er der på bare 14 år hele otte genudsendelser. I slutningen af perioden melder TV 2 sin ankomst og viser hurtigt talent, hvilket anmeldelser og nu også seertal kan begrunde. I 1986 manifesterer *Jul på slottet* den nye høje standard. Som eventyrfortælling med lyriske replikker skiller den sig ud, men er på samme tid repræsentativ for en periode med et stort cast, julestemning, nissefigurer og magiske elementer alt sammen underordnet en konkret mission med musicalindslag i alle episoder. *Jul på slottet* bliver fundamentet for mange senere tv-julekalendere. Der er generelt stor variation i perioden med julekalendere, der lever videre i dag og andre, der er blevet glemt igen. I denne tid finder den moderne tv-julekalender en form, som vi kan genkende i dag. DR

starter uden tvivl den moderne tv-julekalender, og TV 2's produktioner kan betragtes som kanalens korte etablering.

TV 2's dominans varer fra 1994 til 2002 og starter stærkt med *Alletiders jul* og ikke mindst karakteren Pyrus. Der er nu et klart mytisk og historisk undervisningsaspekt forbundet med tv-julekalenderen. Den udspiller sig i to parallelle verdner, og missionen skal nu løse et mere abstrakt problem: Julen skal reddes. Både visuelle og specialeffekter spiller en større rolle for stilen. Nedtællingsfunktionen er stadig bevaret med episodebuerne, men antallet af føljetonbuer vokser og tilføjer *Alletiders jul* mere serialitet end tidligere. For første gang sendes TV 2's julekalender i primetime klokken 20.00 med et klart ønske om at samle hele familien. Det må siges at lykkes med det højest målte gennemsnitlige seertal for en julekalender nogensinde. Hele perioden kan generelt karakteriseres ved et tema om troen på julen, dens traditioner og værdier. I dette bliver inddragelsen af et fantasy-univers et væsentligt kendetegn, hvorfor en tøven holdes i live af flere karakterer gennem hele måneden. Tv-julekalenderen nærmer sig musicalen som en umulig genre. Gennem hele perioden videreføres undervisningsaspektet fra *Alletiders jul* som en klar tendens sammen med visuelle effekter. Der er stadig en klar dagsrytme og nedtællingsfunktion, men antallet af føljetonbuer stiger endnu, og seeren må i højere grad følge handlingen tæt for at kunne holde styr på flere personlige forhold. TV 2 sender syv nyproduktioner, hvor DR1 blot sender fire ved siden af mange genudsendelser. Kanalerne konkurrerer som udgangspunkt hvert år. Her sejrer TV 2 klart, hvad seertal angår. *Alletiders nisse* er i 1995 et udemærket eksempel herpå. Den er på alle måder repræsentativ for perioden med nisser i hovedrollen, parallelle verdner, et stort undervisningsaspekt samlet under en mission med masser af julestemning. Ved siden af den kommercielle kanal forsøger DR1 sig med flere forskellige produktioner, der skal leve op til det tidligere høje niveau. Men seerne svigter, og anmelderne er skuffede.

Komplekse quests betegner årene 2003-2013. Nybruddet er *Jesus og Josefine*, og her har TV 2 som en markant fornyelse forladt nisser, musical og julehygge til fordel for en større fortælling om identitet, næstekærlighed og dystopiske forestillinger. Juleevangeliet danner som noget nyt ramme for hele julekalenderen, og de to verdner er klart adskilte af en portal. Forløbet indeholder mere spænding og alvor og udspiller sig som en quest. Den er noget helt særligt i genren og har inspireret samtlige efterfølgende tv-julekalendere. Alvor, kompleksitet og quests er de største fællesnævnerne for indholdet og strukturen, mens en gentlemanaftale DR og TV 2 imellem kendetegner periodens produktionsside. Julekalenderne er samfundsrele-

vante, indeholder et udvidet undervisningsaspekt og koncentrerer sig ikke længere blot om julen. Børn manifesterer sig i hovedrollerne, og hele verden skal reddes inden den 24. december. Episodebuerne smelter sammen, afsnittenes afslutninger forskydes og føljetonbuerne bliver flere og længere. Tv-julekalenderen nærmer sig en kompleks fortælling. Fra 2005 sender TV 2 en ny julekalender klokken 20.00 i ulige år, mens DR's nyproduktioner sendes klokken 19.30 i lige år. TV 2 løber stadig med de fleste seere, men anmelderne og prisuddelinger ser nu også DR's vej. Her er tv-julekalenderen også blevet en del af DR Drama, og det er tydeligt. *Absalons hemmelighed* markerer i 2006 en ny tid for DR's julekalender med et fokus på lidt større børn og deres familier. Handlingen er mere alvorlig og uhyggelig, og julen er fraværende. Med en fast form i de enkelte julekalendere og i den overordnede produktion er der store ligheder mellem DR1 og TV 2. Der er dog en væsentlig forskel mellem dem. DR følger dogmerne for kanalens egenproduktion af tv-drama, mens TV 2 får produktionsselskaberne til at følge skabelonen fra *Jesus og Josefine*. Alle behandler de vedkommende emner og indeholder almenmenneskelige budskaber.

Vinterdramaer betegner den igangværende periode fra 2014, som indledes af *Tidsrejsen*. Her træder julen helt i baggrunden til fordel for en endnu mere dramatisk og kompleks fortælling i nu tre tider. Afsnittene smelter sammen til føljetonbuer, og sidste episode varer hele 37 minutter. Derudover er serialiteten blevet så kompleks, at seriebuen igen er blevet svær at definere. DR holder fast i det nye sendetidspunkt, men frigiver også de daglige afsnit på webtjenesten DR TV til streaming. De efterfølgende tre tv-julekalendere er ligeledes præget af spørgsmål om identitet og familie. Juletemaet er generelt nedtonet, og spring i tid og rum visualiseres i alle tilfælde af sommerlandskaber, som stilles overfor et koldt og mørkt Vinterdanmark. Undervisningsaspektet er blevet til et dannelsesaspekt med eksistentielle spørgsmål og fokus på anderledeshed og åbenhed. Streamingtjenesterne og digitaliseringen har for alvor gjort deres indtog og påvirker tv-julekalenderens syntaks, der nu præges af suspense og en daglig cliffhanger. Det er efterhånden umuligt at se et enkelt afsnit ude af kontekst, hvilket er en tydelig strategi – især for TV 2, der formodentlig ønsker at trække betalende abonnenter over på TV 2 Play. Tv-julekalenderens vante dagsrytme udviskes, og forløbet kan nu udspille sig om natten og over flere afsnit. Føljetonbuerne erstatter i mange tilfælde episodebuerne. Pragmatisk må det formodes, at produktionsomkostningerne stiger. TV 2 henter støtte ved at flytte produktionerne ud i landet, og DR følger efter. Dramadrejningen vidner ydermere om en målgruppeændring. Hovedpersonerne er ældre og indholdet mere voldsomt. Hertil kom-

mer, at begge kanaler nu sender et alternativ tidligere på dagen rettet mod de yngste seere. Alle kan nu også ses på DR TV og TV 2 Play henholdsvis på dagen og én dag forud. De generelt høje seertal for flow-tv vidner endnu en gang om, at tv-julekalenderen er populær og i allerhøjeste grad er ved at udvikle sig til et rigtigt drama. Det viser sidste skud på stammen *Tinkas juleeventyr*, der vender tilbage til nissen i hovedrollen. Sidste års julekalender låner elementer fra andre i genren som *Jul på slottet* og *Jul i Valhal* men følger også andre medietendenser og store fortællinger som *Harry Potter* og *Game of Thrones*. Med fraværet af genkendelig julehygge og et større fokus på komplicerede, alvorlige og krævende fortællinger trukket suspensefuldt ud bevæger genren sig i tv-dramaets retning. Modigt afviger begge hovedkanaler fra tv-julekalenderens traditioner. Semantisk vises voldsomme begivenheder, og stilistisk eksperimenteres med kamerabevægelser og mørkere nuancer. Syntaktisk gøres handlingen mere krævende og pragmatisk udvises et stort ønske om seriøsitet og ambition. Alt sammen peger det i tv-dramaets retning. Dog cementerer serialiteten på 24 afsnit i december og den daglige længde på 30 minutter, at fortællingerne er og bliver tv-julekalendere.

Der kommer formodentligt mange flere nye tv-julekalendere på begge kanaler. Desuden vil tidligere tiders fortællinger sandsynligvis gentages igen og igen. Udbuddet stiger uden tvivl, og det er ikke længere kun på hovedkanalerne. Også TV 2 Play, DR TV og søsterkanalerne melder sig på banen, når det gælder fortællinger i december. Der er noget for alle i hele familien, enten som en samlet instans eller i segmenter. Det hele er en del af den genreudvikling, som begyndte i 1962. Lige siden har tv-julekalenderen fundet sin plads i det danske mediebillede i december. Den er blevet en del af vores fælles jul og dermed en del af vores kultur, historie og nationale identitet. Genren vil uden tvivl bestå og forandringer vil fortsat finde sted. Ligesom det har været tilfældet i 55 år. Dét er dansk tv-julekalender til tiden – fra dukker til drama.

7.0 Litteraturliste

7.1 Julekalendere

Andersen, Benny E. (forfatter) (1972): *Noget om nisser* [Delvist tilgængelig]. København: DR.

Streamet fra: <https://www.dr.dk/bonanza/serie/598/julekalender-rester/50959/noget-om-nisser-0924>

Bentzen, Finn, Klein, Jesper, Pedersen, Asger & Willumsen, Hanne (forfattere) & Nielsen, Per (instruktør) (1974): *Jullerup Færgeby* [DVD-udgivelse]. København: DR.

Berg, Poul, Hansen, Bo hr., Petersen, Trine Krull & Sørensen & Mikkel Bak (forfattere) & Munk, Kaspar (instruktør) (2014): *Tidsrejsen* [DVD-udgivelse]. København: DR.

Berliner, Franz, Birkeholm, Jørn & Fisker, Robert (forfattere) & Ægidius, Hans Christian (instruktør) (1979): *Jul i Gammelby* [DVD-udgivelse]. Aarhus: DR's provinsafdeling.

Bing, Elin & Willumsen, Hanne (forfattere) & Hauch-Fausbøll, Katrine (instruktør) (1996): *Bamses julerejse* [DVD-udgivelse]. Valby: Nordisk Film.

Boesdal, Nis (forfatter) & Bernth, Piv (instruktør) (1995): *Hallo, det er jul!* [DVD-udgivelse]. Aarhus: DR's Provinsafdeling.

Bruhn, Ina, Jaworski, Stefan, Klem, Flemming Christian & Rydén, Ida Maria (forfattere) & Schmidt, Martin (instruktør) (2005): *Jul i Valhal* [DVD-udgivelse]. København: Cosmo Film.

Bruhn, Ina (forfatter) & Myllerup, Carsten (instruktør) (2015): *Juleønsket* [DVD-udgivelse]. København: Cosmo Film.

Demuth, Thorkild (forfatter) & Goldenbaum, Bob (instruktør) (1968): *Besøg på Decembervej* [Ikke tilgængelig]. København: DR.

- Demuth, Thorkild (instruktør) (1971): *Hos Ingrid og Lillebror* [Delvist tilgængelig]. København: DR. Streamet på: <https://www.dr.dk/bonanza/serie/86/ingrid-og-lillebror/50956/hos-ingrid-og-lillebror-0124>
- Demuth, Thorkild, Gauguin, Lulu & Okking, Jens (forfattere) & Demuth, Thorkild (instruktør) (1970): *Hvad en møller kan komme ud for* [Delvist tilgængelig]. København: DR. Streamet fra: <https://www.dr.dk/bonanza/serie/598/julekalender-rester/70182/hvad-en-moeller-kan-komme-ud-for-0124>
- DR (tilrettelæggelse og produktion) (1966): *Børnenes Julekalender* [Ikke tilgængelig]. København: DR.
- Goldenbaum, Bob (forfatter) & Demuth, Thorkild (instruktør) (1962): *Kender du Decembervej?* København: DR. Streamet på: <https://www.dr.dk/bonanza/serie/377/kender-du-decembervej>
- Hansen, Bo hr. & Scherfig, Nikolaj (forfattere) & Myllerup, Carsten (instruktør) (2003): *Jesus og Josefine* [DVD-udgivelse]. København: Cosmo Film.
- Hansen, Bo hr. & Scherfig, Nikolaj (forfattere) & Christiansen, Christian E. (instruktør) (2008): *Mikkel og guldkortet* [DVD-udgivelse]. København: Zentropa.
- Hansen, Bo hr. & Scherfig, Nikolaj (forfatteret) & Kaarlund, Lars (instruktør) (2016): *Den anden verden* [DVD-udgivelse]. København: DR.
- Hauch-Fausbøll, Jytte (forfatter) (1975): *Vumserne og juleforberedelserne* [Ikke tilgængelig]. København: DR.
- Henriksen, Bjarne O., Geertsen, Gunnar, Fuglsang, Jannik & Vase, René (forfattere) & Høllund-Carlsen, Esben (instruktør) (1997): *Den hemmelige tunnel*. København: Saks Film og TV. Streamet fra: <https://www.dr.dk/bonanza/serie/101/den-hemmelige-tunnel>
- Hübbe, Camilla & Neye, Anna (forfattere) & Harkamp, Tilde (instruktør) (2013): *Tvillingerne og julemanden* [DVD-udgivelse]. Aarhus: Deluca Film.

- Ilsøe, Maya (forfatter) & Køhlert, Morten, Christensen, Trine Piil & Vilstrup, Malene (instruktører) (2006): *Absalons hemmelighed* [DVD-udgivelse]. København: DR.
- Ilsøe, Maya (forfatter) & Nielsen, Jesper W. (instruktør) (2009): *Pagten* [DVD-udgivelse]. København: DR.
- Ipsen, Henning & Demuth, Thorkild (forfattere) & Demuth, Thorkild (instruktør) (1969): *De to i ledvogterhuset* [Ikke tilgængelig]. København: DR.
- Jensen, Flemming (forfatter og instruktør) (2003): *Nissernes Ø* [DVD-udgivelse]. Viby J: Frontier Media.
- Jensen, Flemming & Dal, Hans (forfattere) & Pallesen, Per (instruktion) (1984): *Nissebanden* [DVD-udgivelse]. København: DR.
- Jensen, Flemming & Olsen, John Stefan (forfattere) & Jensen, Flemming & Pallesen, Per (instruktører) (1989): *Nissebanden i Grønland* [DVD-udgivelse]. København: DR.
- Kaiser, Niels Jørgen, Vemmer, Mogens, Winkler, Mogens & Nielsen, Per G. (ophavsmænd) (1962): *Historier fra hele verden*. København: DR.
- Kirkegaard, Ole Lund (forfatter) & Klein, Jesper & Nielsen, Finn (instruktører) (1977): *Kikkebakke Boligby* [DVD-udgivelse]. København: DR.
- Klein, Jesper, Willumsen, Hanne, Bentzen, Finn & Pedersen, Asger (forfattere) & Nielsen, Per (instruktør): *Vinterbyøster* [DVD-udgivelse]. København: DR.
- Klem, Flemming Christian (forfatter) & Hagedorn, Mogens (instruktør) (2017): *Tinkas juleeventyr*. København: Cosmo Film. Streamet på:
<http://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/>
- LARM.fm (uden årstal): 3/12/1967 [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra:
<http://www.larm.fm/Asset/23e80fa4-6af1-6572-683f-8fd4226a0824>

- LaZebnik, Philip & Frellesen, Søren (forfattere) & Frellesen, Søren & Harkamp, Tilde (instruktører) (2011): *Ludvig og julemanden* [DVD-udgivelse]. Aarhus: Deluca Film.
- Melgaard, Jørgen (forfatter) & Demuth, Thorkild (instruktør) (1981): *Torvet* [DVD-udgivelse]. København: DR.
- Miehe-Renard, Martin & Henriksen, Finn (forfattere) & Henriksen, Finn (instruktør) (1986): *Jul på slottet* [DVD-udgivelse]. København: DR.
- Miehe-Renard, Martin (forfatter) & Grant, Sandy & Miehe-Renard, Martin (instruktører) (1988): *Cirkus Julius*. København: DR. Streamet fra: <https://www.dr.dk/bonanza/serie/100/cirkus-julius>
- Miehe-Renard, Martin (forfatter og instruktør) (1992): *Skibet i Skilteskoven* [DVD-udgivelse]. København: TV1 Production Aps.
- Miehe-Renard, Martin (forfatter og instruktør) (1993): *Jul i Juleland* [Ikke tilgængelig]. København: TV1 Productions.
- Miehe-Renard, Martin (forfatter og instruktør) (1994): *Alletiders jul* [DVD-udgivelse]. Viby J: Frontier Media.
- Miehe-Renard, Martin (forfatter og instruktør) (1995): *Alletiders nisse* [DVD-udgivelse]. Viby J: Frontier Media.
- Miehe-Renard, Martin (forfatter og instruktør) (1997): *Alletiders julemand* [DVD-udgivelse]. Viby J: Frontier Media.
- Miehe-Renard, Martin (forfatter og instruktør) (2000): *Pyrus i alletiders eventyr* [DVD-udgivelse]. Viby J: Frontier Media.
- Nesgaard, Poul & Nykjær, Elith (forfattere og instruktører) (1980): *Jul og grønne skove* [Delvist tilgængelig]. København: DR. Streamet fra:

<https://www.dr.dk/bonanza/serie/88/jul-og-groenne-skove/50187/jul-og-groenne-skove-0524>

Nørgaard, Lise, Grasten, Regnar, Kastrup, Jørgen, Bay, Peter, Mering, Lars & Olsen, Anne-Marie (forfattere) & Kristensen, Hans (instruktør) (1998): *Brødrene Mortensens jul* [DVD-udgivelse]. Søborg: Regnar Grasten Film.

Olsen, Anne-Marie & Mering, Lars (forfattere) (1999) & Compeotto, Giacomo & Miehe-Renard, Martin (instruktører): *Olsen-bandens første kup* [DVD-udgivelse]. Valby: Nordisk Film.

Olsen, John Stefan (forfatter) & Melthing, Sven, Kristensen, Hans & Termann, Jette (instruktører) (1996): *Krummernes jul* [DVD-udgivelse]. Søborg: Regnar Grasten Film.

Olsen, Johan Stefan (forfatter) & Kristensen, Hans (instruktør) (2000): *Jul på Kronborg* [DVD-udgivelse]. Valby: Nordisk Film.

Rasmussen, Steen & Wikke, Michael (forfattere og instruktører) (2012): *Julestjerner* [DVD-udgivelse]. København: DR.

Rønningen, Bjørn (forfatter) (1978): *Fru Pigalopp og juleposten* [Ikke tilgængelig]. København: DR.

Søndergaard, Thok (forfatter) (1964): *Bonus og Minus* [ikke tilgængelig]. København: DR.

Søndergaard, Thok (producer) (1965): *Juleteatret* [Ikke tilgængelig]. København: DR.

Søndergaard, Thok, Winkler, Mogens & Olsen, Ib Spang (tilrettelæggere) (1963): *Nisserne Tim og Tam* [Ikke tilgængelig]. København: DR.

7.2 Litteratur

Agger, Gunhild (2005): *Dansk tv-drama. Arvesølv og underholdning*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

- Agger, Gunhild (2006, 20. december): *Den danske tv-julekalenders hemmelighed* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/den-danske-tv-julekalenders-hemmelighed>
- Agger, Gunhild (2008, 17. december): *Mikkel, Midas og Guldtopia* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/mikkel-midas-og-guldtopia>
- Agger, Gunhild (2013): "Danish TV Christmas Calendars: Folklore, myth and cultural history." I *Journal Scandinavian Cinema* (3).
- Agger, Gunhild (2015): "Imagined Places – Location in Lars Von Trier Films in the perspective of Carl Th. Dreyer and Andrey Tarkovsky." I Gebauer, Miriam, Nielsen, Helle Thorsøe, Schlosser, Jan Tødtloff. & Sørensen, Bent (red.), *Non-Place: Representing Placelessness in Literature, Media and Culture*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Agger, Gunhild (2016a): "Genreanalyse." I Rose, Gitte & Christiansen, H.C. (red.), *Analyse af billedmedier – det digitale perspektiv*, 2. udgave. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Agger, Gunhild (2016b): "Nordic Noir – Location, Identity and Emotion." I García, Alberto N. (red.): *Emotions in Contemporary TV Series*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Altman, Rick (1999): *Film/Genre*. London: British Film Institute.
- Bagge, Pernille Vigsø (2014, 18. december): *Er ateisme og religionskritik grundlaget for DR's julekalender?* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.religion.dk/kommentaren/er-ateisme-og-religionskritik-grundlaget-drs-julekalender>
- Barthes, Roland (2017) [1970]: *Mytologier* (original: *Mythologies*). København: Gyldendal.
- Bondebjerg, Ib (2012): "Tv-mediets gennembrud." I Jensen, Klaus Bruhn (red.), *Dansk mediehistorie. Bind 3: 1960-1995*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

- Brincker, Jens (1985): "Musik til billeder." I Pittelkow, Ralf (red.), *Analysen af TV*. Holte: Forlaget Medusa.
- Bruun, Hanne & Frandsen, Kirsten (2007): "Tv-produktion i konkurrence." I Frandsen, Kirsten & Bruun, Hanne (red.), *Tv-produktion – nye vilkår*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Campbell, Joseph (1973): *The Hero with a Thousand Faces*. 2. udgave. New Jersey: Princeton University Press.
- Carlsen, Rikke Caroline & Kirkebæk-Johanson, Laura (2017, 1. december): *Kan du huske dem? Her er 10 af de mest legendariske julekalendere nogensinde* [Online artikel]. Hentet den 28. maj fra: <https://www.dr.dk/historie/webfeature/julekalendere>
- Cawelti, John G. (1976): *Adventure, Mystery, and Romance: Formula Stories as Art and Popular Culture*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Christensen, Jørgen Riber & Hansen, Kim Toft (2018): "Local noir and local identity. *Norskov* and the spatial implications of branded content". I *European Television Crime Drama and Beyond* [Ikke udgivet antologi]. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Cilleborg, Torsten (2017, 25. november): *TV-julekalender fra Fyn: 500 til tyvstart på Tinkas Juleeventyr på Helios* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.fyens.dk/faaborg-midtfyn/TV-julekalender-fra-Fyn-500-til-tyvstart-paa-Tinkas-Juleeventyr-i-Helios/artikel/3208340>
- Clasen, Mathias (uden årstal): *Fantasy* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://litteratursiden.dk/artikler/fantasy>
- Cohan, Steven (2002): *Hollywood Musicals, The Film Reader*. London: Routledge.
- Cresswell, Tim (2009): "Place". I Thrift, Nigel & Kitchin, Rob (red.), *International Encyclopedia of Human Geography*. New York City: Elsevier Science.

Danmarks Filmakademi (uden årstal): *Robert Vindere*. [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://filmakademiet.dk/robert-vindere/>

Danske Filmkritikere (2016): *Brian Iskov* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://danskefilmkritikere.dk/brian-iskov/>

DBC Medier (2005): *Jul på slottet* [DVD-omslag].

Det Danske Filminstitut (uden årstal): *Pyrus på pletten* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra <https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmdatabasen/film/pyrus-pa-pletten>

Det Danske Filminstitut (2013, 1. marts): *Robert Awards 2013* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.dfi.dk/english/robert-awards-2013>

Det Danske Filminstitut (2016, 12. januar): *Nomineringer til Robert-prisen 2016* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.dfi.dk/omdfi/nomineringer-til-robert-prisen-2016>

Det Danske Filminstitut (2017, 10. januar): *Nomineringer til Robert-prisen 2017* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.dfi.dk/omdfi/nomineringer-til-robert-prisen-2017>

Det Danske Filminstitut (2018, 5. februar): *Robert-vindere 2018* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.dfi.dk/robert-vindere-2018>

Dohrmann, Jan (2013, 24. januar): *DRs dramaserier har 20 chancer ved Robert-fest* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.dr.dk/om-dr/nyheder/drs-dramaserier-har-20-chancer-ved-robert-fest>

Dohrmann, Jan (2015, 1. februar): *DR ryddede tv-bordet ved Robertfest* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.dr.dk/om-dr/nyheder/dr-ryddede-tv-bordet-ved-robertfest>

- DR (2008): *Julenes Jul - De bedste sange fra DR's julekalendere* [Musik cd]. Hentet fra Spotify den 28. maj: <https://open.spotify.com/album/2h7HVN9WycCDc1Lyx2yaOw>
- DR (2016, 20. juni): *Kanalbeskrivelser* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.dr.dk/om-dr/eksterne-partnere/eksterne-producenter/kanalbeskrivelser>
- DR (2017): *Halvårsrapport 2. halvdel af 2016*. København: DR.
- DR Bonanza (uden årstal): <https://www.dr.dk/bonanza/kategori/2/boern> Hentet den 28. maj 2018.
- DR Medieforskning (2012): *Medieudviklingen 2012*. København: DR.
- DR Medieforskning (2017): *Medieudviklingen 2017*. København: DR.
- Einicke, Ole Henrik (2018, 20. marts): *Almanak* [Online artikel]. Hentet den 28. maj fra: [http://denstoredanske.dk/It, teknik og naturvidenskab/Astronomi/Almanakker, kataloger og kort/almanak](http://denstoredanske.dk/It,_teknik_og_naturvidenskab/Astronomi/Almanakker,_kataloger_og_kort/almanak)
- FilmFyn (uden årstal): *Om FilmFyn* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://www.filmfyn.dk/om-filmfyn/>
- Fink, Thomas & Sørensen, Rune (2007): "En analyse af samarbejdet mellem redaktør og producent i en tv-entrepriseproduktion." I Frandsen, Kirsten & Bruun, Hanne (red.), *Tv-produktion – nye vilkår*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Flink, Carsten (1995, 15. december): citeret som i Iskov, Brian (2015, 10. december): *25 år med TV 2's julekalendere: "Alletiders nisse" (1995)* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://brianiskov.blogspot.dk/search?q=alletiders+nisse>
- Ford (2017, 8. december): *Mød stjernerne fra Tinkas Juleeventyr hos Ford* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://nyheder.ford.dk/pressreleases/moed-stjernerne-fra-tinkas-juleeventyr-hos-ford-2306758>

Frye, Northrup (1981): *The Great Code*. Boston: Mariner Books.

Geertz, Armin W. & Brostrøm, Torben (2018, 20. marts): *Myte* [Online artikel]. Hentet den 28. maj fra: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=129273>

Graakjær, Nicolai Jørgensgaard & Jessen, Iben Bredahl (2015): "Medietekster i udvalg." I Graakjær, Nicolai Jørgensgaard & Jessen Iben Bredahl (red.), *Selektion – om udvælgelse af medietekster til analyse*. Aarhus: Ecorgraf Aarhus.

Gregersen, Andreas (2003): "Todorovs fantastiske tøven – en håndfuld tvetydige filmfortællinger." I *Kosmorama* (231). Hentet den 28. maj 2018 fra: http://video.dfi.dk/Kosmorama/magasiner/231/kosmorama231_023_artikel2.pdf

Grodal, Torben Kragh (1997): "Round up the usual suspects: 90'ernes filmgenrer." *Kosmorama* (219). Hentet den 28. maj 2018 fra: http://video.dfi.dk/Kosmorama/magasiner/219/kosmorama219_006_artikel1.pdf

Grønbech, Jens (2016, 12. januar): *TV 2-serie scorer flest nomineringer ved stor prisfest* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://underholdning.tv2.dk/kendte/2016-01-12-tv-2-serie-scorer-flest-nomineringer-ved-stor-prisfest>

Götzsche, Tine, Johansen, Anders & Mandrup, Warny (tilrettelæggelse) (2001, 22. december): *Temalørdag* [Tv-udsendelse]. København: DR.

Hansen, Jesper Andreas (producent) (2018, 27. april): *Hvem var det nu vi var?* [Tv-udsendelse]. København: DR.

Hansen, Kim Toft (2015): "Film - realisme, genrer og kontekst." I Lauridsen, Palle Schantz & Svendsen, Erik (red.), *Medieanalyse*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Hansen, Lasse Kjær (2017, 1. december): *Anmeldelse: Teenagetyrisk juleeventyr med genbrugsmagi* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.fyens.dk/Kultur-Danmark/Anmeldelse-Teenagetyrisk-juleeventyr-med-genbrugsmagi/artikel/3210112>

- Harboe, Rasmus Meldgaard (2017, 27. december): *Streamingens top 10: Det så vi mest i 2017* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.dr.dk/nyheder/kultur/film/streamingens-top-10-det-saa-vi-mest-i-2017>
- Hildebrandt, Sybille (2012, 10. december): *Derfor foregår DRs kalender "Julestjerner" i Brorfelde* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/derfor-foreg%C3%A5r-drs-kalender-julestjerner-i-brorfelde>
- Iskov, Brian (2012a, 1. december): *50 år med DR's julekalendere – Historier fra hele verden (1962)* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://brianiskov.blogspot.dk/2012/12/dr-julekalender-1962.html>
- Iskov, Brian (2012b, 4. december): *50 år med DR's julekalender: Hvordan man opdrager sine forældre* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://brianiskov.blogspot.dk/search?q=Hvordan+man+opdrager+sine+for%C3%A6ldre>
- Iskov, Brian (2012c, 9. december): *50 år med DR's julekalendere: Jullerup Færgeby (1974) + Avisen (1982)* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://brianiskov.blogspot.dk/search?q=Jullerup+F%C3%A6rgeby>
- Iskov, Brian (2012d, 16. december): *50 år med DR's julekalendere: Jul på Slottet (1986)* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://brianiskov.blogspot.dk/search?q=Jul+p%C3%A5+slottet>
- Iskov, Brian (2012e, 18. december): *50 med DR's julekalendere – Nissebanden i Grønland (1989) + Nissernes Ø (2003)* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://brianiskov.blogspot.dk/2012/12/dr-julekalender-1989-2003-nissebanden-2-og-3.html>
- Iskov, Brian (2012f, 21. december): *50 år med DR's julekalender: Den hemmelige tunnel (1997)* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://brianiskov.blogspot.dk/search?q=Den+tunnel>

- Iskov, Brian (2012g, 22. december): *50 år med DR's julekalendere: Jul på Kronborg (2000)* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra:
<https://brianiskov.blogspot.dk/search?q=jul+p%C3%A5+kronborg>
- Iskov, Brian (2015a, 7. december): *25 år med TV 2's julekalendere: "Jul i juleland" (1993)* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra:
<http://brianiskov.blogspot.dk/search?q=Jul+i+juleland>
- Iskov, Brian (2015b, 10. december): *25 år med TV 2's julekalendere: "Alletiders nisse" (1995)* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra:
<http://brianiskov.blogspot.dk/2015/12/tv2-julekalender-alletiders-nisse-1995.html>
- Jensen, Pia Majbritt (2018): "Mediesystemer". I Lauridsen, Palle Schantz & Svendsen, Erik (red.), *Medieteorie*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Jørgensen, Caroline Rask (uden årstal): *Julekalendersange* [Online playliste]. Hentet den 28. maj 2018:
<https://open.spotify.com/user/11132478887/playlist/42jxDK9nGxxT3Mub0wwfXB>
- Kristiansen, Otto Lerche (2017, 1. december): *TV 2's 'Tinkas Juleeventyr' fortsætter et opgør med julekalenderen som lystspil* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra:
<https://www.information.dk/kultur/anmeldelse/2017/11/tv-2s-tinkas-juleeventyr-fortsætter-opgør-julekalenderen-lystspil>
- Kjærgaard, Bo (2016, 13. november): *TV julekalendere 2016 – få overblikket her* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://digitaltv.tv/tv-julekalendere-2016-faa-overblikket/>
- Kjærgaard, Bo (2017, 27. december): *TV 2 gør status på Tinkas juleeventyr* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://digitaltv.tv/tv-2-goer-status-paa-tinkas-juleeventyr/>

- Kulturministeriet (2014, 15. december): *Tilladelse til TV 2 DANMARK A/S til at udøve public service-programvirksomhed*. Hentet den 28. maj 2018 fra:
https://kum.dk/fileadmin/KUM/Documents/Kulturpolitik/medier/TV2/2015/Tilladelse_til_TV_2_DANMARK_til_at_udoeve_public_service-programvirksomhed.pdf
- Kulturministeriet (2015): *DRs Public service-kontrakt for 2015-2018*. Hentet den 28. maj 2018 fra:
https://kum.dk/fileadmin/KUM/Documents/Kulturpolitik/medier/DR/Public Serviceaftale_2015-18/DR_public_service-kontrakt_for_2015-2018.pdf
- Kulturministeriet (2017): *Fremtidens danske indholdsproduktion*. Hentet den 28. maj 2018 fra:
https://kum.dk/fileadmin/KUM/Documents/Publikationer/2017/Fremtidens_danske_indholdsproduktion/Rapport_Fremtidensdanskeindholdsproduktion.PDF
- Larsen, Henrik Bonne & Smitt, Torkil (2011): *Introduktion til historie*. Aarhus: Systime.
- Larsen, Peter Harms (2003): *De levende billeders dramaturgi*. TV. København: Lindhardt og Ringhof.
- Liebst, Asger (1998, 12. december): *Bredside fra Fætter BR* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.information.dk/1998/12/bredside-faetter-br>
- Lindberg, Kristian (2015, 1. december): *TV 2s "Juleønsket" er ritualiseret hygge i metermål og skal nok blive et rigtig julehit* [Online artikel]: Hentet den 28. maj 2018 fra:
<https://www.b.dk/film/tv-2s-juleoensket-er-ritualiseret-hygge-i-metermaal-og-skal-nok-blive-et-rigtigt-juleh>
- Melgaard, Max (2014, 5. december): *Anmeldelse Tidsrejsen: Mageløs Mystik* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://nordjyske.dk/plus/anmeldelse-tidsrejsen-mageloes-mystik/74290e23-8dd2-4a06-9764-0c00f4bc2eab>
- Mendlesohn, Farrah (2008): *Rethorics of Fantasy*. Middletown: Wesley University Press.

- Mikkelsen, Svend-Wilhelm (2010a, 17. juni): *Pagten nomineret til seks TV Priser* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://juleweb.dk/nyhed201003/>
- Mikkelsen, Svend-Wilhelm (2010b, 16. december): *Kritiseret scene klippet ud af Absalons Hemmelighed* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://juleweb.dk/nyhed201023/>
- Mikkelsen, Svend-Wilhelm (2017, 8. december): *Manden bag Tinkas Juleeventyr: Sådan blev julekalenderen til* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://juleweb.dk/nyhed201735/>
- Mittell, Jason (2015): *Complex TV. The Poetics of Contemporary Television Storytelling*. 2. udgave. New York City: New York University Press.
- Mollerup, Jacob (2007, januar): *Henvendelser til DR om programvirksomheden 2. halvår 2006*. Hentet den 28. maj 2018 fra: https://www.dr.dk/NR/rdonlyres/71C2754E-82C5-4D4B-A2BE-0629D6F51B50/437394/henvrapport_2006.pdf
- Mollerup, Jacob (2010, januar): *Henvendelser til DR om programvirksomheden 2. halvår 2009*. Hentet den 28. maj 2018: https://www.dr.dk/NR/rdonlyres/15B2292A-6E38-450D-B421-62AFF2762531/1781902/Henv_rapp_2_hv_2009_til_web1.pdf
- Monggaard, Christian (2006, 2. december): *Jul og grønne skove* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.information.dk/2007/07/jul-groenne-skove>
- Mulgan, Geoff (1990): *The Question of quality*. London: British Film Institute.
- Munk, Timme Bisgaard (2014, 9. december): *Du er et barn af disse børn* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/anmeldelse-af-julekalenderen-tidsreisen?fb_comment_id=765575693496957_766334300087763#f24b081f066d258
- Myhre, Dorte (1999, 1. december): "Det starter småt – men ender godt." *Berlingske Tidende*.

Naturstyrelsen (uden årstal): *Seværdigheder i Tokkekøb Hegn*. Hentet den 28. maj 2018 fra:

<http://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/naturguider/tokkekoeb-hegn/sevaerdigheder/>

Nielsen, Hjorth Ulla (1989): *Børnenes Julekalender i 25 år. Fra småbørns-TV til familie-TV* [uudgivet speciale]. København: Københavns Universitet.

Nielsen, Jakob Isak (2012): "Tv-serien som vor tids roman?" I *Passage* (68). Hentet 28. maj 2018 fra: <https://tidsskrift.dk/passage/article/view/7913/14463>

Nielsen, Jesper Tang (2012, december): "Tv-julekalenderen – national identitet i børnehøjde." *Retorikmagasinet* (86).

Nielsen, Jonathan Møller (2017, 10 marts): *TV2's nye julekalender skal optages på Fyn* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.fyens.dk/kultur/TV-2s-nye-julekalender-skal-optages-paa-Fyn/artikel/3130428>

Nielsen, Susanne (2013, 9. december): *Seere klager over uhyggelig julekalender* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://tv2id.tv2.dk/2013-12-09-seere-klager-over-uhyggelig-julekalender>

Nordstrøm, Pernille (2004): *Fra Riget til Bella – Bagom tv-seriens golden age*. København: DR Multimedie.

Nygaard, Else Marie (2003, 22. december): *Stjerne for en måned* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/liv-sj%C3%A6l/stjerne-en-mned>

Nygaard, Kristian Dam (2016, 2. december): *10 ting du ikke vidste om 'Jesus og Josefine'* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018: https://www.mx.dk/underholdning/film_tv/story/19362530

- Nørmark, Dennis. TV 2 (2008, 10. december): *Ris og ros til Mikkel og guldkortet* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://omtv2.tv2.dk/nyhedsartikler/nyhedsvisning/ris-og-ros-til-quotmikkel-og-guldkortetquot/>
- Palle, Henrik (2009, 23. december): *Julekalenderen tager de unge alvorligt* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://politiken.dk/kultur/art5608678/julekalender-tager-de-unge-alvorligt>
- Petersen, Annelise Ballegaard (2003): "Periode." I Søndergaard, Leif (red.), *Om Litteratur*. Århus: Systime.
- Piø, Iørn (1990): *Bogen om julen*. Forlaget Sesam a/s.
- Propp, Vladimir (1975) [1968]: *Morphology of the Folktale*. 2. udgave. Austin: University of Texas Press.
- Olsen, Claus Ib (2003): *Glædelig jul*. Samlerens Forlag.
- Olsen, Jakob Steen (2012, 1. december): *Fem stjerne til "Julestjerner"* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.b.dk/kultur/fem-stjerner-til-julestjerner>
- Rahbek, Birgitte (2015, 24. december): *Der er gået (hverdags)drama i julekalenderen* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.b.dk/kultur/der-er-gaaet-hverdagsdrama-i-julekalenderen>
- Rasmussen, Anitta Brask (2012, 6. december): *Der er guld i bakken!* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.information.dk/kultur/anmeldelse/2012/12/guld-bakken>
- Rasmussen, Iben Krogh (2015, 17. december): *Derfor er julen vigtig* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.b.dk/kronikker/derfor-er-julen-vigtig>

- Ravn, Dorte (2004, 2. december): *Jesus & Josefine over alle grænser* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <https://www.b.dk/kultur/jesus-josefine-over-alle-graenser>
- Redvall, Eva Novrup (2011): "Dogmer for tv-drama" i *Kosmorama* (248). Hentet 28. maj 2018 fra: <https://www.kosmorama.org/kosmorama/arkiv/248/dogmer-tv-drama>
- Riber, Jørgen (2009): "Fantasy Definitions and Approaches." I Riber, Jørgen (red.), *Marvellous Fantasy*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Rud, Ida (2016, 1. december): *Den anden verden* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://www.ekkofilm.dk/anmeldelser/den-anden-verden/>
- Røde, Daniel (2017a, 21. august): *Sendeplan for alle julekalendere i 2017* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018: <http://juleekspert.dk/2017/08/21/julekalendere-2017/>
- Røde, Daniel (2017b, 4. december): *Anmeldelse af 'Tinkas juleeventyr'* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: <http://juleekspert.dk/tag/tinkas-juleeventyr/>
- Sahl, Nina (2013): *Fjernsyn for Børn*. Ballerup: Forlaget Auctoris.
- SF Film (2004): *Jesus og Josefine* [DVD-omslag].
- Simonsen, Michéle (2018): *Eventyr* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra: http://denstoredanske.dk/Livsstil_sport_og_fritid/Folketro_og_folkemindevidenskab/eventyr
- Sløk, Johannes (2016): "Mytens funktion i historien." I Sløk, Johannes: *80 år med Gud: Afhandlinger og essays*. 1. e-bogsudgave. København: Lindhart & Ringhof.
- Søndergaard, Henrik (2000): "TV 2 som hybridkanal." I Bruun, Hanne, Frandsen, Kirsten & Søndergaard, Henrik (red.), *TV2 på skærmen – analyser af TV 2's programvirksomhed*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

- Taulø-Jacobsen, Emilie (2012, 9. december): *Eksperter: Sådan har tv-julekalenderen udviklet sig gennem tiden* [Online artikel]. Hentet den 28. maj 2018 fra:
<https://politiken.dk/kultur/medier/art5421334/Eksperter-S%C3%A5dan-har-tv-julekalenderen-%C3%A6ndret-sig-gennem-tiden>
- Todorov, Tzvetan (2007) [1970]: *Den fantastiske litteratur – en indføring* (original: *Introduction à la Littérature fantastique*). Aarhus: Forlaget Klim.
- Tolkien, John Ronald Reuel (2008) [1964]: "On Fairy-stories." I Flieger, Verlyn & Anderson, A. Douglas: *Tolkien On Fairy-stories: Expanded Edition, with Commentary and Notes*. London: Harper Collins Publishers.
- Thompson, Kristin (2003): *Story telling in film and television*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- TV 2 (uden årstal a): *TV 2 Charlie* [Online artikel]. Hentet den 28. maj fra:
<http://omtv2.tv2.dk/tv-2s-medier/kanaler/tv-2-charlie/>
- TV 2 (uden årstal b): *TV 2 ZULU* [Online artikel]. Hentet den 28. maj fra:
<http://omtv2.tv2.dk/tv-2s-medier/kanaler/tv-2-zulu/>
- Vemmer, Mogens (2006): *Fjernsyn for dig*. København: Nordisk Forlag A/S.
- Vogler, Christopher (1998). *Writer's Journey: Mythic Structure for Storytellers and Screenwriters*. 3. udgave. Studio City: Michael Wiese Productions.
- Vridstoft, Preben (2013): "Pyrus og Børnene samlede familie." I Krarup, Anders & Mandal, Lars: *Vild med fjernsyn – 25 år med TV 2*. København: Politikens Forlag.